

ERÜ^{II} taasasutamine ja tegevus

Eesti NSV Riiklik Kultuurikomitee
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING
Taasasutamine ja tegevus 1988. a.

Tallinn 1989

02__
E 20

Toimetanud Kalju Tammaru

Koostanud Linda Kask

C) Eesti NSV Riiklik Kultuurikomitee
1989

S A A T E K S

Seltsiliikumiste traditsioonidega Eestimaal hoogustus 1988. aastal vabatahtlike huvi- ja erialaühenduste asutamine ja taasasutamine. Mitmete ühiskondlike liikumiste, ühingute, seltside ja liitude seas hakkas taas tegutsema Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (edaspidi ERÜ), mille esimene tegutseraisperiood oli aastail 1923-1940.

Käesolev väljaanne on ERÜ taasasutamisaasta tegemiste kajastaja. Taasasutamisele 9. juunil 1988 eelnes mitmekuine ettevalmistustegevus ning järgnes kujunemisaeg. Aastakoosolek jaanuaris 1969 oli SRÜ tegevussuundade ja sisuliste taotluste tõsisemaks arutlemiskohaks.

Väljaande esimeses osas käsitletakse ERÜ eellugu ja tegevust aastakoosolekuni. Teises osas esitatakse ERÜ aastakoosoleku ettekannete tekstid ja sõnavõttude stenogramm.

Avaldades ERÜ taastamisaasta mõtteid ja tegusid, loodame sellega äratada ühingu suundumuste ja tegutsemisvaldkondade kohta uusi mõtteid.

ERÜ ootab ettepanekuid, soove, arvamusi, ideid ja toetust just Teilt, aadressil: 200106 Tallinn

Raamatukogu plats 1

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU TAASASUTAMISEST JA TEGEVUSEST

EELLUGU

ERÜ loodi I raamatukoguhoidjate kongressil, mis toimus Tallinnas 24.-25. veebruaril 1923 ning tema tegevusel on oma osa rahvusliku raamatukogunduse loomises.

ERÜ osales Eesti raamatukogude ainelise baasi, juhtiva keskuse ja raamatukoguvõrgu loomises, arendas kutseharidust (raamatukoguhoidjate kursuste korraldamine, bibliograafia ja raamatukogunduse lülitamine 1927. aastal fakultatiivainena Tartu Ülikooli õppeprogrammi) ja lõi sidemed välismaa samasihiliste organisatsioonidega. Sellel eesmärgil astus ERÜ 1928. aastal Rahvusvahelise Raamatukoguseltside Föderatsiooni (IFLA) liikmeks. Eriti tihedateks kujunesid sidemed Läti ja Leedu raamatukoguhoidjatega, korraldati ühiseid Balti riikide raamatukoguhoidjate kongresse: 1930. a. Riias, 1935. a. Tallinnas, 1938. a. Kaunases. Kutsealaste teadmiste ja kogemuste omandamiseks korraldati ERÜ liikmetele ekskursioone välismaale, stipendiaate lähetati õppima Tsehhi ja Taani raamatukogudesse.

ERÜ andis välja ajakirja "Raamatukogu" (ilmus 22 numbrit), ühingu kirjastamisel või kaasabil ilmus erialakirjandust ("Raamatukoguhoidja käsiraamat", 1926; "Eesti raamat 1535-1935", 1936 jt.). ERÜ tegevus kujunes ulatuslikumaks ühingu põhikirjas formuleeritud eesmärgist ja ülesannetest, sest tegelikkus esitas suuremaid nõudmisi. Tegeldi ka raamatukogunduse tehnikaga. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri // Raamatukogu. 1923. Nr. 1. Lk. 46-48.

liste probleemide lahendamise ja raamatukogunduse seadusandlusega, võideldi raamatukoguhoidjate palgatingimuste parandamise eest.

ERÜ mitmekesiste tegevusvormide hulgast tousid esile raamatukoguhoidjate kongressid ja päevad, kus tehti kokkuvõtteid tööst ja kavandati juhatuse ja liikmeskonna uusi ülesandeid. Viimastel, 1939. aastast pärinevatel andmetel oli liikmeid 151.

ERÜ tegevus lakkas 1940. aastal, mil tegutsemisõiguse kaotasid ka teised. Eestimaa seltsid ja ühingud. Samme ERÜ tegevuse taastamiseks astuti 1943. a., kuid endise aktiivsusega töö ei jätkunud.

ERÜ tegevust aastatel 1923-1940 on põhjalikult uurinud Ly Läll, kelle artiklist kogumikus "Nõukogude Eesti raamatukogundus. XIV" võib vajalikku lisateavet saada.

x x x

Kuidas tekkis mõte ja kust tuli vajadus taasasutada raamatukoguhoidjate kutseühing Eestimaal? Sellele küsimusele on ühest vastust raske leida. Ilmselt olime jõudnud 1988. aasta kevadeks tööpoolest äratundmisele, et Eesti raamatukogundus on kriisiseisus, ja kokku tõi meid mure Eesti raamatukogunduse ja raamatukoguhoidja pärast.

Siiski peab tõe au andma: samasisulisid mõtteid kuulsime üksteiselt juba nii mõnelgi konverentsil ja ühisnõupidamisel. Motteerksamad ja julgemad meist leidsid võimaluse oma arvamusi ka must-valgel jagada. Eelkõige meenuvad 1987. aasta "Raamatukogu" septembrinumbrist Reet Kappo artikkel "Mõningaid mõtteid raamatukogundusest" ja Tiiu Pihlaka mõtisklus "Kelle jaoks?".

¹Läll L. Eesti Raamatukoguhoidjate ühing // Uurimusi eesti raamatukogunduse ajaloost. Tln., 1985. Lk. 45-65. (Nouk. Eesti raamatukogundus; 14).

⁰ Kappo R. Mõningaid mõtteid raamatukogundusest // Raamatukogu. 1987. Sept. Lk. 14-16.

[^]Pihlakas T. Kelle jaoks? // Raamatukogu. 1987. Sept. Lk. 4-H.

"Keel ja Kirjandus" avaldas 1987. aasta septembris Uno Liivaku kirjutise "Trükisõna koht eesti rahvuskultuuris" , millest loeme andmeid eestikeelse trükisõna ilmumise kitsaskohtadest, arutlusi nimetuste ja trükiaarvu suhte üle ning nõustume autoriga, et "praeguses raamatutootmissüsteemis on liiga palju eba-kohti. See süsteem on jõudnud ummikusse, on end ammendanud."²

Mäletatavesti vastas Uno Liivaku artiklile Lembit Kaik, kes vaidlustas ENSV Kirjastuskomitee tegevuse kriitika , poleemikat jätkas samas väljaandes U. Liivaku^.

Kuna raamatukoguhoidja on trükisõnaga oma igapäevatoos seotud ja kirjastuspoliitikast sõltuvgi, leidis U. Liivaku arutlus raamatukoguhoidjate seas vastukaja. Raamatukogukuu teaduskonverents "Raamatukogude koostis ja kasutamine" (1987) tõstas teravalt meie raamatukogude raamatuvaliku probleemi, mis seostub otseselt kirjastuspoliitikaga Eestis. Konverentsil kõneldi aga ka "raamatukoguhoidjate kutseühingu vajadusest ja selle loomiseks tarvilikust ettevalmistustööst" , nagu märgib Hans Jürman väljaandes "Raamatukogu",,

Jätkuvad diskussioonid tõstsid küsimuse ikka ja jälle päevakorda ning kui 18. märtsil 1988. aastal ilmus ajalehes "Rahva Hääl" lühendatud tõlge Lev Gudkovi ja Boris Dubini artiklist "Kirjandus ja kirjastamine"³, olid raamatukogud juba otseselt asjasse segatud ning ükskõikseks jääda hoopis võimatu.

L. Gudkovi ja B. Dubini artiklist loeme, et "rahvaraamatukogudes viimastel aastatel kujunenud olukorda saab ainult stagnatsiooniks nimetada"⁷, mida kinnitavad eelkõige 80. aastate

Liivaku U. Trükisõna koht eesti rahvuskultuuris // Keel ja Kirjandus. 1987. Nr. 9. Lk. 521-528.

²Samas, lk. 528.

³aik L. Raamatu teine külg : Kirjastustegevusest ja selle kriitikast // Sirp ja Vasar. 1988. 29. jaan.

⁴Liivaku U. Raamatu teine külg : Väiteid ja vastuväiteid // Sirp ja Vasar. 1988. 19. veebr.

⁵Jürman H. Raamatute leidumus ja kasutamine raamatukogudes // Raamatukogu. 1988. Aprill. Lk. 24.

⁶Gudkov L., Dubin B. Kirjandus ja kirjastamine // Rahva Hääl. 1988, 18., 20., 22., 23., 25., 26. märts.

⁷ Sama // Rahva Hääl. 1988, 18. märts.

keskpaigast alanud laenajate arvu väike, kuid. järjekindel vähenemine ning üle poolte lugejate krooniline rahulolematuse raamatukogufondiga., Autorid nimetavad rahvaraamatukogu raamatuvälikut kultuuripajakiks ning teevad samas järelduse, et varasematel kultuuri edendamise etappidel kujunenud raamatukirjastamise ja raamatulevi süsteem ei vasta üheski oma lülis ega seoses tänapäeva olukorrale. Pidime kurbusega nõustuma, et moskvalastest sotsioloogide väited peavad enamasti paika ka Eestimaa rahvaraamatukogude kohta.,

Mure Eesti raamatukogunduse ja raamatukoguhoidja pärast viis esimese teoni - aruteluni tolleaegse Pr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Raamatukogu teadusosakonnas 29. märtsil 1988. aastal, kus osalesid Hans Hansen, Kalju Oja, Peeter Maimik, Aira Lepik, Lauri Lepik ja Kaljo Veskimägi. Tulime järeldusele, et on vaja laiendada väitlejate ringi ning järgmisele arutelule 5. aprillil kogunes juba rohkem raamatukogutöötajaid. Kaljo Veskimägi kõneles kriisist raamatukogunduses, juhtides tähelepanu kahte tüüpi põhjustele? ühed tulenevad ühiskonnast, s.t. väljastpoolt raamatukogundust, teisi kätkeb endas nõukogude raamatukogundus ise. Kaljo Veskimägi oli veendunud, et demokratiseerimine ja avalikustamine peab hõlmama ka raamatukogu ning et raamatukoguhoidjate liitumine kutseühinguks aitaks kaasa nii probleemide püstitamisele kui ka lahendusvõimaluste otsimisele ja leidmisele.

Hans Hansen nägi ühingu raamatukoguhoidjatele suhtlemisvõimalust ja kutsus kõiki üles lugejasõbralikkusele. Rein Ruutsoo arvas raamatusõbralikkuse sama tähtsa olevat ning kõneles veenvalt uute suhete kujundamise vajalikkusest ühiskonnas, paradigmaatiliste muudatuste otstarbekusest,

Elle Tarik tõstatas mõtte lauskomplekteerimise puudujääkidest ja iseloomustas rahulolematut lugejat. Lauri Lepik pidas oluliseks ühingusse kuulumise vabatahtlikkust ning nägi ühe eesmärgina raamatukoguhoidjate erialase silmaringi laiendamist ühingu välissidemete kaudu, Aira Lepik leidis, et raamatukoguhoidjate erialane ettevalmistus ja täienduskoolitus peaksid muutuma pindlikumaks ja enam vastama Eestimaa raamatukogude

vajadustele, selles võiks ühing praktikast saadud ettepanekutega heaks nõuandjaks olla. Kalju Oja arvas, et raamatukogu täna on totaalse ideoloogia sunniasutus, mida saab muuta vaid raamatukoguhoidjate eneste initsiatiiv. Tiiu Valm tundis muret raamatukoguhoidjate ühingu idee poolehoidjate leidmise pärast. Tiiu Pihlakas sedastas süvenevaid vastuolusid rahvaraamatukogudele esitatavate nõuete ja nende täitmise tegelike võimaluste vahel.

Ilmselt oli see ühisarutelu sedavõrd mõtlemapanev, et järgmised mõttevahetused toimusid pea nädalaste vahedega - 19., 22. ja 27. aprillil. Osalejaid oli kord rohkem, kord vähem, kuid aprillikuu aruteludes kujunes rühm raamatukogutöötajaid, kes asusid nüüd juba teadlikult Eesti raamatukoguhoidjate kutseühingut taas ellu kutsuma. Esmavajalikuks peeti pöördumise koostamist Eestimaa raamatukoguhoidjatele ja selle avaldamist vabariiklikes ja kohalikes ajalehtedes. Üleskutse algvariandi koostas Lauri Lepik, ühisaruteludel täiendasid seda Hans Hansen, Kaljo Veskimägi, Evi Rannap, Aira Lepik, Elle Tarik, Kalju Oja. Üleskutse täiendamisel ja redigeerimisel konsulteeriti Rein Ruutsoo, Anne Rände ja Aita Karjatsega. Lisaks nimetatutele nõustusid meie seisukohtadega Helene Johani, Tiiu-Pihlakas, Liisa Düüna, Mare Ektermann, Peeter Maimik, Eha Tillmann ja Hilja Varvas. Nende allkirjadega Ilmuski üleskutses (vt. lisa 1) maikuu alguses ajalehtedes "Tööraha Elu" (7. mai), "Punalipp" (12. mai), "Nõukogude Hiiumaa" (12. mai), "Edasi" (13. mai), "Punane Täht" (14. mai).

Kui mõte ERÜ taasasutamisest oli avaldatud ning asuti kavandama konkreetset tegevust, oli vaja initsiatiivgrupp ERÜ taasasutamise orgkomiteena kinnitada. ENSV kultuuriministri 16. mai 1988, a. käskkirjas nimetataksegi kroonuliku sõnaga tähistatud, kuid ühismõtetega loodud orgkomiteesse kuuluvaiks Hans Hansen, Konrad Kikas, Aira Lepik, Lauri Lepik, Kalju Oja, Evi Rannap, Elle Tarik ja Kaljo Veskimägi.

Maikuust kujunes meile pingerikas ja töörohke aeg, sest korruga tundus, et väga palju on vaja veel teha.

Lisaks ajalehtedes avaldatud üleskutsele otsustati pöördu-

da veel paarisaja raamatukogu ja raamatukoguhoidja poole toetuse ja konkreetsete ettepanekute saamiseks taasloodava ERÜ eesmärkide, tegevussuundade ja -põhimõtete kohta. Pöördumises olid seatud ka ühingu sihid, mis täna ongi saanud ERÜ tegevussuundadeks: kõikide Eesti raamatukoguhoidjate liitmine ja ühendamine ning nende püüdluse toetamine; raamatukoguhoidjate kui asjatundjate sõna võimendamine raamatukogudele olulistes küsimustes. Pöördumisele kirjutas alla ERÜ initsiatiivgrupp. ERÜ **taasasutamiskoosoleku** ajaks pakuti juuni keskpaika ning lubati ühendust võtta kõikide toetuste, ideede ja ettepanekute autoritega, saata neile kutse ERÜ taasasutamisele.

Meile vastas üllatavalt palju raamatukoguhoidjaid. Üllatavalt sellepärast, et arvasime raamatukoguhoidja enam rutiinisi ja minnalaskmismeeleolus olevat, kuid leidsime ootamatult palju vajalikke mõttekaaslasi. Meile helistati, meid toetati, anti nõu ja tehti kaalukaid ettepanekuid*

Kirjades avaldasid oma arvamust TRÜ Teadusliku Raamatukogu, ENSV RAKA Teadusliku Teatmeraamatukogu, ENSV TA Füüsika Instituudi raamatukogu, Kohtla-Järve Linna Keskraamatukogu, J. Semperi nim. Pärnu Linna Keskraamatukogu ja O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu kollektiiv. Mitmes rajoonis arutati ühiselt kutseühingu vajadust ja tegevussuundi ning oma toetuse ja ettepanekud saatsid Viljandi, Võru, Valga ja Rakvere rajooni raamatukogutöötajad. Tartu rajooni raamatukoguhoidjate kirjal, mis pakkus ka ühingu tegevussuundi, oli 40 allkirja ning selles teatati, et on loodud kolmeliikmeline Tartu initsiatiivgrupp.

Kirjutasid raamatukoguhoidjad kogu Eestimaalt - kirjad tulid. Öisust ja Möisaküllast, Sangastest ja Tsirguliinast, Uulust ja Saarelt, Alatskivilt ja Sondast, Esindatud olid eri tüüpi raamatukogud - teadus- ja erialaraamatukogude kõrval ning arvukale rahvaraamatukogude esindusele lisaks avaldasid arvamusi ja soove taasloodava ERÜ kohta koolide, keskeriõppeasutuste ja teadusasutuste raamatukogude töötajad, kirju tuli ka kolhoosiraamatukogudest.

Eelkõige kõitis tähelepanu TRÜ Teaduslikust Raamatukogust saabunud 31 allkirjaga kiri, kust loeme, et "TRÜ Teadusraamatukogu 5. ajalooapäevast (5. mail 1988. a.) osavõtnud andsid üksmeelse positiivse hinnangu ERÜ tegevusele aastatel 1923-1940 ning avaldasid soovi taastada see kutseühing." Kiri sisaldas ka sisuka tegevuskava ühingu tarbeks. Saadud ettepanekud püütakse alljärgnevalt esitada põhiliste rühmadena:

- üldised raamatukogundust puudutavad ettepanekud: raamatukogu käsitlemine kultuuriasutusena, erialaajakirja loomine, Eesti raamatukoguseaduse väljatöötamine, raamatukogu ja raamatukoguhoidjate prestiiži tõstmine, raamatukoguhoidjate palga tõstmine, raamatukoguvõrgu detsentraliseerimine, kirjastusküsimuste lahendamises osalemine;

- konkreetselt raamatukogutööd puudutavad ettepanekud: komplekteerimiseseksuse taotlemine, raamatukogu plaaninõitajate valikulisus, töö hindamiskriteeriumide diferentseerimine* raamatuvõlglaste avalikustamine ja karmimad mõjutusvahendid, raamatukogude tehniliste ja olmevahenditega varustatuse parandamine, raamatukogukõite vajadus, uudiskirjanduse õigeaegse sabumise korraldamine;

- otseselt ERÜ tegevust ja struktuuri puudutavad ettepanekud: kutseühingu moodustamine demokraatliku organisatsioonina, kus puuduvad keskus-provints suhted, initsiatiivi ja ühenduse kujundamine igas (paljudes) Eesti ajaloolistes piirkondades, probleeratoimkondade moodustamine, stazeerimise (kodu- ja välismaal) süsteemi loomine, nimeliste (A, Sibul, Pr. Puksoo) aastapreemiate asutamine, suhtlemisvõimaluste loomine eri tüüpi raamatukogudes töötavate liikmete vahel, klubilise tegevuse arendamine, välissidemete kujundamine, otsesidemete loomine (taastamine) IPLAga^

Kirjad sisaldasid häid soove ja toetust ERÜ initsiatiivgruppidele, kuid hoiatasid ka kampaanialikkuse ja tegutsemisloiduse eest. Kommentaariks väljavõtte Saare raamatukoguhoidja Riina Reinthali kirjast: "Tahaks ainult veel, et see poleks mitte üks järjekordne kampaania, üks paljudest formaalsetest ühingu-test, kuhu vabatahtlikult-sunniviisiliselt kõik peavad astuma

ja millesse kuuluvus väljendub ainult liikmemaksu tasumises ning koosolekutel käe tõstmises." Aime Kinnep Rakke raamatukogust lõpetab oma kirja sooviga: "Sündigu toeliselt demokraatlik ühing! Sõnadele järgnegu ka kiiresti teod!"

ERÜ initsiatiivgrupp jätkaski tegudega sest taasasutamiskoosoleku sisuline ja organisatsiooniline ettevalmistamine nõudis kiiret ja otsustusvõimelist tegutsemist.

11. mail 1988. a. kogunes initsiatiivgrupp Eesti raamatukoguhoidjate V kongressi kavandama. Arutati ja täpsustati-täiendati Hans Hanseni ja Kaljo Veskimäe esitatud päevakordade variante. Kongressipäev otsustati jaotada raamatukogunduse valupunktidest kõnelemise ja ERÜ taasasutamisega seonduvate sisuliste ja organisatsiooniliste ettevõtmiste vahel. Eesti raamatukoguhoidjate V kongress otsustati kokku kutsuda 9.juunil 1988. aastal. Neljasajas eksemplaris trükitud kutsed saadeti Eestimaa igat tüüpi raamatukogudesse, info- ja kultuuri-asutustesse, massiteabevahendite toimetustesse, Kultuurifondile, Muinsuskaitse Seltsile, Rohelisele Liikumisele ja mitmetele teistele asutustele ja organisatsioonidele, keda arvasime huvitatud olevat taasloodavast ühingust. Aadressbüroo ja tead-jäte-tuttavate abil õnnestus välja selgitada kümnekond Tartus ja Tallinnas elavat kunagist ERÜ liiget, ka nendele saadeti kutsed ühinguga taasliitumiseks.

Kuna eelmine, IV Eesti raamatukoguhoidjate kongress toimus 1939. aastal, oli kogunenud raamatukoguhoidjate hingele palju mida kolleegidega avameelselt jagada sooviti. Kuna kongressi eeltöö oli orgkomitees juba märtsikuus alanud, suudeti nüüd oma mõtted juba teesidena kirja panna, et osavõtjatel oleks mugavam ettekandeid jälgida. Ettekannete kokkuvõtted jõudsid 30. maiks trükivalmis ja teesid ilmusid paar päeva enne kongressi.¹

Kongressi organisatsiooniline ettevalmistamine nõudis paljude raamatukoguhoidjate kaasamist. Siinkohal on meeldiv tõdeda, et kõik, kelle abi vajasime nii ruumide ja toitlustamise planeerimisel kui ka trüki- ja paljundustöödel, olid vastutulelikud.

¹Eesti raamatukoguhoidjate kongressi ettekannete teesid. Tallinn, 9.juuni 1988 / ENSV Kultuuriministeerium; Koost. K.Oja - Tln., 1988. - 12 lk.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE V KONGRESS JA ERÜ TAASASUTAMINE

Eesti raamatukoguhoidjate V kongressile E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogilise Instituudi aulasse kogunes 9. juunil 1988. aastal 191 raamatukogude ja infoasutuste töötajat. Kongressi juhatas Elle Tarik, avasõna sai Ivi Tingre.

Ivi Tingre meenutas kokkutulnutele Eesti raamatukogunduse traditsioone ning rõhutas järjepidevuse olulisust raamatukogundusliku mõtte arengus, Kõneldes raamatukogunduse päevaprobleemidest, tõstis ta esmalahendamist nõudvatena esile raamatukogude materiaalse baasi küsimusi. Eesti raamatukoguseaduse väljatöötamise vältimatust ja raamatukogu osa mõtestamist eesti rahvuskultuuris, Ivi Tingre lootis, et Eesti raamatukoguhoidjate V kongress saab tõukeks uute lahenduste leidmisel, annab mõtlemisainet ja loob tegutsemissoovi.

Seejärel sai sõna Kaljo Veskimägi, kes alustas Eesti raamatukogunduse analüüsimist ettekandega "Uuenev raamatukogu: vaa-de ajaloo kaudu". Ta kõneles nõukogude ühiskonnas toimuvatest nihetest avalikustamisele, demokratiseerimisele ja suuremale informeeritusele, mis eeldavad ja nõuavad raamatukogude töö ümberkorraldamist: raamatuvarade tõelist kättesaadavust, sotsialistlikku pluralismi ja tolerantsemat suhtumist raamatusse üldse. Kõneleja meenutas kuulajatele taas, et raamatukogu funktsioon on alati olnud raamatute kogumine, töötlemine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, iga raamatukogu puhul on see ennekõike kohaliku kultuuripärandi säilitamine ja arendamine. Ettekandja leidis, et on vaja selgeks rääkida ja vajaduse korral selgeks vaielda objekti ja subjekti küsimus: lugeja on muudetud objektiks, keda on vaja kasvatada ja raamatukogust on lauskomplekteerimise tingimuses saanud objekt tsentraliseeritud süsteemis. Tulemuseks on raamatunälg raamatumeres. K. Veskimäe arvamust mööda on enim kannatanud meie rahvaraamatukogud, kellele on peale surutud võõras arengumall.

Lauri Lepik kõneles teemal "Raamatukogud ja seadusandlus".

Ta esitas kuulajatele andmeid raamatukogude tööd reguleerivate üleliiduliste ametkondade määruste, käskkirjade, korralduste ja instruksioonide rohkusest, vastuolulisusest ja sisulisest aegumisest. Kriitika osaliseks sai ka rangelt tsentraliseeritud ametkondlik raamatukogude juhtimissüsteem NSV Liidus, mis ei arvesta kohalikest kultuuritraditsioonidest tulenevaid iseärasusi ega eripära. L. Lepik toonitas, et on hädavajalik seadusandlikul teel laiendada raamatukogude õigusi oma sisulist tööd iseseisvalt korraldada, miinimumini tuleks vähendada raamatukogude töökorraldust reglementeeriv dokumentatsioon, korraldamist vajaksid raamatukogude töö aruandluse ja statistika põhimõtted. Ettekannet läbis mõte, et Eesti raamatukoguseadust on vaja ja selle väljatöötamisel on oluline laia üldsuse kaasamine.

Aira Lepiku ettekandes "Raamatukogu ja lugeja" rõhutati vajadust teadvustada muudatusi sotsiokultuurilises olukorras, kus toimub reaalne lugejateenindus: lugejad diferentseeruvad huvi-, seltsi- ja klubi liikumise alusel; vaba aja struktuuris ilmneb suund kodusele kultuuritarbimisele; raamatulevikanalid mitmekesistuvad. A. Lepik püstitas teesi, et raamatukogu kui sotsiaalse institutsiooni tegevus on tulemuslik, kui tema tegutsemisvormid vastavad lugeja ootustele. Praegust olukorda iseloomustas ta kriisina raamatukogu ja lugeja suhetes. See väljendub eelkõige valdavalt negatiivsetes stereotüüpides raamatukogu kohta, lugeja arvab tihti, et raamatukoguhoidja teeb seda, mis talle endale vajalik, mitte seda, mida ootab lugeja. Esineja arvamuse kohaselt on raamatukogudes esmatähtis lugejanõudluse igakülgne rahuldamine, raamatukogutöö vormide ja meetodite paljuvariantsus ja paindlikkus, raamatututvustuse vormide ühendamine ja teisendamine ning raamatukogu koostöö teiste, otseselt või kaudselt raamatupropagandaga tegelevate asutuste ja organisatsioonidega.

Anne Valmas keskendas oma ettekandes tähelepanu bibliograafia töö küsimustele, tema seisukoht oli kindel - eesti bibliograafide peaaeslane on oma maa rahvusbibliograafia arendamine kõige laiemas mõttes. See peaks hõlmama jooksva riikliku ja

retrospektiivse rahvusbibliograafia kõrval ka personaalnimestike, asutuste bibliograafiate, kultuurilooliste nimestike ja koduloobibliograafiate koostamist. Esineja leidis, et mitmes tööloigis ei rahulda praegune bibliograafide koolitussüsteem, halvenenud on bibliograafiterminoloogia olukord. A, Valmas osutas ka teatmeteoste nappusele: välismaa teatmeteoseid pole olnud võimalik igalt alalt ja igalt maalt piisavalt hankida, kodumaal napib eriti biograafilisi andmeid.

Raamatukogutöötajate haridusest ja täienduskoolitusest kõneles Evi Rannap. Ta nentis, et raamatukoguhoidja veendumused, teadmised ja oskused määravad raamatukogutöö kultuuri. Esineja seisukoht oli, et raamatukogundushariäuse sisu vastavus Eesti raamatukogude nõudmistele, vajadustele ning eripärale on käesoleval ajal kõrghariduse ümberkorraldamise aluseks. E. Rannap rõhutas, et me peame ületama aastate jooksul kujunenud arusaama: miinimum palka ja prestiiži, maksimum tööd, raamatukoguhoidja ise vaimukultuuri säilitaja ja vahendajana aga tunnetagu eelkõige oma missiooni ning olgu uhke oma kutse üle. Siin leidis esineja tegevust ka taasloodavale ühingule - raamatukoguhoidjate kutsehuvide eest võitlemine ja nende kaitse.

Konrad Kikas rääkis teemal "Raamatukogu informatsiooni edastajana". Kõne all oli raamatukogude ja infoasutuste vahekord: raamatukogudel on algdokumentide näol olemas infoedastuse baas, kuid tehniliste vahendite puudumisel pole neil võimalik infot nüüdisaja tasemel töödelda. Raamatukogudel puuduvad seega tingimused infofunktsiooni tulemuslikuks täitmiseks. Esineja arvamus kohaselt tuleb oluliseks pidada raamatukogude ja infoasutuste integratsiooni, tööjaotuse täpsustamist ning raamatukoguhoidjate, bibliograafide ja informistide koostööd. Ka seda koostööd saaks arendada taasloodav ühing.

Järgmised esinejad puudutasid juba konkreetsemalt taasloodavat Eesti raamatukoguhoidjate ühingut. Kalju Oja kõneles ERU rollist aastatel 1923-1940, lvi Eenmaa tutvustas kohalolijatele Rahvusvahelise Raamatukoguühingute Föderatsiooni (IFLA) tegevust ning vaagis võimalikke koostöösidemetete vorme IFLA ja ERÜ vahel.

Kalju Oja ettekanne andis asjatundliku pildi ERÜ mitmetahulisest tegevusest Eesti Vabariigis, kus hoogustusid raamatukogude asutamine ja nende riikliku võrgu arendamine. ERÜ osales aktiivselt raamatukogunduspoliitikas, arendas järjekindlalt kutseharidust, reguleeris raamatukogude sisekorraldust (kümnendliigitus, kataloogimisreeglid), tegi rahvusvahelist koostööd. K. Oja vaatles ERÜ osa eesti raamatukoguteaduse arengus, ta kinnitas, et ERÜ juhtimisel osales raamatukoguliikumine oma aja rahvuskultuuris. Esineja leidis, et ERÜ sulgemine 1940. aastal oli omavoliline akt, mida ei saa millegagi õigustada, see lõikas läbi raamatukoguhoidjate omaalgatusliku tegevuse eesti kultuuris. Kõneleja toonitas, et taasloodava ühingu ülesandeks on jätkata ühingu tollast suunda uues olukorras, otsustavalt muuta valitsuse suhtumist raamatukogudesse, ühendada raamatukoguhoidjate potentsiaal demokraatliku ja suveräänse kultutiripoliitika teostamiseks.

Ivi Eenmaa keskendas oma esinemises tähelepanu rahvusvahelisele koostööle raamatukogunduses. Ta tutvustas kohalolijaile IFLA ja tema põhidokumente. IFLA (International Federation of Library Association and Institutions) - Rahvusvaheline Raamatukoguühingute Föderatsioon - ühendab 1927. aastast kogu maailma raamatukoguühinguid. Nüüdseks on liikmete arv kasvanud tuhandeni, hõlmates 150 rahvuslikku raamatukoguühingut ja 114 riigi suuremaid raamatukogusid, raamatukogunduslikke uurimiskeskusi ja organisatsioone. IFLA eesmärk on arendada ja toetada rahvusvahelist koostööd, teadusuuringuid raamatukogunduse ja infotöö alal, raamatukogunduslikku haridust ja täienduskoolitust. IFLA struktuuri moodustavad sektsioonid ja töörühmad, avaldatakse trükiseid, kindlustatakse infolevi, korraldatakse diskussioone, seminare, konverentse. I. Eenmaa tuletas kuulajatele meelde, et ERÜ oli IFLA liige, ERÜ astus IFLA liikmeks 1928. aastal ja osales rahvusvahelises koostöös aktiivselt kuni 1940. aastani. Taastatav ühing peaks seega samuti kuuluma IFLAse, sest praegune NSV Liidu delegatsioon IFLA kongressidel ei esinda raamatukoguhoidjaid, vaid koosneb raamatukogunduse "kõrgeima kategooria ametnikest", kes tegutsevad vaid

neid lähetanud NSV Liidu Kultuuriministeeriumi huvides. Esineja kutsus mõtlema võimalusele ERÜ tegevust IPLA raames taastada, ta viitas mõningatele probleemidele selles osas, mis vajaksid Eesti NSV Kultuurikomitee ja Eesti NSV valitsuse kaasabi (IELA liikmemaks välisvaluutas, konverentsidele sõidu kulud vms.). I. Eenmaa avaldas lootust, et taasloodav ERÜ ja tema juhatus asuvad ka ühingu rahvusvahelisi suhteid taastama ja arendama.

Eesti raamatukoguhoidjate V kongressi viimased ettekanded käsitlesid juba taasloodavat ERÜd puudutavaid konkreetseid küsimusi ning E. Tariku ettepanek - taasasutada ERÜ samal päeval - leidis heakskiitu ja poolehoidu. E. Tarik andis ka kokkutulnuile teada, et lõunavaheajal on võimalik tutvuda ERÜ põhikirja ja kodukorra projektiga ning soovi korral täita avaldus ERÜsse astumiseks.

Siinkohal on otstarbekas täpsustada, et ERÜ põhikirja projekt oli 1923. aastal koostatud ja 1935. aastal muudetud põhikirja kaasajastatud variant, milles ERÜ taasasutamise initsiatiivgrupp oli teinud mõningaid sisulisi ja keeleparandusi. Ühingu üksikasjalise kodukorra oli koostanud ja kinnitanud 1937. aasta üldkoosolek. Nendega tutvumine andis koosolijaile ülevaatlikuma pildi ERÜst ja demokraatlikest "mängureeglitest" ERÜs ning aitas kujundada oma suhtumist taasloodavasse ühinguusse.

ERÜ taasasutamiskoosolek jätkus Tallinna Pedagoogilise Instituudi aulas sama päeva pärastlõunal. Koosolekut juhatas Lauri Lepik, kes tutvustas kokkutulnuile ERÜ liikmeid esimesest tegutsemisperioodist: Therese Edarit, dotsent Helene Johanit, Helmi Masingut, Linda Masingut, Aime Naela, Edith Poomi, Leida Talvetit ja Leonilla Tederit.

Esimesena kõneles ERÜ asutajaliige 1923. aastast, dotsent • Helene Johani. Ta tervitas kokkutulnuid, soovis kõigile tegutsemisjulgust ja mõtteeaksust Eesti raamatukogunduse arendamisel ja ERÜ taasasutamisel. Esineja peatus pikemalt ERÜ esimesel tegutsemisperioodil, kõneles värvikalt ERÜ loomisest., I üle-riiklik raamatukoguhoidjate kongress toimus 24. ja 25. veebrua-

ril 1923. aastal Tallinna Linna Raamatukogus. Osavõtjaid oli 54« Seal loodigi raamatukogutegelaste organisatsioon, mis nimetati ERÜks. Kongressil voeti mõne parandusega vastu ühingu põhikiri ning valiti ajutine juhatus: A. Sibul, P. Puksoo, H. Pärtelpoeg, N. Päts, A. Karro ja 4 kandidaati. Revisjonikomisjoni valiti V. Krabi, I. Abarenkov ja A. Resev. ERÜ põhikirj ja kinnitas 11. aprillil 1923. aastal Tallinna-Haapsalu Rahukogu.

H. Johani meenutuste järgi koondusid ERÜsse peamiselt Tallinna ja Tartu raamatukoguhoidjad, maa ja väiksemate linnade kaasahaaramiseks ja tihedama kontakti loomiseks valiti liikmete hulgast kohalikke usaldusmehi. Nende ülesanne oli ühingu tutvustamine, liikmekandidaatide registreerimine, liikmemaksud kasseerimine ja ühingu ajakirja "Raamatukogu" levitamine. Ettekandja kinnitust mööda olid ERU olulisemad tegevussuunad raamatukoguseaduse väljatöötamine, raamatukoguhoidjate palgatingimuste parandamine ja kutsehariduse arendamine. H. Johani meenutas, et ERÜ võttis palgaküsimuste lahendamisel eeskujuks õpetajate palgaseaduse, 1929. aasta raamatukoguhoidjate kongressi otsustes nõuti juba raamatukoguetniku palga võrdustamist õpetaja palgaga. H. Johani esitas andmeid selle kohta, et raamatukoguhoidjate rohked kohustused olid fikseeritud, kuid palgamäär oli omavalitsuse otsustada, too aga enamasti palka ei maksnud, või maksis väga vahe. Maal oli tollal raamatukogutöö peaaegu eranditult kõrvaltegevuseks, mille eest tasuti vähestele. See raskendas elukutselise kvalifitseeritud kaadri kujunemist.

H. Johani meenutust mööda olid põhiliseks raamatukoguhoidjate ettevalmistusviisiks haridusministeeriumi ja mitmete organisatsioonide kursused, mille korraldamisega ERÜ alustas 1924. aastal. 1934. aastal töötas esineja ERÜ juhatuse palvel välja 7 soovituskava erineva loengute arvuga kursuste jaoks. 1935. aastast alates lõppesid kursused eksamitega, mis andsid sooritatuile ametliku kutseõiguse»

H. Johani ettekande põhjal saadi ülevaade ka ühingu kongressidest, raamatukoguhoidjate päevadest ja ühingu kirjastustege-

vusest. Esineja avaldas veendumust, et ERÜ tegutsemine aastatel 1923-1940 oli igati traditsioone loov ja otstarbekas on kujunenud töövaldkonades jätkata.

Järgmisena tegi Evi Rannap kokkuvõtte ERÜ liikmeks astumise avaldustest, ta iseloomustas nende põhjal potentsiaalseid ERÜ taasasutajaliikmeid vanuse, raamatukogutüübi ja ametikoha aspektist. Avaldusi oli 191. Teiste hulgas oli kõige enam 40-50-aastasi - 32,1 %, neile järgnesid 50-60aastased - 24,2 %, 30-40aastased - 23,1 % ja 20-30aastased - 14,2 %. Rahvaraamatukogude töötajaid oli 37,6 %, ENSV Riiklikust Raamatukogust 15,1 %, TPedI raamatukogunduse kateedrist 6 %, neile järgnesid teiste raamatukogude ja muude asutuste töötajad. Ametikohade järgi oli jaotus järgmine: enim raamatukoguhoidjaid (s«h. metoodikud, toimetajad jt.) - 36,8 %; raamatukogude direktoreid, asedirektoreid, juhatajaid 24,6 %, osakondade juhatajaid ja peaspetsialiste vastavalt 13,6 % ja 6,8 %,

Laine Peep oma saalist hüütud repliigis pidas kokkuvõtet ennatlikuks, ta leidis, et enne peaks ühingu taasasutama, seejärel põhikirja arutama ja **alle3** siis otsustama, kas astuda ühingusse või mitte.

Järgmiseks tutvustas Aira Lepik ERÜ taasasutamise üleskutsele vastanud raamatukogutöötajate ettepanekuid: arendada raamatukogud tõelisteks kultuuri- ja infokeskusteks, parandada kardinaalselt nende varustamist ja varustatust trükistega, tagada raamatukogudele tänapäeva nõuetele vastav aineeline baas ja raamatukogutöötajatele aineeline kindlustatus, laiendada võimalusi raamatukogutöötajate omavaheliseks suhtlemiseks ja kontaktide loomiseks.

A. Lepik tegi ettepaneku avaldada need raamatukogutöötajate kavandatud ühingu tegevussuunad "Raamatukogus" ning valitava juhatusel võtta need aluseks lähema aasta tegevuse planeerimisel,

L. Peep kordas taas oma repliiki ühingusse astumise ja põhikirja arutamise kohta. E. Rannap selgitas talle, et põhikirja saavad arutada siiski ainult ühingu liikmed, mistõttu peab enne olema ühing ja liikmeskond. Peeti otstarbekaks andakohal-

olijatele võimalus kohe ERÜ taasisutajaliikmeteks saada. Konrad Kikas arvas, et kes ei ole põhikirjaga nõus, võib hiljem avalduse tagasi võtta ja ühingusse mitte astuda.

Järgnevalt palus koosoleku juhataja L. Lepik asuda põhikirja arutama. Alustas Antti Oviir (ENSV Teaduste Akadeemia Teaduslik Raamatukogu), kes juhtis tähelepanu põhikirja 1. punktile, milles ühe eesmärgina nimetatakse raamatukoguhoidjate kutsehuvide kaitset. Kõneleja arvas, et see on ametiühingute ülesannete dubleerimine. A. Oviir meenutas, et põhikirja koostamise ajal - 1923. aastal - ei olnud ametiühingutel koordineerivat rolli. A. Oviir pidas vajalikuks ERÜ põhikirja projekti olulist viimistlemist ja tegi ettepaneku võtta ERÜ struktuuri aluseks raamatukogutüüp.

Laine Peep järgmise sõnavõtjana rõhutas, et TRÜ Teaduslikus Raamatukogus toetatakse soojalt ERÜ taasisutamist. Ta pidas vajalikuks tähelepanu pöörata põhikirja ajakohastamisele, nõustus A. Oviiri märkustega ja ei pidanud õigeks ühingu juhatuse kindla asukoha fikseerimist põhikirjas. L. Peep tegi ettepaneku lülitada põhikirja sisseastumis- ja liikmemaksu suurus.

Saalist tuli ettepanek kommenteerida 17. ja 18. punkti (vt, lisa 3) ning jätta juhatuse liikmete arv põhikirjas määramata. Sellele vastas Kaljo Veskimägi, et tegemist on kunagise põhikirjaga, kus on arvestatud demokraatlikke traditsioone nii seltsiliikumises kui ka koosolekute pidamisel.

Ivi Tingre arvas, et kutsehuvide kaitsmine peaks kuuluma ühingu, mitte ametiühingu kompetentsi, pealegi pole ametiühingud sellega juba pikka aega toime tulnud. I. Tingre oli nõus, et juhatuse asukohta ega suurust pole vaja põhikirjas fikseerida. Veel arvas ta, et 17. ja 18. punkt pole olulised, need dubleerivad teineteist, neist võiks ainult üks põhikirja jääda. I. Tingre tegi ettepaneku valida esialgu ajutine juhatuse, kellel oleks aasta jooksul aega ühingu kujundada. Sõnavõtja rõhutas, et taasloodav ühing olgu raamatukoguhoidjakeskne, mitte raamatukogutüüpide alusel liigendatud, sest ühing peaks ühendama mitte sedavõrd raamatukogusid kui raamatukoguhoidjaid.

Ivi Eenmaa toetas eelkõneleja mõtteid. Ta toonitas veelkord,

et ühingu ei tohi olla raamatukogude eelistamist, taasloodav ühing peab kujunema just inimeste, mitte asutuste liiduks.

Ka H. Johani oli vastu ühingu struktuuri planeerimisel raamatukogutüüpidest lähtumisele.

Jätkuvas arutelus võttis sõna Kalju Oja, kes eelkõige kutsus üles suuremale sallivusele ja teravuste vältimisele. Ta tegi ettepanekuid põhikirja kohta: täpsustada ühingu liikmete (tegev-, au- ja toetajaliige) staatust; vältida põhikirjas arve (juhatuse liikmete arv, revisjonikomisjoni liikmete arv vms.), kuna põhikiri fikseerib vaid olulise ühingu funktsioneerimiseks, täiendused saab ja peab tegema aastakoosolek; mitte fikseerida põhikirjas juhatuse asukohta; säilitada põhikirja 17. ja 18. punkt kui demokraatliku tegevuse tagamise ja ühingu liikmete vastutuse garantiid.

Silver Jõks (Eesti Infoinstituut) astus samuti 17. ja 18. punkti kaitseks välja, ta rõhutas, et nendel on sügav mõte ainult siis, kui mõlemad on põhikirjas. Eraldi või ühte neist jätta oleks sõnavõtja arvates mõttetu.

Oove Korjus tegi ettepaneku, et paranduste sisseviimine ERU põhikirja jääks ajutise juhatuse ülesandeks.

Lauri Lepik pani ettepaneku hääletusele ning mõte volitada ajutist juhatust tegema parandusi ERÜ põhikirjas, sai 181 poolthäält, 3 kohalolijat olid vastu, 2 jäid erapooletuks.

Seejärel tegi Kaljo Veskimägi ettepaneku taasasutada ERÜ, võttes aluseks olemasoleva põhikirja. Ettepaneku poolt hääletas 186 raamatukogutöötajat, 1 jäi erapooletuks, vastuhääli ei olnud. Seega taasasutati 9. juunil 1988. aastal kell 17.10 Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

Taasloodud ühingu esimehe kohale esitati (esitamise järjekorras):

Evi Rannap

Kaljo Veskimägi

Eha Tillmann (palus oma kandidatuuri maha võtta)

Lauri Lepik (palus oma kandidatuuri maha võtta)

lvi Tingre (palus oma kandidatuuri maha võtta)

Laine Peep (palus oma kandidatuuri maha võtta)

Linda Kask (palus oma kandidatuuri maha võtta)

Kalju Oja

Oove Korjus

Seega jäi neli kandidaati ERÜ ajutise juhatuse esimehe kohale. Otsese salajase valimise tulemusi tutvustas häältelugemiskoraisjoni esimees Maie Gross. Ta teatas, et täidetud oli 148 valimisbülletääni, millest 1 tunnistati kehtetuks. Valimise tulemused olid järgmised: E. Rannap - 60 häält, K. Veskimägi - 43 häält, O. Korjus - 25 häält, K. Oja - 19 häält. Seega valiti ERÜ ajutise juhatuse esimeheks TPedI raamatukogunduse ja bibliograafia kateedri dotsent, Eesti NSV teeline kultuuritegelane Evi Rannap.

Järgmiseks asuti ERÜ ajutise juhatuse liikmeid valima. Esitati järgmised, kandidaadid (esitamise järjekorras): Laine Peep, Eha Tillmann, Linda Kask, Aira Lepik, Kaljo Veskimägi, Oove Korjus, Lauri Lepik, Aita Karjatse, Ivi Tingre, Vaike Oro, Maare Kümnik, Elle Tarik, Silvi Saul, Kalju Oja, Kalju Tamm-aru, Tiiu Erlemann. ERÜ ajutine juhatus otsustati valida 8liikmeline. Valimine oli salajane,

Häältelugemiskomisjoni (Tiina Markus, Ülle Papp, Niine Rohusaar) töö ajal tegi Kaljo Veskimägi ettepaneku avaldada taasloodud ühingu poolt toetust Rahvarindele ja Eesti NSV loominguliste liitude ühispleenumi otsustele. Tehti ettepanekud toetada Eesti Rohelist Liikumist ja Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi parteiorganisatsiooni lahtise parteikoosoleku ettepanekuid.

Rahvarindele, Eesti NSV loominguliste liitude ühispleenumi otsustele, Eesti Rohelisele Liikumisele ning Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi parteiorganisatsiooni lahtise parteikoosoleku otsustele toetuse avaldamise poolt oli 126 liiget, vastuhääli polnud, erapooletuks jäi 2.

Taas sai sõna häältelugemiskomisjoni esimees M. Gross, kes teatas ERÜ ajutise juhatuse valimise tulemused:

E. Tillmann (Võru Keskraamatukogu) - 109 häält;

K. Veskimägi (TPedI raamatukogunduse ja bibliograafia kateeder) - 108 häält;

L. Kask (ENSV Riiklik Raamatukogu) - 97 häält;
L. Lepik (ENSV Riiklik Raamatukogu) - 92 häält;
E. Tarik (Tartu Linna Keskraamatukogu) - 87 häält;
L. Peep (TRÜ Teaduslik Raamatukogu) - 86 häält;
K. Oja (ENSV Riiklik Raamatukogu) - 85 häält;
K. Tammaru (ENSV Riiklik Raamatupalat) - 83 häält;
I. Tingre (ENSV Kultuuriministerium) - 77 häält;
O. Korjus (ENSV Riiklik Raamatukogu) - 66 häält;
A. Lepik (TPedl raamatukogunduse ja bibliograafia kateeder)
58 häält;

S. Saul (ENSV Riiklik Laste- ja Noorteraamatukogu) - 34
häält;

A. Karjatse (ENSV TA Teaduslik Raamatukogu) - 42 häält;
V. Oro (Jõgeva Keskraamatukogu) - 33 häält;
M. Kümnik (TRÜ Teaduslik Raamatukogu) - 27 häält;
T. Erlemann (Tartu Rajooni Keskraamatukogu) - 21 häält.
Seega valiti ERÜ ajutise juhatuse liikmeteks Eha Tillmann,
Kaljo Veskimägi, Lauri Lepik, Linda Kask, Laine Peep, Elle
Tarik, Kalju Tammaru ja Kalju Oja.

E. Rannap tegi ettepaneku valida ERÜ endised liikmed auliik-
meteks (teadaolevatel andmetel on neid 18), K. Veskimägi soovi-
tas ajutisel juhatusel püüda leida ka välismaal elavaid ühingu
liikmeid.

Järgnes arutelu ERÜ rahaliste vahendite ja liikmemaksu suu-
ruse üle. K. Veskimägi esines ettepanekuga diferentseerida
liikmemaks palgaskaala alusel: palk on alla raamatukogutöta-
jate keskmise (115.- rbl.); palk on alla Eesti NSV keskmise
palga (229.- rbl.); palk on üle Eesti NSV keskmise palga. Pa-
kuti välja ka variant: kuupalk alla 120 rbl.; kuupalk vahemi-
kus 121 kuni 200 rbl.; kuupalk üle 201 rbl. Häälteenamusega
otsustati viimase kasuks.

H. Johani ettepanek, määrata liikmemaksu suuruseks vasta-
valt 1, 2 ja 3 rbl., leidis kõige enam poolehoidjaid. Sisse-
astumismaksuks pakuti 1, 3 või 5 rbl. - enim poolthääli (105
häält) sai 3rublane sisseastumismaks»

Meeldiv oli, et toetust taasasutatud ERÜle avaldasid ka

Läti raamatukogutöötajad, kes andsid ERÜ esimehele üle meene-
raamatu ning Riias 12.-14. oktoobrini 1930 toimunud esimese
ühise Baltiriikide raamatukoguhoidjate kongressi materjalid.
Läti raamatukogutöötajad avaldasid veendumust, et Eesti ja
Läti raamatukoguhoidjate koostöövaimu jätkub ka kutseühingu-
tes, kui Lätiski selline ühendus luuakse.

ERÜ taasasutamiskoosoleku ja eesti raamatukoguhoidjate V
konverentsi päev kujunes sisukaks, andis palju mõtlemisainet
ja tekitas elavnemise raamatukoguhoidjate seas.

TEGEVUS 1988. A. JUUNIST 1989. A. JAANUARINI

Vastavalt ERÜ põhikirjale on ühingu eesmärk raamatukogundu-
se arendamine, raamatukoguhoidjate kutsehariduse edendamine ja
nende kutsehuvide kaitse, Eesmärgist lähtuvalt planeeriti ERÜ
sisulisi taotlusi, organisatsioonilist tegevust ning kujundati
ühingu struktuur.

ERÜ taasasutamiskoosolekul valitud ajutine juhatus pidas
oma esimese töökoosoleku 15. juunil 1988. a. Ajutise juhatuse
töös kutsuti osalema ka liikmekandidaadid O. Korjus, A. Lepik,
I. Tingre, A. Karjatse ja S. Saul, kes võtsid võrdväärselt
tööst osa kogu ajutise juhatuse tegutsemise ajal. Juhatuse
liikraekandidaatidel oli vastavalt ERÜ põhikirjale nõuandev
hääleõigus.

Juhatuse esimesel koosolekul valiti ERÜ aseesimeheks Lauri
Lepik, kirjatoimetajaks Linda Kask ja laekuriks Kalju Tammaru.

ERÜ ajutine juhatus pidas 7 töökoosolekut. Põhiküsimustena
käsitleti neil

- ERÜ tegevust reglementeerivate dokumentide (põhikiri, ko-
dukord jt.) redigeerimist;
- toimkondade loomist ja nende tegevuse kavandamist;
- majanduslike vahendite hankimise võimalusi;
- rahvusvaheliste sidemete loomist ja arendamist;
- informatsiooni levitamist ERÜ kohta.

Kontakti loomiseks ERÜ liikmetega palus juhatus ajutiselt volinikeks liikmeid rajoonidest, linnadest ja suurematest raamatukogudest.

ERÜ tegevussuundade määratlemiseks peeti koos Eesti Rahvusraamatukoguga 22.-25. augustil 1988. a. Lahemaal Ojaäärusel probleemseminar. Peale ERÜ ajutise juhatuse liikmete ja liikmekandidaatide võtsid osa ka volinikud, kokku 38 ERÜ liiget. Arutlusel olid

- ERÜ tegevussuundade väljatöötamisega seonduvad küsimused;
- ERÜ suhted üleliiduliste raamatukogunduslike ühendustega ja kavandatavate raamatukoguhoidjate liitudega;
- ERÜ majandustegevus;
- ERÜ teabeteenistuse võimalused ja tegevuskava;
- Eesti Raamatu Klubi, Eesti NSV Raamatuühingu ja ERÜ koostöövõimalused;
- raamatukogude ajaloo uurimine ja ERÜ osa selles;
- raamatukogutöötajate palga- ja elamistingimuste parandamise võimalused;
- raamatulevisüsteemi "raamat: kirjastus - trükikoda - kaubastu - raamatukogu" elementide parendamise võimalused.

Lahemaa probleemseminarile kutsus ERÜ juhatus esinejaid kultuuriministeeriumist (M. Kubo) ja ENSV Kuituurialatöötajäte Ametiühingu Vabariiklikust Komiteest (E. Soo) ja Tallinna Linnaakomiteest (A. Sepp).

ERÜ ajutise juhatuse kutsele tegudega toetada Rahvarinde ettevõtmist - rahvusraamatukogule elektritoitekraavi kaevamist 28. juunil 1988. a. - vastasid ERÜ liikmed Riiklikust Raamatukogust, TPedI raamatukogunduse kateedrist, teadus- ja rahvaraam-

1

matukogudest, kultuuriministeeriumist.

ERÜ ajutise juhatuse korraldusel ja kultuuriministeeriumi rahalisel toetusel käis 32 ERÜ liiget 1988. aasta septembris ühepäevasel ekskursioonil Leningradis tutvumas M. E. Saltõkov-Štšedrini nim. Riikliku Avaliku Raamatukogu ja Leningradi huviväärsustega.

Vt. Raamatukogu. 1988, November. Lk. 59-61.

Sisulistes taotlustes lähtus ERÜ eelkõige oma põhikirjast, kuid ka ERÜ liikmete ettepanekutest ja Lahemaal aruteludes kerkinud probleemidest.

Kirjas Eesti NSV Kultuurikorraitee esimehele (31. augustist 1988. a.) tegi ERÜ juhatus ettepanekud

- taotleda raamatukogutöötajate palkade reguleerimist selliselt, et minimaalne palgamäär oleks võrdne Eesti keskmise palgaga (Eesti keskmine palk oli 229 rbl., rahvaraamatukogutöötaja keskmine palk 115 rbl.);

- suurendada riikliku süsteemi raamatukogude komplekteerimissummasid 100 %\

- luua eranditult kõigile raamatukogudele võimalus raamatuid ja muid väljaandeid (olenemata nende ilmuniskohast) piirangute ta muretseda;

- valmistada raamatukogude tarbeks erikõites tiraaže, luua võimalus tellida kirjandust signaaleksemplari alusel, võimaldada ERÜ esindajatel osa võtta tiraažikomisjoni tööst;

- reorganiseerida bibkolektor;

- kaotada piirangud paljundustehnika kasutamisele raamatukogus ja varustada raamatukogud paljundustehnikaga.

Need probleemid lubati võtta lahendamiseks, koostööd ERÜga peeti vajalikuks ja ühingu ettevõtmisi lubati ka materiaalselt toetada, Kultuurikomitee täitis osa lubadustest ja meeldiv on märkida, et rahvaraamatukogude 1989. a, komplekteerimissummasid suurendati poole võrra. Kultuurikomitee nõusolekul palus ERÜ juhatus tiraažikomisjonis ERÜd esindada Tiiu Valmil (Eesti Rahvusraamatukogu) ja Leida Olszakil (ENSV Riiklik Laste- ja Noorteraamatukogu).

Seoses kultuuritöötajate vabariikliku aktiivi ettevalmistamisega esitas ERÜ Kultuurialatöötajate Ametiühingu Vabariiklikule Komiteele palve toetada alljärgnevaid ettepanekuid:

- raamatukogutöötajate palkade reguleerimine;

- raamatukogus töötavatele pensionäridele täispensioni ja täispalga säilitamine;

- kõikide lisatasude, kohakaasluse, ühitamise jm. arvestamine raamatukogutöötajatele pensionide määramisel;

- lisatasude maksmine teadusliku kraadi ja aunimetuse eest ka raamatukogus;
- kultuuritöötajate materiaalse abistamise ja stimuleerimise fondi loomine;
- kultuuritöötajate elamute, puhkekodude, laste puhkelaagrite ja pansionaadi ehitamine;
- uute raamatukogude ehitamine Võrru, Kohtla-Järvele, Haapsallu, Paidesse, Põlvasse, uute lasteraamatukogude ehitamine Tallinna ja Rakverre;
- võimaluste leidmine raamatukogutöötajate staseerimiseks välismaal ja spetsialiseeritud turismigruppide vahetamiseks välismaaga valuutavaba vahetuse korras.

Aktiivil võttis ajutise juhatuse palvel ERÜ esindajana sõna Laine Peep.

ERÜ juhatuse esimees Evi Rannap ja ERÜ liige Ivi Eenmaa esinesid Ametkondadevahelise Raamatukogude Nõukogu pleenumil 11.-15» okt. 1988. a. Tserkassõs, kus oli arutlusel üleliidulise raamatukogutöötajate ühingu loomine. ERÜ platvorm - säilitada oma ühingu sõltumatus, luua iseseisvad vabariiklikud või regionaalsed ühingud ja Üleliiduline Raamatukogutöötajate Ühingute Liit - kutsus esile arutelu ja leidis ka poolehoidjaid.

ERÜ tahab oma sõna öelda ka raamatukoguhoonete ja -ruumide kohta:

- taotluse ENSV Riiklikule Laste- ja Noorteraamatukogule nõuetekohaste ruumide saamiseks esitas ERÜ juhatuse ENSV Ministrite Nõukogule, Eesti NSV Riiklikule Kultuurikomiteele ja Tallinna Linna RSN Täitevkomiteele;
- rühm ERÜ ja tema juhatuse liikmeid kohtus 1.-2. detsembril 1988. a. Hiiumaa kultuuritöötajate ja kalurikolhoosi "Hiiumaa Kalur" esindajatega, et kavandada Hiiumaa Keskraamatukogu uue hoone ruumiprogrammi ja ülesandeid.
- ERÜ põhikiri lubab ühingu töö paremaks korraldamiseks moodustada osakondi ja toimkondi. Juba juhatuse esimesel koosolekul loodigi mitmed toimkonnad.

STRUKTUURI JA JURIIDILISTE KÜSIMUSTE TOIMKOND (juh. L. Lepik} K. Oja, E. Rannap, I. Tingre, konsultant - A. Junti) ERÜ tegevust reglementeerivate dokumentide väljatöötamiseks.

Toimkond koostas ja esitas juhatusele ERÜ põhikirja ja resolutsiooni redigeeritud projektid, samuti ERÜ kodukorra ja piirkondlike ühenduste kodukorra projektid. Osaleti kõigi juhatuse poolt välja saadetud dokumentide koostamisel. Toimkonnas oli arutluse all ERÜ juhatuse, piirkondlike ühenduste juhatuste ja toimkondade koostöö probleemid.

LASTE- JA NOORTETEENINDUSE TOIMKOND (juh. A. Rände; M. Jõgi, R. Kaldur, T. Lebane, L. Olszak, S. Saul, konsultandid - L. Kask, A. Lepik) lapsi teenindavate raamatukogude probleemide teadvustamiseks endale, üldsusele ja valitsusele ning lahendusettepanekute tegemiseks.

Toimkond tegutses 1988. aasta novembrini initsiatiivgrupina (A. Rände, S. Saul, L. Ka3k) - tegeldi peamiselt ENSV Riiklikule La3te- ja Noorteräamatukogule uute ruumide taotlemisega»

VÄLISSIDEMETE TOIMKOND (juh. L. Lepik) sidemete loomiseks ja arendamiseks rahvuslike raamatukoguhoidjate ühingute ja IFLAga.

22.-24. juulini 1988. a. viibisid Tallinnas IPLA president •H.-P. Oeh ja peasekretär P. Nauta, kes kohtusid, ka ERÜ juhatuse liikmetega. Kohtumise käigus selgusid ka võimalused ja tingimused ERÜ astumiseks IPLA liikmeks.

Juhatus otsustas oma koosolekul 24. novembril 1988. a. esitada IPLA Sekretariaadile taotluse ERÜ IPLA liikmeks astumise kohta. Otsustati osaleda rahvusraamatukogude, raamatukogundus-⁴hariduse ja täienduskooolituse sektsioonide töös.

ERÜ liikmed andsid välisreisidel informatsiooni ERÜ loomise kohta ja löid kontakte teiste maade ühingutega:

- Anne Rände tutvustas ERÜd Ungari (4.-7. juuli 1988. a.) ja Austria (5.-10. sept. 1988. a.) raamatukoguhoidjate ühingu konverentsil?

- Ivi Eenmaa osales 30. aug. - 3. sept. 1988. a. IPLA 54. sessioonil Sydneys;

'IPLA Sekretariaadi vastuse kohaselt on ERU alates 1. jaanuarist 1989. a. IPLA.liige.

- Oove Korjus kohtus töövisiidil Saksa DVsse (21.-25. nov. 1988. a.) Deutsche Bücherei peadirektori, Saksa DV raamatukoguhoidjate ühingu liikme dr. Helmut Röttschiga;

- Aira ja Lauri Lepik, osaledes VII rahvusvahelisel sotsialismimaade lugemisekspertide ja IFLA lugemise uurimise ümmarguse laua liikmete ühisnõupidamisel 27.-30, sept. 1988. a. Varssavis, pidasid läbirääkimisi Poola raamatukoguhoidjate ühingu presidendi dr. S. Kubowi ja viitsepresidendi J. Wolosziga.

TEABETOIMKOND (juh. A. Lepik) üldsuse ja ERÜ liikmete informeerimiseks ERÜ tegevusest, ERU tutvustamiseks nii kodu- kui ka välismaal,

ERÜ taasisutamise kirjutati Eesti ajalehtedes, üleliidulises erialaajakirjas "Bibliotekar" ja Leedu raamatukogundusajakirjas "Biblioteku, darbas". Informeeriti ka IPLA Sekretariaati, Saksa DV, Saksa LV, Tsehhi, Slovaki, Ungari, Poola, Austria, Soome, Inglismaa ühinguid.

Toimkonna tegevusse tuleks kaasata paikkondlike ühenduste esindajaid ja tegevajakirjanikke.

ERÜ kohta on seni ilmunud:

Lepik A. Estiyoje draugija veikia // Biblioteku, darbas. - 1988. - Nr. 9. - P. 24-25.

Lepik L. Taas raamatukoguhoidjate ühing // Raamatukogu. - 1988. - November. - Lk. 49-57.

Лепик А. Общество библиотечарей Эстонии // Библиотечарь. - 1988. - № 10. - С. 21.

Eestin kirjastonhoitajien yhdistys elpyy // Kirjastolehti. - 1988. - Nr. 11. - S., 491.

Lepik A. Estonian Librarians* Assotiation re-founded // Library Assotiation Record. - 1989. - Nr. 91 (1).; - January. - P. 8.

KAADRITOIMKOND (juh. M. Gross; K. Talvi, N. Kajak, A. Kalvik, A. Lepik, M. Muru, L. Peep, D. Pitkäaho, S. Saul, M. Tedremaa) raamatukogutöötaja haridustaseme tõstmiseks, kutseviide kaitseks ja raamatukogutöö õiglaseks väärtustamiseks.

Toimkond moodustati novembris 1988 Ametkondadevahelise Raama tukogukomis j oni kaadri probleemgrupi alusel. Toimkond korraldas 17. nov. 1988. a. keskraamatukogude direktorite seminari lisatasudest ja brigaaditöö võimalustest informeerimiseks, organiseerida koos ERÜ Tallinna Seltsiga ERÜ Tallinna liikmetele 26. detsembril 1988. a. jõulupuu.

MAJANDU3T0IMKOND (juh. O. Korjus; K. Tammaru) tegeles pangaarve avamise, rahaliste vahendite hankimise võimaluste selgitamisega. Kaaluti võimalust kooperatiivi (näiteks infoteenused) või väikeettevõtte (näiteks köitekoda) loomiseks.

ERÜ jooksev arve 1700898 NSVL Ei,mu-Sotsiaalpanga EVP Operatsioonide Valitsuses avati 16. septembril 1988. aastal.

ERÜ põhikirja p. 27 lubab moodustada raamatukoguhoidjate territoriaalseid ühendusi. Sellised ühendused lähendavad paikkonna või linna ERÜ liikmeid, võimaldavad ERÜ tegevust detsentraliseerida ja enam tegelda kohalike valuprobleemidega.

ERÜ paikkondsete ühenduste loomine pole uus mõte. Juba 1938. aastal võttis ERÜ juhatus vastu koondiste kodukorra', kuid. tegelikult jäid territoriaalsed koondised loomata.

Tänaseks on mõne piirkonna raamatukoguhoidjad leidnud võimaluse ja vajaduse ERÜ paikkondlikeks ühendusteks liituda.

Loodud on ERÜ Tartumaa Kogu (9. dets. 1988. a.). ERÜ Tallinna Selts (17. nov. 1988. a.) ja Sakalamaa Raamatukoguhoidjate Ühendus (18. nov. 1988, a.).

Kokkuvõtteks ERÜ taasasutamisaasta tegevusest ja taotlustest võib öelda, et on kujunemas tegutsemisvabadust ja otsustamisõigust hindav raamatukogu- ja infotöötajate ühendus. Loodetavasti jäävad ka järgnevatel tegutsemisaastatel kehtima põhimõtted, mida H. Hansen Eesti raamatukoguhoidjate V kongressi teesides rõhutas - liitumine demokraatlikel alustel ja kõigi liikmete omaalgatuse toetamine ühiste eesmärkide nimel.

Raamatukogu. 1939. Nr. 1/2. Lk. 56-57.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU AASTAKOOSOLEK

ÜLEVAADE

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolek toimus 27.*-28. jaanuaril 1989. a. Tallinnas TPedI ruumides, 506 liikmest osales 224, lisaks neile 17 külalist kodu- ja välismaalt.

Avasõnas kutsus ajutise juhatuse esimees Evi Rannap ühingu liikmeid üles avaldama oma seisukohti ja soovitusi ERÜ edasise tegevuse kohta ning sõnastas meie koigi ühise soovi, et "ühing muutuks tugevaks ühenduseks ja kaitseks meie raamatukogusid, raamatuvarasid ning raamatukoguhoidjaid, oleks juhtivaks jõuks raamatukogunduse edasises arengus". Kuna lühiülevaade ühingu kujunemisest ja tegevusest ning seniste toimkondade peamised tegevussuunad esitati meie infolehes[^], ei pidanud juhatus traditsioonilist ettekannet vajalikuks. Ettekanded (T. Etverk, L. Lepik, E. Rannap, S. Saul ja E. Tarik) puudutasid meie raamatukogude tegevuse kõige valusamaid, kõige kiiremat lahendamist vajavaid külgi: raamatukogud ja IME kontseptsioon, raamatukoguhoidja kutsehariduse sisu ja tema roll ühiskonnas, kogude koostis ja kirjastuspoliitika, lasteraamatukogu osa kooliuuenduses. Et ühingu liikmed raamatukoguprobleemide lahendamises ja ühingu tegevuses oma sõna sekka öelda tahavad, tunnistasid sõnavõttud (U. Aunin, H. Hansen, L. Peep, K. Veskimägi, K. Kikas, T. Pihlakas, V. Mägi, E. Tarik, K. Hoodla, E. Rannap, K. Tammaru, E. Laido, A. Lepik, I. Tingre). Tõstatati Eesti raamatukogude arengukontseptsiooni ja Eesti raamatukoguseaduse väljatöötamise vajadus, käsitleti paljusid raamatukoguhoidjate ühingu aastakoosoleku materjale. Tln., 1989.

tukogude edukat tööd takistavaid üksikküsimusi. Valdavalt jäi aga kõlama mure kogude koostise, avatuse ning keelustatud ja hävitatud raamatute kättesaadavuse pärast.

Tervitusi, häid soove ja sisukaid mõtteid esitasid meie külalised Algirdas Kancleris, Pentti Lahti-Nuuttila, Viesturs Zanders, Sergei Bassov, Ettekannete ja sõnavõttude tekstidega saab hea lugeja järgnevatel lehekülgedel ise tutvuda. Kuna resolutsiooniprojekti arutelu lindistamine ebaõnnestus, pole meil võimalik edastada neid arvamusi ja kaalutlusi, mille tulemusena koosoleku resolutsioon sõnastati just sellisena, nagu see rohkem kui tund aega kestnud arutelu järel ka vastu võeti (vt, lisa 7). Aktiivsemalt väitlesid resolutsiooniprojekti üle H. Hansen, L. Peep, S. Saul ja I. Tingre.

Koosolek kinnitas ERÜ 1988. ja 1989. a. eelarved.

Loomulikult kuulus aastakoosoleku päevakorda ka juhatuse esimehe, liikmete ja revisjonikomisjoni valimine. Kandidaadid valitavatesse organitesse oli juhatuse palunud esitada juba enne koosolekut. Kohalikud ühendused olid esimehe kohale esitanud ainult Ühe kandidaadi - Evi Rannapi, kellele ei tekkinud konkurentsi ka koosoleku käigus. Salajase hääletamise tulemusena valitigi Evi Rannap 195 häälega 199 võimalikust ühingu esimeheks (üks hääl oli J. Järsi, O. Korjuse ja I. Tingre poolt). Juhatuse liikmeteks olid eelnevalt kandideerima esitatud Toomas Etverk, Jüri Järs, Aita Karjatse, Linda Kask., Eha Klamp, Oove Korjus, Reet Kukkk, Leida Laidvee, Aira Lepik, Lauri Lepik, Vally Mägi, Kaja Koodla, Aili Norberg, Leili Oismann, Kalju Oja, Laine Peep, Silvi Saul, Kalju Tammaru, Elle Tarik, Eha Tillmann, lvi Tingre, Kaljo Veskimägi. Koosolekul esitati veel Laine Meose, Tiit Jänese ja Tiiu Valmi kandidatuur. Kandideerimast keeldusid Kaja Noodla ja Eha Tillmann. Hääletamise tulemusena valiti juhatuse liikmeiks (sulgudes poolt hääletanute arv) Toomas Etverk (133), Elle Tarik (133), Linda Kask (124), lvi Tingre (124), Laine Peep (111), Oove Korjus (103), Lauri Lepik (102), Silvi Saul (102). Liikmekandidaatideks valiti neli enamhäáli saanud isikut: Laine Meos (68), Kalju Oja (68), Kalju Tammaru (62), Tiit Jänese (61).

Revisjonikomisjoni liikmeteks olid eelnevalt esitatud Riina Lõhmus ja Epp Nõges, koosolek lisas nendele Konrad Kikase. Rohkem kandidaate ei esitatud, valiti kõik: R. Lõhmus (198), E.Nõges (196) ja X. Kikas (185).

Mälestati auliikmeid Aimi Hiirt, Ella Rennitit ja Leonilla Tederit. Aastakoosolek valis ERÜ auliikmeks Kaja Noodla ja Elsa Kudu.

Margit Jõgi, Jüri Järssi, Aita Karjatee, Sirje Roogna, Reet Roosi, Krista Talvi ja ka mitmete teiste ühisjõul sai teoks esimene ühingu puhkeõhtu Glehni lossis. Ohtu muutsid sisukaks Eesti õpetajate Meeskoor, rahvatantsuansambli "Kandali" temperamentsed poisld-tüdrukud, kes viisid tantsuringi meie külalisi ja meid endid ning rahvapilliainsambel "Tõmba Jüri", kes andis tantsuvõimaluse igapähele. Raamatukogutöötajate rõivakollektsioone tutvustanud TA TRi töötajad pälvisid sellise menu, et meie külaline Soomest oleks nad isegi "külalisesinemistele" kutsunud.

Meie aastakoosoleku külalisteks olid Soome Raamatukoguühingu esimees hr, Pentti Lahti-Nuuttila, Ungari Raamatukoguhoidjate Ühingu president pr. Ibolya Billede ja peasekretär hr.Geza Popredy, Bulgaaria Rahvusraamatukogu teadustöötaja, pedagoogikakandidaat Aleksandra Kumanova, N. K. Krupskaja nim. Leningradi Riikliku Kultuuriinstituudi erialabibliograafia kateedri juhataja, professor Arkadi Sokolov, NSVL TA Raamatukogu metoodikaosakonna juhataja, pedagoogikakandidaat Sergei Bassov, Leedu Rahvusraamatukogu teadusdirektor Algirdas Kancleris, Vilniuse Riikliku Ülikooli aspirant Arturas Augustinaitis, Leedu Pasvalio Rajooni Keskraamatukogu direktor Vida Zilinskiene, Läti Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute osakonna töötajad Viesurs Zanders ja Andris Vilks ning teadussekretär Aldis Abele, Läti Gulbene Rajooni Keskraamatukogu direktor Lairaa Lupite. Esimesel päeval võtsid koosolekust osa Eesti NSV Riikliku Kultuurikomitee esimehe asetäitja Märt Kubo ja Eesti Raamatusõprade Ühingu aseesimees Kalju Luts.

Juhatus tahtis, et külaliste Eestis käik kujuneks mõlemapoolselt kasulikuks. 25. jaanuaril kohtusid ERÜ esimees, ase-

esimees ja mõned juhatuse liikmed Soome ja Ungari külalistega. Tutvustati vastastikku oma tegevust ja arutati võimalikku koostööd. Külalised käisid Eesti Rahvusraamatukogu ehitusel. Sama päeva õhtul korraldas juhatus külalistele vastuvõtu. Kutsutud olid ka meie suuremate raamatukogude direktorid. 26. jaanuaril võttis külalised Soomest, Ungarist, Bulgaariast ja Leningradist vastu Tartu Ülikooli Raamatukogu. E. Rannap ja L. Lepik kohtusid samal päeval Läti ja Leedu kolleegidega. Jagati meie kogemusi ühingu tegevuse algusest, kuulati nende kavasad oma ühingu moodustamiseks, arutati ühiseid probleeme ja võimalikku koostööd mitmes küsimuses, näit. oma raamatukoguseaduste väljatöötamisel. 27. jaanuaril võttis meie väliskülalised ja neid saatvad juhatuse liikmed vastu kultuurikomitee esimehe asetäitja Märt Kubo. 28. jaanuaril toimus külaliste ning vana ja uue juhatuse liikmete ühine pidulik õhtu Eesti Rahvusraamatukogu kohvikus. Loodetavasti soodustavad neil kohtumistel sõlmitud isiklikud kontaktid ühinguvahelist koostööd, milleks nii Soome kui ka Ungari pool on valmis. ERÜ juhatus on tänulik Eesti NSV Riiklikule Kultuurikomiteele, kella rahaline toetus tegi külaliste kutsumise võimalikuks.

ETTEKANDED

Toomas ETVERK
Eesti Infoinstituut

RAAMATUKOGUD JA IME

Paljusid erutanud isemajandava Eesti (IME) idee on tänaseks arenenud mitmeke kontseptsiooniks. Käesoleva lühiülevaate koostamisel lähtusin järgmistest dokumentidest:

1. ENSV TA Majanduse Instituudi juures töötava regionaaljuhtimise täiustamise ajutise teaduskollektiivi koostatud "Eesti NSV isemajandamise kontseptsioon", 43 lk», 24. oktoober 1988. a.
2. IME Probleemnoukogus välja töötatud "IME kontseptsioon (projekt)", 78 lk., 1. november 1988. a.
3. Espool mainitud teadlasrühmade ühistööna valminud "Eesti NSV isemajandamise - IME ühiskontseptsioon", 19 lk., 24. november 1988. a.

Viimasena mainitud dokumendi eessõnas on öeldud, et eksperitiis tuvastas kahe eelmise kontseptsiooni ühtsuse, mis võimaldas pärast esitamistähtaega, 1. novembril 1988. a. asuda kolmanda dokumendi - ühtse kontseptsiooni - koostamisele. See hõlmab vaid majandusliku reguleerimise ja territoriaalse juhtimise süsteemid, mis nähtavasti on IME kontseptsioonis kesksed. Muud, ka kultuuri- ja informatsioonipoliitika küsimustes viidatakse eelmistele dokumentidele, mida autorid kasutavad ühise kontseptsiooni ideid arendava lisamaterjalina.

Miesugune on meie raamatukogunduse ja infotöö tulevik kõnealuste dokumentide valgusel?

Kõige põhjalikumalt käsitletakse neid küsimusi IME Pi*obleemnoukogu kontseptsiooniprojekti 6. peatükis "Infopoliitika". Li-

bamisi puudutatakse raamatukogusid 4. peatüki "IME sotsiaal- ja kultuuripoliitika" 3. punktis "Kultuur", Rahvakultuuri arengu kohta on lk. 51 öeldud:

"Paikkondliku vaimsure kujundamiseks, rahvuskultuuri arenguks peame vajalikuks ette näha igas maakonnas polüfunktsionaalsete arengukeskuste loomist, rais ühendaksid endas kohaliku kultuuri uurimise, säilitamise, õpetamise ning loomefunktsioonid. - - - Arengukeskustele tuginedes saavad uue elujõu ka väikesed rahvamajad, raamatukogud ja maakoolid. Arengukeskusi ning kohalikke kultuuriasutusi finantseeritakse valla eelarvete koostöös, vajaduse korral kasutatakse ka lisafinantseerimist vabariiklikust fondist."

Sama punkti alt lk. 52 loeme:

"Kuituurileviga tegelevatele organisatsioonidele (teatrid, stuudiod, kinod, kirjastused, videoteegid, muuseumid, rahvamajad jne=) võimaldatakse ettevõtluse põhimõttel majanduslik iseseisvus, sh. välissuhete arendamine,"

Kahjuks ei ole raamatukogud mahtunud kuituurileviga tegelevate organisatsiooni.de loetelusse, igatahes ei ole peetud vajalikuks neid teiste hulgas nimetada. Kui oleks tahtmist öelutseda IME-meests kallal, võiks öelda, et IME kultuuripoliitika on raamatukoguvaba, ja jõuda umbes sama kurvale järeldusele nagu TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktor Laine Peep oma 22. jaanuari "Rahva Hääle" artiklis, mille alapealkiri kõlas "Kas osa raamatukoguhoidjaid polegi kultuuritöötajad?". Igatahes on selles meie jaoks väga tõsine signaal - nähtavasti pole nende lugupeetud ametnike ja spetsialistide isiklikus tesauruses tugevat, momentaalselt rakenduvat assotsiatiivsidet terminite "kultuur" ja "raamatukogu" vahel!

Nüüd aga vaatleme infopoliitika peatükki. See algab nii:

"IME infopoliitika lähtub ühiskonna informatiseerimise kontseptsioonist, mille kohaselt arenenud ühiskonnas nüüdisaegne infotehnoloogia (info kogumis-, töötlus- ja levivahendid ning menetlused) omandab kõigis eluvaldkondades otsustava koha, selle tase aga kujuneb ühiskonna sotsiaalmajandusliku arengu taseme ja potentsiaali mõõdupuuks.

IME infopoliitika põhieesmärk on tagada III E majandus- ja sotsiaalsuvaliitiliste lõppeesmärkide saavutamine, kindlustades ühiskonna kõiki majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi struktuure võimalikult ammendava, täpse ja hõlpsasti kättesaadava teabega kõigilt elualadelt.

III E infopoliitika õiguslikud alused tulenevad ühiskonna demokratiseerimise põhitõingimustest. Tuginedes konstitutsiooniga garanteeritud sõna- ja trükivabadusele ning teabevahetuse saladusele tagatakse võimalused usaldusväärse teabe vabaks levitamiseks, **Samuti** teabefondide moodustamiseks ja vabaks kasutamiseks ettevõtlaste, organisatsioonide kui ka üksikisikute poolt. Selleks **J**

- kindlustatakse info kättesaadavus kõigile Eesti kodanikele sõltumata ametipositsioonist;

- kaotatakse infomaterjalide kopeerimise ja kirjastamise kitsendused;

- kaotatakse eeltsensuur kõigis tema vormides ;

- vähendatakse riigikaitsealised, eesmärkidel salastatava informatsiooni nomenklatuuri ning avalikustatakse vastavad eeskirjad;

- tagatakse intellektuaalsele omandile kõigis selle vormides tõhus kaitse;

- tagatakse andmepankades säilitatava ettevõtete ja organisatsioonide majandusteabe omandiõigus, samuti kodanike kohta säilitatava teabe privaatsus;

- kehtestatakse vastutus ebatõese info teadliku levitamise eest ;

- tagatakse info kättesaadavus Eesti riigikeeles - eesti keeles, vajaduse korral ka vene keeles."

Selle loetelu lõppu võiks hüüda: "See kõik on liiga ilus, et olla tõsi!" Jätkame tsiteerimist: ,

"Nende ja muude nõuete sätestamiseks töötatakse välja ja võetakse vastu Eesti ajakirjandus-, kirjastus-, tsensuuri-, raamatukogu-, arhiivi-, autoriõiguste ja leiundusseadused.

IME infopoliitika organisatsiooniline põhieesmärk on seniste ametkondlikult kindlusta-

tud ja arvukaist administratiivsetest ja majanduslikest piiranguist ahistatud Inforessursside ja -kanalite baasil kujundada paindlik vahendite ja ressursside kompleks teabe kogumiseks ja vahendamiseks - i n f o r m a t s i o o - n i l i n e i n f r a s t r u k t u u r e h k i n f o - s t r u k t u u r . Selle struktuuri tuumiku (raamatukogud, arhiivid, statistikaasutused, spetsialiseeritud infoüksused, teabeagentuurid ja -talitused, massiteabevahendid, kirjastused jt.) tegevust tagatakse tehniliselt tugiette- võtetega (trükikojad, sideasutused, arvutuskeskused, pal- jundusbaasid jt.) . "

Juhin tähelepanu, et selles loetelus olid raamatukogud esiko- hal. Edasi käsitletakse infostruktuuri tehnilisi ja majandus- likke aluseid. Viimaste kohta on öeldud:

"Ma j a n d u s l i k u l t loetakse IME-s informat- siooni kaubaks, mille turustamine ja hinnakujundus alluvad ettevõtluse põhialustele. Likvideeritakse ametkondlik info- monopolisus. üldise kaupade ja teenuste turu raames kujun- datakse ka infoturug, mis seostub rahvusvahelise infoturuga.

Infostruktuuri põhjalik rekonstrueerimine ning arvukate uute ressursside ja teenuste juurutamine nõuab algetapil finantseerimist vabariiklikust eelarvest. Edaspidi infoturug ja infotööstus teadus- ja tehnika- ning majandus-haldustea- be valdkonnas viiakse järk-järgult üle täieliku enesefinant- seerimise põhimõtetele. Sotsiaal- ja kultuuriinfo sfääris jääb riiklik finantstoetus ka edaspidiselt kehtima - info- struktuuri selle segmendi täielikku kommertsialiseerumist tuleb pidada sotsiaalselt vastuvõetamatuks."

Järgnevalt käsitletakse IME infopoliitika realiseerumise vorme ühiskonna üksikutes elusfäärides. Vaadeldakse riiklikku statis- tikat, majandus- ja haldusinfot, õigusinfot, teadus- ja tehni- kainfot ning keskkonnainfot. Muu hulgas on öeldud:

" T e a d u s - j a t e h n i k a i n f o vajadus kasvab IME tingimustes oluliselt.

Teadus- ja tehnikainfo vajaduse rahuldamine tugineb põ- hiliselt NSV Liidu suurte teaduskeskuste ja välismaa teabe-

pankadele, millele ligipääs tagatakse andmevõrkude kaudu,. Eestis soodustatakse ennekõike andmepankade rajamist kohtade peal silmapaistvalt arenenud teadussuundades, samuti ka rahvusteaduste alal."

Eraldi lõigud on kirjastustegevuse, raamatukogude, riikliku arhiivifondi jaoks. Meie põhilist huviobjekti käsitletakse nii:

" R a a m a t u k o g u d laiendavad IME tingimustes oma rolli teadus- ja tehnikainfo ning kultuuriväärtuste salvena. Avalike raamatukogude võrku arendatakse finantseerituna **va**, bariigi ja omavalitsuste eelarvetest, kusjuures osa põhitteenuseid säilib tasuta, ulatuslikumate tehniliste ressursside kasutamise ja lisatöötusega seotud teenused aga muutuvad tasuliseks. Raamatukogud on ühtlasi keskusteks, mis võimaldavad igale kodanikule ligipääsu avalikele andmepankadele, sh. raamatukogude fonde kirjeldavaile bibliograafilistele pankadele ning rahvusbibliograafia andmebaasidele."

Lühidalt võiks seda peatükki iseloomustada nii: väga julge programm, mille realiseerimine nõuab meie oludes palju aega, tööd ja vahendeid.

Huvi pakub ka "IME kontseptsiooni (projekti)" 3. peatüki "IME majandamispoliitika" 10. punkt "Innovatsioon":

"IME innovatsioonipoliitika näeb, kõrvuti ettevõtlaste omaalgatusliku ja muudel alustel toimiva innovatsiooniga, vähemalt ühe vabariikliku tugifondi loomist, mis finantseeriks kõrgtehnoloogiaalaseid uurimistöid, nende tulemuste evitamist Eesti rahvamajandusse."

Edasi räägitakse Eesti majandusministeeriumi tehnoloogiaavalitsusest:

"Tehnoloogiaavalitsuse üheks tugijalaks peaksid kujunema Eesti jaoks kõige perspektiivikamates riikides töötavad "maakuulajad - teadmiste hankijad". Nende roll oleks: luua väliskontakte, selgitada toodete turgu, aidata leida võimalikke koostööpartnereid ning hankida tehnilist infot konkreetse maa standarditest ja teistest kohalikest nõudmistest. Nende ekspertide teenused on reeglina tasulised."

Niisiis ka spetsiifiline infotöö, mida rõhutatakse ka järgmises osas:

"IME innovatsioonipoliitikaga ja eelpool nimetatud fondi" ga seostub nn. tehnoloogiakülade organisatsiooniline vorm, mis võiks endast kujutada aktsiaseltse, mille osanikena oleksid kõrgkool, uurimisasutused, valla (linna) valitsused, ettevõtlused. Tehnoloogiaküla ülesandeks on toimiva riikliku strateegiaga hambuva ning oma liikmeid rahuldava tehnoloogiakeskkonna tekitamine.

Tehnoloogiaküla toimimise idee on "sõeluda välja" praktilist majanduslikku põhjendust omavad tooteideed, millede allikaks võivad ühtviisi edukalt olla kõrgkooli või uurimise instituudi teadlased, tema regioonis toimivad ettevõtted, leiutajad.

Positiivselt lõppenud eeluuring (mille kestvus on ca 5 meespäeva) käivitab juba tõsisema, 3-6 kuulise projekti, mille liikmeks palgatakse ka idee autor(id) ja millele .fi-nantseerimine hangitakse osaliselt fondist, ülejäänu aga peab mängu panema firma tekkest, tema tootest huvitatud osa pool. Selleks võib näiteks olla mingi ettevõtlus, riiklik tellimus, tavaline pangalaen, osanike isiklikud vahendid. Kui nimetatud projekt annab positiivse resultaadi, võib loodav firma jätkata oma sirgumist küla "tiiva all" ning siirduda täielikule iseseisvusele alles 2-3 aasta möödudes.

Tehnoloogiaküla kui aktsiaseltsi majanduslik huvitatus seisneb oma ruumide, seadmete üüris, juriidiliste, informaatika, side, vahendaja jne. teenuste müügis."

Vaadeldav punkt 3.10. lõpeb nii;

"IME innovatsioonipoliitika peab tähtsaks leida võimalused inseneride ja teadlaste ühiskondlike liitude, ühingute, assotsiatsioonide jne. ärakasutamiseks Eesti rahvamajanduse kõrgtehnoloogilisel arendamisel, väliskapitali kaasamiseks Eesti innoveerimisse,"

Ka Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing peaks osalema Eesti innoveerimises.

On selge, et nii IME Probleemnõukogu kui ka TA Majanduse Instituudi kavandatud uuenduspoliitika ja üldse teaduse, tootmise ja muude rahvamajandusharude arendaraiskavad esitavad tõsi

se väljakutse meie raamatukogudele ja infoorganitele. Muu hulgas tuleb silmas pidada, et "Eesti NSV isemajandamise kontseptsiooni" 5. peatüki "Sotsiaalse ja majandusliku arengu põhisuunad isemajandavas Eestis" 2. punktis "Teadus ja kultuur isemajandavas Eestis" on märgitud:

"5.2.1. Isemajandavas Eestis saavad eelisarengu kõrgtehnoloogilist tootmist kindlustavad teadusharud, samuti rahvusteadused.

5.2.2. ...Eesti NSV isemajandamise juurutusperioodil kuulub prioriteet majandusteadusele.

5.2.3. Loodusteaduste arendamisel pööratakse erilist tähelepanu Eesti loodusele, tema uurimisele ja kaitsele, loodusressurssidele ja nende aruka kasutamise teedele-

5.2.5. Tihedamaks lävimiseks maailma teaduse ja kultuuriga kujundatakse Tallinn ja Tartu rahvusvahelisteks kultuurilise lävimise ja infovahetuse keskusteks..."

Missuguse abiga võivad raamatukogud ja infoorganid arvestada? "IME kontseptsiooni (projekti)" punkti 3.5. "Side" lõigus "Traatside" pole unustatud suurt rakenduslikku huvi pakkuvaid, meile uusi sideteenuseid:

"...Soodustatakse kaasaegsete telefoni, telexi, celefaxi ning arvutiside arendamist ja nende lülitumist automaatvalikuga rahvusvahelistesse side süsteemidesse."

TA Majanduse Instituudi programmis on punktis 3.6. "Eesti NSV posti- ja transpordiseosed" moodne andmeedastus ära jäänud.

Mõlema dokumendi vastavates peatükkides on mõistvalt suhtunud kultuuritöötajate kehvadesse palgaoludesse. "Eesti NSV isemajandamise kontseptsiooni" punktis 4.4. "Palgad ja pensioonid isemajandavas Eestis" väidetakse:

"4.4.1. Palgapoliitika väärtustab eelkõige kõrgema kvalifikatsiooniga tööd ja haridust ...

4,4.2. ... Kohe alustatakse kultuuritöötajate palkade tõstmist ja viiakse lõpule meditsiinitöötajate ja teiste nn. mittetootmissfääri töötajate palgareformi antud etapp. Edasine palkade reguleerimine sõltub vabariigi rahvamajanduse tulukusest."

"IME kontseptsiooni (projekti)" punktist 2.7. "Töö ja tööta-
su" võime lugeda:

"IME peab õigeks, et vabariigi haridus-, kultuuri-, ter-
vishoiu-, spordi- ja kehakultuuritöötajate, ajakirjanike,
autorite jne., samuti ka valitsusasutuste töötajate kesk-
mised töötasud määratakse vabariigi ülejäänud töötajate
kategoriate keskmistest töötasudest lähtuvalt ja vähemalt
võrdselt nendega."

Meile pakub huvi ka järgmine Ullas kava:

"IME töö- ja töötasupoliitika lähtub vajadusest anda
naistele majanduslik baas laste sünnitamiseks ja perekonna-
hoiuks. Selleks kasutatakse toetust perefondist ja tulumak-
su soodustusi lastega perekondadele ja üksikemadele."

Kokkuvõte

Raamatukogude koht IMEs on läbi töötamata. Eriti nõrgalt
peegeldub vastavates dokumentides raamatukogu kui kultuuri-
asutuse roll, veidi parem on olukord raamatukogu kui infoasu-
tusega.

Olukorra parandamiseks võiks ERÜ kaaluda teaduslik-
metoodilise seminari "Raamatukogud täna ja homme" korraldamist
ja selle baasil Eesti raamatukogude arengukontseptsiooni järk-
järgulist väljatöötamist.

Lauri LEPIK

Eesti Rahvusraamatukogu

RAAMATUKOGUHOIDJA ELUKUTSE VÄÄRTUSTAMISEST

Probleemi, mida julgen käsitleda, nimelt raamatukoguhoidja
elukutse väärtustamine ehk hindamine ühiskonnas, on kindlasti
kõik siinolijad tunnetanud ja teadvustanud. Kindlasti on ena-
mik meist selle üle mõelnud ja vähemalt enda jaoks leidnud
võimaliku lahendustee. Ma ei söanda hakata siinkohal meie olu-

korda uuesti kirjeldama - see on kõigile niigi teada **3a** iga päev tunda. Juhiksin tähelepanu vaid mõnele, minu arvates olulisele aspektile probleemi leevendamiseks või lahendamiseks. Mis siis määrab meie elukutse väärtuse ühiskonnas? Kas raamatukoguhoidjate kvalifikatsioon ja uute sisemiste võimaluste otsimine või ühiskonna enda arengutase ja vajadused? Tehes panuse ainult raamatukogudele ja raamatukoguhoidjaile, jõuame me lõpuks meie eneste seas küllaltki levinud mõtteni, et ühiskonna areng toimub läbi lugemise ning raamatukoguhoidjal on seega keskne koht ühiskonna kujundamisel. Taolises üleideologiseeritud olukorras oleme me töötanud viimased aastakümned ning tunnistame nüüd raamatukogunduse üldist kriisi ja senise poliitika läbikukkumist. Samas aga ootame, et meie elukutset tingimus teta väärtustataks. Olen arvamusel, et see sõltub nii meist endast, sellest, kuidas me suudame oma tööd ja ettekujutust raamatukogu osast ühiskonnas ümber kujundada ning viia vastavusse vajadustega, kui ka ühiskonna kui terviku tervenemisest üldse. Stalinismi- ja stagnatsiooniajajärgul olid raamatukogud ja infoorganid tülikad asutused, mida polnud küll võimalik likvideerida, kuid oli kasulik neil vaid kuidagiviisi hingitseda lasta Tänapäeval, kui me hakkame väljuma üldisest suletusest ja ühiskond on hakanud vajama informatsiooni, peaks muutuma ka meie olukord. Demokraatlik ühiskond on igakülgsest ja piiranguteta informeeritud ühiskond, kus ka teabelevi tagajad on vastavalt hinnatud. Mida saaksime antud situatsioonis teha? Kas oodata, kuni ühiskond **eda3i** areneb ja saabub aeg, mil raamatukoguhoidjatel on väärikas koht teiste elukutsete seas? Voi on meie endi huvides kasulik sellele protsessile kaasa aidata? Arvan, et meie elukutse väärtustamise üks põhitingimus on see, kuidas suudame tärgava demokraatliku ühiskonna vajadusi rahuldada ning kõigile teadvustada neid probleeme, mis meid aeda tegemast takistavad. Raamatukogude töö demokraatiseerimisega saame kaasa aidata, et areng kujuneks pöördumatuks ja looks eeldused raamatukoguhoidja elukutse väärtustamiseks. See ei ole lihtne ega ka kohe tulemusi andev, vaid vaevarikas ja aeganõudev töö. Ja et asjad paremaks läheksid, tuleb meil sellega kohe peale hakata.

Evi RAMAP

Tallinna Pedagoogiline Instituut

RAAMATUKOGUNDUSHARIDUSEST

Haridusuuenduses, mida käesoleval ajal kogu Eestimaal läbi viiakse, on tähtsal kohal erihariduse ümberkorraldamine. Raamatukogundushariduse uuenemine toimub koos raamatukogutöö muutmisega. Õpetamisel ei saa loomulikult orienteeruda tänasele päevale. On vaja spetsialiste, kes on valmis muutusteks erialases töös, kes suudavad luua raamatukogu- ja infotöö homset päeva.

Oluline uuendus kõrgharidusega raamatukogutöötajate koolitamisel on 5aastane õpiaeg ja uus õppeplaan. See on pärast paigutatud aastaid esimene samm Eesti vajadustele vastava ja meie kultuurikeskkonda arvestava kõrghariduse andmisel. Eelmine suurem ümberkorraldus toimus 1965. aastal, mil raamatukogunduse ja bibliograafia eriala toodi Tartu Riiklikust Ülikoolist E.Vilde nim. Tallinna Pedagoogilisse Instituuti. Tõllal suurendati vastuvõttu ja õpetus spetsialiseeriti rahva- ja teaduslike ning tehnikaraamatukogude eriharuks.

Järgmistel aastatel uuendati küll mitmel korral õppeplaan, kuid peamiselt üleliidulise ühtlustamise suunas. Rahvuskultuuriga seotud õppeainetele (eesti ajalugu, kirjandus, raamatute ja kunstiajalugu) võis kasutada ainult ligikaudu 3 % (180 t.) õppeajast. 1988/89. a. õppeplaani sisu erineb varasematest tunduvalt. Koik õpetatavad distsipliinid võib jaotada nelja rühma: ühiskonnateadused, üldained, eriala põhikursused ja erikursused. Igas ainerühmas, eelkõige aga nende proportsioonides on toimunud positiivsed muutused. Kui endistes õppeplaanides oli ühiskonnateaduste osakaal 15 %, üldainetel 29 %, eriala põhi- ja erikursustel 56 %, siis uues õppeplaanis on tunduvalt kasvanud erialaste üldainete, põhi- ja erikursuste osa. See moodustab tundide üldarvust 70 %, 18 % (718 t.) on eesti, vene ja kahe võõrkeelega, arvutustehnika aluste, pedagoog-

gika, psühholoogia üldkursuste ning teadustöö metoodika õpetamiseks. Lisandunud on uute õppeainetena filosoofia, religiooni kultuuri ja kunsti ajalugu, kirjandusteooria alused, eesti keel, eesti ajalugu, muusika ja teatri ajalugu.

Suurendatud on eesti kirjanduse, eesti kunsti ja raamatualaloo kursuste mahtu.

Esimese kolme õppeaasta jooksul õpivad üliõpilased üldainete kõrval kõiki raamatukogunduslikke põhiaiaineid, s.t. nad omanavad raamatukogutöö tehnika ja tehnoloogia. See annab võimaluse osa 3. kursuse lõpetanutest tööle suunata. Neljandal ja viiendal kursusel õpetatakse erikursusi, mida saab planeerida vastavalt raamatukogude ja infotalitsuste tegelikele vajadustele. Erikursused annavad lõpetajale kitsama spetsiaalsuse. Nendeks on: raamatute restaureerimine, lasteteeninduse psühholoogia, infotöö, raamatukaubandus ja kirjastustegevus. Selline raamatukogunduse eriala õpetamise seostamine dokumentide töötlemise ja vahendamise valdkondadega on meie väikeses liiduvabariigis eriti vajalik.

Õppetöös on alati seostatud teooriat ja praktikat nii praktiliste tööde kui ka õppe- ja mentluspraktika abil. Praktika süsteemis on hõlmatud kõik raamatukogu- ja bibliograafiatöö alad. Praktikabaasideks on Eesti NSV parimad teaduslikud, rahva- ja tehnikaraamatukogud, kelle hulgas eriline tähtsus on Eesti Rahvusraamatukogul. 1988. aastast on seal loodud TPedlga ühine raamatukogu- ja infotöö tehnoloogia kateeder, mis korraldab infotöö, juhtimise jm. erikursuste õpetamist ning praktikat. Tehnovarustus, töökorraldus, arvutustehnika on Eesti Rahvusraamatukogu uues, 1990. aastal valmivas hoones igati nuudis aja moodsaimate raamatukogude tasemel. Seni oli erinevus raamatukogutöö tegelike võimaluste ja õpetuse vahel küllaltki suur. Selle tõttu oli tähtis praktika Vilniuse, Moskva ja Leningradi suuremates raamatukogudes. Üliõpilaste iseseisva töö ergutamiseks ja teadusliku uurimistöö arendamiseks on õpetatud teadustöö metoodika aluseid, rakendatud mitmeid uurimismeetodeid kursuse- ja diplomitööde koostamisel. 4aastase õpiaja puhul lubati ainult parimatel lõpetajatel diplomitööd kirjutada. Uue,

5aastase õppe puhul saavad eriala diplomi ainult diplomitöö kaitsnud lõpetajad.

1988. aastast on võimalik diplomande suunata sotsialismi-maade kõrgkoolide juurde, et nad saaksid seal uurida oma dip-lomitööde jaoks vajalikke materjale ja süvendada erialaseid teadmisi. Esimese meie diplomandi võttis 1987/88. õppeaastal vastu Budapesti Riiklik Ülikool, nõusoleku on andnud Toruni ja Wrocławi ülikool Poola Rahvavabariigist.

Aastaid on meil olnud mure keskeriharidusega raamatukogu-töötajate koolitamise pärast. Tänuväärset tööd on teinud Vil-jandi Kultuurikool. Selle kooli lõpetanuid ei ole jätkunud Tallinna suurematesse raamatukogudesse. Keskerihariduse ümber-korraldamine võimaldas õpiaega pikendada kahelt aastalt kolme-le, et õpetada olulisi erialaaineid, mis seni õppeplaanis puu-dusid. Need on eesti kirjandus, eesti ajslugu, kultuuri- ja kunstiajalugu, psühholoogia (s.h. suhtlemispsühholoogia), in-formaatika. Kolme aastaga saab keskkooli lõpetanud noor sama ettevalmistuse kui TPedI üliõpilane esimese kolme kursuse kes-tel. Parimad lõpetajad võivad jätkata õpinguid TPedI TV kursu-sel.

Raamatukoguhoidjate täienduskoolitus nõuab kaasajastamist. Seni on iga ametkond ise oma süsteemi raamatukoguhoidjate täiendõpet korraldanud. Kursusi ja seminare kõigi ametkondade raamatukogutöötajatele on organiseerinud Eesti NSV Riiklik Kultuurikomitee (endine ENSV Kultuuriministeerium). Loomulikult tuleb iga raamatukogutööbi eriküsimusi käsitleda ja tutvustada seminaridel. Samal ajal on vaja süstemaatilist täiendõpet, mis tagaks igale raamatukoguhoidjale nüüdisaegse teadmiste ja os-kuste taseme. Perspektiivne on Eesti Rahvusraamatukogu ning TPedI raamatukogunduse ja bibliograafia kateedri kavandatud täienduskoolituse keskus, mis tugineks juba loodud ühisele kateedri-le.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing seadis aastatel 1923-1940 üheks põhiülesandeks raamatukogutöötajate kutsehariduse eden-damise ja kutsehuvide kaitsmise. See tegevussuund jätkub taas-loodud ühingu-s. Hariduse ja täienduskoolituse toimkond, milles

on erinevate raamatukogusüsteemide esindajad, taotleb nii õpetuse sisu kui ka korralduse täiustamist. Peetakse vajalikuks raamatukogunduse õpetamist teiste erialade spetsialistidele, näiteks TPedI pedagoogilistel erialadel. Ka raamatukogundust ja bibliograafiat õppijate lisaerialade planeerimisel lähtuti selle toimkonna soovitudest.

ERÜ on kujunemas selleks jõuks, mis mõjutab ja suunab raamatukogutöötajate õpetamist.

Silvi SAUL

ENSV Riiklik Laste- ja Noorteraamatukogu

LASTERAAMATUKOGUD KOOLIUUENDUSES

Eestimaa hariduskonverents konstateeris, et meie haridus on kriisiseisundis. Selle kõige kindlam tunnus on see, et haridus ei vasta rahvusvahelistele standarditele.

Teiste kriisitunnustena märgiti hariduse võõrandumist õpilasest ja elust, selle liigset teaduskesksust ja ülepoliitiseeritust, üldtunnustatud kõlbluspõhimõtete eiramist, laste igakülgse arendamise sildi all isiksuse nivelleerimist ja lõpuks ka äärmiselt nõrka materiaalselt baasi (NSVLs maksab ühiskond-

²like hoonete 1 m 250 rbl., sigalal 43 rbl. ja koolil 37 rbl.).

Meie kool on mäluks, lapsi ei õpetata iseseisvalt mõtlemaga ise vajalikku teavet leidma, rääkimata vaimse töö oskuste andmisest.

Eristatakse ametlikult korraldatud e. formaalset haridust ja väljaspool ametlikku haridussüsteemi toimivat e. mitteformaalset haridust. Sealjuures nenditakse, et seoses ametliku hariduse võõrandumisega isiksuse arengu huvidest on oluliselt kasvanud mitteformaalse hariduse osakaal. Viimase suurenemist

nähakse ette ka uues haridussituatsioonis. Haridusplatvormis on öeldud, et kool suudab ka edaspidi anda ainult üldhariduse miinimumi. Kõik, mis üle selle, loodetakse saada kooliväliselt lasteasutustelt - nende hulgas ühena esimestest lasteraamatukogudelt -, ühiskondlikelt organisatsioonidelt, kodult, massikommunikatsioonilt, kogu täiskasvanud üldsuselt ja eriti intelligentsilt. Tuginetakse hariduse ja kultuuri integreerumisele.

Kahjuks on Nõukogude Liidu senine kultuuri- ja kirjastuspoliitika ning üldine suhtumine lastesse viinud sügavasse kriisiseisundisse ka lasteraamatukogud. Me ei suuda praegu täita neid ülesandeid, mis haridusuuendus meie ette seab. IME oma oodatavate kõrgtehnoloogiatega ühelt poolt väärtustab hariduse, aga teiselt poolt - IME rakendub ainult läbi hariduse. Voi: hariduse uuendamine ongi ühiskonna uuendamine.

Milles väljendub lasteraamatukogude kriis? Alustan harjumuspäraselt ühiskondlik-poliitilise külje pealt.

1. Kõik raamatukogusid puudutavad seadused ja määrused algavad teadaandmisest, et raamatukogu on ideoloogiaasutus.

Meie, lasteraamatukogude töötajad, oleme veendunud, et nn. kirjanduslikud poliittunnid ehk raamatuüritused kümnete ühiskondlik-poliitiliste tähtpäevade märkimiseks ei vii kuhugi. Nende varjus on kaduma läinud lapse tõelist vaimset arengut soodustavad ja üldinimlikust eetikast lähtuvad kasvatustaotlused. Lõpetada tuleb laste totaalne lollitamine "kõige õnnelikuma lapsepõlve maast" ja teha kõik, et ajaloolane lausvale asendada tõelise ajalooa.

Sojalis-patriootiline kasvatatus rahu kaitseks on mõistusevastane ja ebaeetiline,

2. Lasteraamatukogude fondid ei vasta lugejate ootustele.

Kasvatustaotlustes ümberorienteerumine sõltub suurel määral raamatukoguhoidjatest endist, ja ma olen veendunud, et sellele teele ongi juba mindud. Aga tänu meie kirjastuspoliitikale, mis on viinud miinimumini nimetuste arvu ja maksimumini tlrääzid ning on tõlkekirjanduse osas näoga liialt Kesk-Aasia poole pööratud, pole eesti lapsel raamatukogust enam suurt midagi võtta. (Näit. RLNRis laenutatakse üle 3/4 vene lugejale).

Kuidas me saame rääkida, raamatukogust kui rahvuskultuuri säilitajast, tutvustajast ja edendajast, kui eesti lapsel sinna asjagi pole?

Väheseegi väärtkirjanduse lugemine tundub üldise pealiskaudsuse ja trafaretse mõtlemislaadi tõttu vanemate klasside õpilastele harjumatult raske.

3. Arvnäitajate ületähtstaraine paljude aastate jooksul on meid oma töö tegelikest eesmärkidest võõrutanud. Meid kõiki on kasvatatud lojaalseteks riigikodanikeks. Väga raske on võtta endale teisiti tegemise risk. Sest mis siis, kui läheb untsu?

4. Palju on räägitud raamatukoguhoidja haridusest. Seni on see eelistanud suhtlemist paberitega, st. töö tehnoloogilist külge suhtlemisele inimesega. Lasteraamatukogus on aga just viimast vaja.

5. Loetelu võiks jätkata, kuid piirdun materiaalse baasiga.

Õeldakse, et kala mädaneb peast. Riiklikul Laste- ja Hoorte-raamatukogul ei ole, vaatamata tähtsatele otsustele, oma kodu. On 176 m^2 Kingissepa tänavas ja 415 m^2 10 kilomeetri kaugusel Õismäel. Normatiivide järgi peaks pinda olema $2500\text{-}3000 \text{ m}^2$. Kahjuks pole me Eesti ainukesed kodutud lapsed. See väljendab suhtumist lastesse ja lasteraamatukogudesse. Tallinna lastekogude võrk on midagi käsitamatu.

Oma vaesuse ja viletsuse tõttu ei suuda enamik lasteraamatukogusid pakkuda lugejatele võimalusi omavaheliseks suhtlemiseks, klubiliseks ja loominguliseks tegevuseks ja laiemaks vaimseks tegevuseks üldse.

Et selgitada, missugune on ootuste vahekord tegelikkusega, tsiteerin lõigu haridusplatvormist hariduse sisu kohta.

"Üldhariduse sisuks on: üldeetilised väärtused (inimlikkus, sallivus, südametunnistus, au- ja häbitunne, pühadus, halastus); eneseaustus; väärtustav suhtumine haridusse ja kultuuri, valmisolek enesetäienduseks ja pidevhariduseks; eetilised väärtused; poliitiline kultuur; arenenud esteetiline maitse, kunstihuvi; terviseteadvus⁵ ökoloogiateadvus; orienteerumine ühiskonna ja looduse põhiseadustes ning tänapäeva sotsiaal-kultuurilistes ja majanduslikes muutustes; arenguseaduste tundmisele

toetuv prognoosivõime; orienteerumine inimsuhetes, psühholoogiline kultuur; eneseväljendusoskus; perekonnaeluks ja laste kasvatamiseks vajalikud teadmised; emakeele loov kasutamine kõikides tema nüanssides ja kõigis suhtlemisliikides; ühe võõrkeele valdamine ja valmisolek lühikese aja jooksul veel ühe keele omandamiseks; matemaatika tundmine, mõtlemisoskus ja arenenud tunnetusvõime; töökultuur, -harjumused ja -vilumused; valmisolek pingutusteks ja raskusteks; valmisolek kutsevali-

1

kuks, harrastustegevuseks." Niisugustele haridustaotlustele on lasteraamatukogudel praegu küll õige raske sekundeerida. Möistes oma vastutust ja arvestades, et kiired muutused kõigis eluvaldkondades tingivad vajaduse vaadelda haridust elulaadi osana, pidevharidusena, küsime endalt: kuidas edasi?

Alustada tuleb ilmselt olukorra teadvustamisest ja suhtumise muutmisest kõige kõrgemast tasemest alates. Lasteraamatukogu peab olema võimeline täisväärtusliku partnerina lülituma laste ja noorte üldisesse arendussüsteemi. Kuidas seda teha, sõltub suurel määral kohalikest oludest, võimalusi on ju mitmeid.

1. Lasteraamatukogu võiks tegutseda laste arenduskeskuse osana. Seal töötaksid esmajoones kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistid: lugemise uurijad, psühholoogid, lugemispedagoogid. Ta võiks asuda Tallinnas, Tartus.

2. Maailmas on levinud nn. pereraamatukogu variant. Vormiliselt on seda meie külaraamatukogu.

3. Jätkata tüüpilise lasteraamatukoguna, kuid hoopis avaramate materiaalsete ja sisulise töö võimalustega.

Raske on määratleda, kas lasteraamatukogu kuulub funktsiooni järgi rohkem kultuuri- või haridussüsteemi. Kindel on aga see, et kõikumine kahe ametkonna vahel ei tohiks saada edasise arengu takistuseks.

Töö lasteraamatukogus on pedagoogi ja psühholoogi töö, mis eeldab lisaks head kirjanduse tundmist ja tehnoloogilisi oskusi. Eestimaa haridusplatvormi projekt // Nõukogude õpetaja.

1988. 12. nov.

si. Sellest lähtutagu nii kaadri valikul kui koolitamisel. Tõenäoliselt teise ametkonda kuulumise tõttu ei peeta lasteraamatukogule idjat nii nagu lastemuusikakooli õpetajatki pedagoogiks.

Väljendan kogu lastetoimkonna veendumust, õeldes, et lasteraamatukogus peab vähemalt laenutaja olema (lugemis)pedagoog. Tema kohta kehtigu kõik pedagoogi kohta maksvad nõudmised ja soodustused.

Teen ettepaneku olukorra üldise reguleerimiseni anda laenutaja ja-pedagoogi, laenutaja-psühholoogi või ka laenutaja-metoodiku ametinimetus ja vastav lisatasu neile inimestele, kes seda juba väärivad.

Suhtumine laenutajasse on raamatukogus eneseski ikka nagu pisut alavääristav olnud. Täiskasvanud lugeja väärtushinnanguid raamatukogutöötajal vaevalt õnnestub kõigutada, kuid laste jaoks on laenutaja eriline inimene ja sellepärast peab olema võimalik sellele ametikohale töötajat valida.

Selleks on vaja, et amet oleks prestiižikas ning hea töö ja kõrge kvalifikatsioon saaks väärilise tasu. Praegune lisatasude süsteem annab selleks ka võimaluse.

Selleks, et raamatukogu konkurentsisis erakogudega peale jääks, peab tal olema igas mõttes neist rohkem pakkuda.

Komplekteerimisrauredest ma ei räägigi, küsin ainult, kust tuleb võõrkeele oskus, kui võõrkeeltes nii vähe lugeda on?

Tahaksin rääkida hoopis sellest, et oma üldkultuuriliste eesmärkide saavutamiseks peab lasteraamatukogu olema avatud süsteem. Püüamegi selle poole järjest enam nii Tallinnas kui mujal, ühiselt ELKNÜ ja ELOga saatsime vagunitäie raamatukogude lapsi kogu Eestist preemiareisile Moldaaviasse. Kaks last konkursivõtjat, said käia Ungaris, võtsime vastu ka Ungari lapsi. Töötajata vastastikuse stažeerimise leping on tehtud Schwe riniga. Praega on RLNRi direktor Anne Rände Soomes sõlmimas lepingut nii töötajate kui laste huvides.

Püüame selles vaimus jätkata nii palju, kui jõud kannab, õnnetuseks ei ole meil endal midagi vastu pakkuda.

Tsiteerin lõpetuseks Eestimaa haridustöötajate konverentsi

deklaratsiooni Eesti NSV haridusest: "Kõige enam peavad õppima õpetajad ise. Pedagoogid on need, kes vahendavad oma rahvuskultuuri ja suudavad pidada dialoogi teiste kultuuridega. Eesti haridustöötajad on veendunud, et vastutust tunnevad ka massi-

1

teabe, raamatukogude, kultuuri- ja sporditöötajad." Jah, me tunneme vastutust ja sellepärast nõuame lasteraamatukogunduse arendamiseks rohelist teed.

Lugupeetud kolleegid! Probleeme on väga palju. Usun, et päeva jooksul neist veel räägitakse. Iga hea idee on tervitatav,

Enne lõpetamist tahan teie kõigi poole veel ühe appihüüsa saata. Meie lapsed kasvavad üles teadmises, et lasteraamatuid hakati Eestimaal trükkima alles nõukogude võimu aastail. Ka Laste- ja Noorteraamatukogus on ainult üksikuid enne 1940. a. ilmunud lasteraamatuid. Kui keegi teab inimest, kes oleks neid nõus müüma või kinkima, oleksime väga tänulikud..

Elle TARIK

0. Lutsu nim. Tartu Linna
Keskraamatukogu

RAAMATUKOGUD JA KIRJASTUSPOLIITIKA

Minu jutt tahab olla vaid põgus sissevaade sellesse nii tähtsasse ja mahukasse teemasse. Teema ülesvõtmine on tingitud üldisest rahulolematusest kirjastustegevusega ja asjaolust, et raamatukogude töö sisu sõltub eeskätt trükiproduktioonist. Sellest sõltub raamatukogude võimalus oma osa üldises kultuurimissioonis täita, teabekanal olla, sõltub raamatukogude maine ja kaal ühiskonnas.

Lugejate kasvavas rahulolematuses raamatukogudega väljendub ka rahulolematuse kirjastuspoliitikaga. Tänu meie raamatukauban-

Eestimaa haridustöötajate konverentsi deklaratsioon Eesti NSV haridusest. // Nõukogude õpetaja, 1988. 3. dets.

duse korraldusele lisanduvad veel spetsiifilised raamatukogu-probleemid: uudiskirjanduse hilinemine ja järelkotuplekteerimise võimaluse puudumine, muidugi ka meie oma halvast töökorraldusest johtuvad vead.

Kui ERÜ taasasutamise initsiatiivgrupp 1988. a. kevadel pöördus Eesti raamatukoguhoidjate poole, saabus ettepanekuid 17 linnast ja rajoonist. 13s neist oli nimetatud ühe olulise tegevussuunana kirjastuspoliitika ja raamatukogude komplekteerimise mõjutamist vabama infolevi suunas. ERÜ taasasutamiskoosolek toetas Eesti loomeliitude aprillipleenumi läkitust ja kirja, mis sisaldasid ka kirjastuspoliitika muutmise, selle radikaalse reformi nõude.

Kõikvõimalikud spetsialistid, räägivad ja kirjutavad, et meil Eestis on vaja suurendada nimetuste arvu, mitte tiraaže. Kuid kirjastuspraktika näitab kangekaelselt muud.

Minu sõnavõtt on oma ülesande täitnud, kui jõuame täna arutluste käigus täpsustada meie taktikat kirjastuspoliitika mõjutamiseks.

Kuid alustuseks veidi kirjastuspoliitikast ja raamatukogude komplekteerimisest Eesti Vabariigis. Aastail 1920-1940, vaba kirjastamise ja kirjanduse muretsemise tingimustes, orienteeriti kirjastuspoliitikat ja raamatukogusid nii; ühelt poolt toetati rahvuslikku iseteadvust oma kirjanduse eelistamisega, teiselt poolt laiendati maailmapilti. Austati arvamuste ja käsituste paljusust, hoiduti vaid äärmuslikust, selgelt inimvaenulikkude propagandat sisaldavast kirjasõnast. Arvestati lugerainõudlust, keelteoskust. Pole tõsi, et hoiduti kontaktidest vene kultuuriga. Haide Tartu LKR fondi koostisest 1930.a.; eesti keeles - 59 %, vene keeles - 13 %, võõrkeeltes - 28 %, Kogus oli Marxi, Engelsi ja ka Lenini teoseid. Vene kirjandusest oli olemas klassika, aga ka nõukogude autorite, näiteks A. Tolstoi, M. Gorki, M. Šolohhovi, I. Ehrenburgi, K. Pedin, A. Lunatšarski, A. Makarenko teoseid. Telliti ajakirju "Novõi Mir" ja

1

"Krasnaja Nov", ajalehte "Nedelja".

Kaldalu, E. N. V. Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogu aastatel 1913-1965 : Diplomitöö. Tartu, 1966. Lk. 31-46.

1940. aasta toi suure pöörde, mida võiks Hamleti kombel ise-loomustada: aeg läks liigestest lahti. Raamatuid keelustati, konfiskeeriti, hävitati, algas bibliotsiid. Ligi 50 aastat oleme olnud ilma ka suurest osast sõjajärgsest eesti kirjandusest, s.o. väliseesti autorite loomingust. Ligikaudsete arvestuste põhjal hävitati Eestis 1940. ja 1950. aastatel 20 miljonit eestikeelset raamatut (üle kolmandiku nimetustest), rahva-

v

1

raamatukogudest kõrvaldati kogu 1918.-1944. a. perioodika. Ja praegu ilmub eestikeelset kirjandust üha vähem ja vähem, küll trükivoimsuste, küll paberipuuduse tõttu. (Muide: 1000 m³ puidust saadi Nõukogude Liidus 1985. a. 27,3 t paberit, Soomes 164 t. Varutud puidust suudeti N. Liidus töödelda 12 %, maail-

2

mas 50-70 %. Nii et reserve küllalt!)

Ühelt poolt oleme kaotanud raamatute hävitamise läbi suure osa oma fondidest, teiselt poolt - juurde on tulnud eeskätt üheülbalist ilukirjandust ja rohkel arvul poliitilist kirjandust. Meie kogud on kasvanud küll kiiresti, kuid nimetuste arvu poolest vähe (sama tendentsi märgib ka PU-2). Suur osa on mõne aasta möödudes kustutatud, et anda ruumi uutele samasugustele. Mõned arvud iseloomustamaks rahvaraamatukogude vae-sumise tendentsi Tartu LKR ja Tallinna KR näitel:

Tartu LKR fondi keeleline koostis:	vene k.	voork.
30. a. lopp	eesti k.	13 %
1952	59 %,	28 %
1987	54 %	41 %
Pü-2, nimetuste järgi"	53 %	6 %
	Tallinna KR	Tartu LKR
eesti k.	.13,1	19,3
vene k.	73,2	67,3
võõrk.	10,0	11,8

Lghmus, A. Iga raamat on ime // Edasi. 1988. 21., 22. jaan.;
Lõhmus, A. Õigus kuristikuserval // Edasi. 1989. 20. jaan.

Gudkov, L., Dubin, B. Kirjandus ja kirjastamine // Rahva Hääl. 1988. 26. märts.

Raamatukogude koostis ja kasutamine Ettekannete teesid. Tln., 1987. Lk. 50

Järjepidevuse katkiloikamine 1940. ja 1950. a. tegi otsest kahju meie vaimuruumile: uued põlvkonnad jäeti ilma võimalusest rajada oma teadmised eelmiste põlvede teadmistele. Kadus võimalus ehitada oma kõlbeline maailmapilt varasema vundamendile. Riikide, rahvaste ajaloos on ikka olnud suuri vapustusi: loodusõnnetusi, sõdu, revolutsioone, totalitaarseid režiime - nende läbi on hävinud palju kultuuriväärtusi, ka kirjasõna. Uued põlved on ikka kiiresti asunud haavu parandama. Kas ka meil?

Kui tahame tagasi saada raamatukogude tõelised funktsioonid, ideoloogiaasutusest jälle leultuuriväärtusi koguvaks, talletavaks ja vahendavaks asutuseks muutuda, siis me üksi hakkama ei saa. On vaja kõikide kultuurijuhtide ja institutsioonide, ka kirjastajate ja raamatukaupmeeste head tahet ja sujuvat koostööd meie kultuurisituatsiooni parandamiseks. Kirjastuspoliitika reform on selleks hädavajalik.

Eriti halb on lugu lastekirjandusega, maailmakirjanduse kullafond on olnud kättesaamatu juba mitmele põlvele. RLNRis tehtud uuring tõi välja suure ühekülgsuse: a. 1944-1984 ilmunud lastekirjandusest on 1/3 eesti, 1/5 valis- ja ligi pool NSV Liidu rahvaste (sellest 70 % vene) autoritelt.

Tuleb nõustuda uurijate arvamustega. Esitan mõned. Mare Mürsepp: Väliskirjanduse tõlgete tase on viimaste aastatega järsult langenud. Empiirilised ja teoreetilised tõdemused näivad väga vähe mõjutavat raamatu sündi. Ei oleks midagi loomulikumat, kui KL, kirjastuste, RLNR jt. koostöö asjade seisu edendamiseks. Helle Laanpere: Eesti lastekirjanduses on märgatav keskpäraste raamatute osakaalu tõus 1980, aastatel.. Vene kirjanduse tõlgete tase on ekspertide poolt valdavalt kehvaks või keskpäraseks hinnatud. Teiste Nõukogude Liidu rahvaste kirjanduse kohta: mitte eriti kunstiväärtuslik oluline tõlke- raamat, käsitleb küll kauge kandi elu, kuid tekitab oma pinna- pealsusega ka võõrastust. Kuid see osa lastele määratud tõlke- kirjandusest vohab ja vohab, ei märka ka 1989. a. teemaplaanis olulist muutust.

*1

Raamatukogude koostis ja kasutamine. Tln., 1987. Lk. 15»

Nüüd veel mõned vaated viimaste aastate kirjastustegevusele ja raamatulevile. 1986. a. andmed on pärit TPedI diplomandi
1

Juhan Hammeri uuringust.

1986, a. ilmus viie meie ametliku kirjastuse väljaandel 38,4 % nimetuste üldarvust, sellest eesti keeles 66 % (originaale 80 % , tõlgetest kolmveerand on vene keelest, võõrkeeltest, vaid 18 %) , vene keeles 27 % ja võõrkeeltes ligi 7 % . Liigi 2/3 on niisiis ametkondlike kirjastuste toodang, millest, suur osa raamatukogudesse ei jõua. "Eesti Raamat" on samal aastal kirjastanud esialgselt planeeritud tiraažiga 27,3 % raamatutest, vähendatud on 38,3 % ja suurendatud 34,4 % raamatute trükiarvu. Lõpliku tiraaži määramisel on olnud mõjukaim raamatukaubastu hääl, selgelt eristub kommertslik kaalutus, Näiteks suurendati 10-20 000 võrra A., Kasemaa "Rannamändide", Bezuglovi ja Klarovi kriminulli "MÕrv raudtee eraldusribas" ja Maupassant'i "Bel-Ami" tiraaži.

Põhjendamatu paika pandud raamatukaubastu süsteem (kõik kiiresti maha müüa!) ei käi kokku kirjastamise põhimissiooniga - kultuuri arenguks vajalike tekstide kirjastamisega. Ja raamatukogude mure: kus on meie arvestatav järelkomplekteerimise võimalus? Seni küll vaid raamatukogunduse õpikus.

Koike ei õnnestu siiski kiiresti maha müüa. 16.04.1988. a. oli 1986. a. ilmunud ilukirjandusest veerandi jagu nimetusi veel alles. Neist üle poole olid tõlked vene ja teiste NSV Lii du rahvaste keeltest. Üldse oli selleks ajaks realiseeritud eesti kirjandusest 90 % (s.h. kõik luulekogud), vene kirjandusest 50 % ja teiste liidurahvaste kirjandusest vaid 9 % , Et tänapäevalgi raamatuid hävitatakse, saime teada 1988. a. oktoobris "Edasi" lehes ilmunud artiklitest - Raamatute Baasi Tartu Osakonnas hävitati raamatuid, laoseisude vähendamiseks. Õnneks pole meie raamatujäägid kuigi suured.

Meie kirjastused ei täida teemaplaane umbes 50 % ulatuses, aasta-aastalt lükkuvad plaanis olnud raamatud edasi, mõned kaotavad oma aktuaalsuse. Niikuinii on käsikirjade pikk tee raama

^a Hammer, J. Raamatukauplus "Lugemisvara" kirjastuste "Eesti Raamat" ja "Valgus" 1986. a. ilmunud raamatute vahendajana : {Diplomitöö}. Tln., 1988.

tuks saamiseni üldteada tode. Triviaalkirjandusega saab küll hästi plaane täita, kuid lugejate soovid, mida teemaplaan kui kirjastuspoliitika väljendaja peaks olema arvestanud, ei täitu.

1989. a. teemaplaanid. ei anna lootust muutusteks. Kas H.Sergo "Näkimaladate" kordustrükk on tõesti hädavajalik? Ka ei leidnud ma RLNRi koostatud "Paremaks peetud lugemisvara" edurivist küll erilist vajadust S. Maršaki, L. Kassili, L. Pantelejevi teoste kordustrükkide järele. Kas A. Jaaksoo pappraamatu "Minu vend" (köitev jutustus Nõukogude Armees argipäevast) ilmumine on õigustatud? Jne,, jne.

Raamatu "1000 fakti Nõukogude Eestist" (kirjastus "Perioodika", 1988) käsikiri seisis 7 aastat. Ajalooteave selles on tollane. Kellele on see kasulik?

1988. a. algul andsid kirjastusjuhid meile teada: trükime mõned suure tiraažiga raamatud üleliidulisele ja ka Eesti turule, paberipuudust ei ole. Saadud tulu arvel kirjastame rohkem nimetusi väärtkirjandust väiksemas tiraažis. Aasta lõpul kuulsime (nagu paljudel eelnevatel aastatelgi): paberipuudusel jääb ilmutamata suur hulk eestikeelseid raamatuid..

Kerkib küsimus: kas kirjastuste plaane koostatakse otstarbekalt, arvestades selle ametkonna kolme suurt volga eesti lugeja ees? Ma pean silmas

- 1) maailma väärtkirjanduse vahendamist,
- 2) 1918-1940 ilmunud ja 1940. ja 1950. aastatel hävitatud väärtuslikumate teoste taastrükke ja
- 3) väliseesti autorite kirjastamist.

Peale selle on muidugi suured võlad sõnastike, teatmeteoste, leksikonide jms. alal.

Teemaplaanidest sellele küsimusele jaatavat vastust ei saa. Jääb loota, et plaaniväline kirjastamine, aitab "valgeid laiike" kõrvaldada. Kahjuks ei tea me ka seda, mida kirjastused oma perspektiivplaane koostades silmas peavad. Seda infot on kahtlemata vaja taotleda.

Paremaks peetud lugemisvara lasteraamatukogus : Kirjandusnim. Tln., 1989.

Meil tuleks aru pidada selle üle, mida raamatukoguhoidjad saaksid olukorra muutmiseks teha. Me oleme aastakümnete jooksul teinud, kirjastustele arvukalt ettepanekuid. Te kõik teate, kui palju ja kas üldse on neid arvestatud. Kuid ikkagi peaks seda jätkama: vahendama kirjastustele lugejate arvamusi ja ettepanekuid, otsima teid ja viise kirjastuspoliitika mõjutamiseks. Kui me kõik koos ei pinguta, ei saavuta me midagi. Pikka aega on kõik olnud üles ehitatud "keisri" poolt jagatavate kil-lukeste ahmimisele oma kildkonna tarbeks. Kuidas sellest välja rabelda, et ühisjoul rajada tugevat jalgealust kui mitte praegusele, siis järgmistele põlvedele? Teen ettepaneku toetada KL

1

1987. aasta koosoleku otsust : kirjastamise olukord. Eestis on t a l u m a t u , on rahvuskultuuri arengut pidurdav. Kuni pole muid kirjastamisvõimalusi, tuleb ametlikke kirjastusi järele-jätmatult kritiseerida.

Ehk peaks tegema toimkonna, kes looks sidemed KLiga, aren-daks võimalikku koostööd Rüga, taotleks Eesti loomeliitude ap-rillipleenumi otsuste elluviimist. Toimkond peaks kirjestusjuh-tidelt hankima ja raamatukoguhoidjaile vahendama infot kirjas-tuspoliitika ja jooksva kirjastustegevuse kohta. Ta vahendaks kirjastajatele lugejate soove ja ettepanekuid ja esindaks raa-matukogusid kui üht suuremat raamatu ostjat ja levitajat kir-jastusnõukogus. Toimkond nõuaks teaberikkamate kirjastusplaa-nide koostamist: tiraažide märkimist teemaplaanidesse, tõlge-te originaali ilmumisaasta näitamist jms. Ta päriks aru koos-tatava EKBLi teabemahu ja esituslaadi kohta. Taotleks, et teat-meteoste käsikirjadega saaksid tutvuda ka raamatukoguhoidjad.

Raamatukaubastule võiks teha ettepaneku laoseisude vähenda-miseks makulatuuri antavad raamatud pakkuda raamatukogudele tasuta. Nõnda saaks katkisi eksemplare välja vahetada, kõite-kulusid kokku hoida.

Pilvre, B. Kirjanike Liidu aastakoosolekult // Looming.
1988. Nr. 2. Lk. 273.

SÕNAVÕTUD

Algirdas KANCLERIS

Martynas Mažvidase nim. Leedu NSV
Riiklik Raamatukogu

Kallid Eesti kolleegid, ERÜ liikmed! Toon teile tervitusi
Vilniusest, kõigilt Leedu raamatukogutöötajailt!

Oleme uhked Eesti novaatorliku tegevuse üle poliitikas, kul-
tuuris, kõigil elualadel! Olete Baltimaades eesliinil.

Tahaksin teile üle anda selle raamatukoguhoidja kuju sümboli-
seerimaks raamatukogutöö kvaliteeti, mida on proovile pandud
pikkade asumisaastatega Siberis, aastatega, mil leedu trükisõna
oli keelatud, Leedu pinnal valatud verrega.

Tahaksin Teile üle anda ka raamatu Leedumaast, kahjuks on
see ingliskeelne, pole veel eesti keeles ilmunud.

Elagu Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing!

Pentti LAHTI-NUUTTILA
Soome Raamatukoguühing

Lugupeetud, naised, kallid mehed, austatud Evi Rannap!

Tahan öelda Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingule Soome Raama-
tukoguühingu ja enda poolt südamliku tänu. Tänuks on tõesti
palju põhjust. Tänaused põhjalikud ettekanded, initsiatiivikus
innustavad kindlasti ka meid, soomlasi. Olen sügavalt tänulik
sisuka programmi ja oivalise korralduse eest! Soome Raamatuko-
guühing on huvitunud teiega koostöö alustamisest. Meil on teilt
õppida. Me tahame teile pakkuda oma raamatukogutöö ja selle

arendaraistaotluste kogemusi. Sellega seoses kutsun teie esindajat sel suvel (juunis) Soome meie ühingu korraldatavatele riiklikele raamatukogupäevadele Imatras ja tutvuma meie ühingu bürooga Helsingis. Neile raamatukogupäevadele koguneb umbes 1000 Soome raamatukogutöötajat, raamatukogude usaldusmehi ja meie raamatukogude kasutajaidki.

Lugupeetud sobrad! Kui ütleme, et maailm muutub, mõtleme põhiliselt kultuuri muutumist, seda, et inimeste teadmised, oskused ja hinnangud pidevalt muutuvad. See, kuidas nad oma elu korraldavad, mõjutab kõike - kombeid, inimsuhteid, moraal. See ulatub ka selleni, millega nende teadvus täitub, täidetakse, millega nad tahavad seda täita, täituvat, täidetavat. Soome kuulub nende riikide ja soomlased nende rahvaste hulka, kes on põhiliselt kujunenud kultuuri ja kultuuripoliitika abil. Meil on alati tahetud võimalikult paljudele inimestele kättesaadavaks teha kõike esivanemate pärandatut, oma maal loodut ja mujalt toodut. Sageli on alustatud tulevikku võtmesõnast "unistus". Nii juhtus 19. sajandil, kui meie maal loodi esimesed raamatukogud, nii juhtus 1910. aastal, kui Soome Raamatukoguühing asutati. Ühing oli unelm meie raamatukogudest rahva hariduse, rahvusliku olemise ja identiteedi tugevdamises, Soome rahva kultuuritahte tõstmise teenistuses. Raamatukoguühing oli oma ajajärgu tulemus, selle süünd ei olnud juhus, vaid ühiskonna ja raamatukogude teatava arengutaseme ilming.

Mida kujutab endast 79aastane Soome Raamatukoguühing? Räägin õige lühidalt. See arendab rohkem kui 3000 liikme jõul raama tukogutegevust avatud kultuuriorganisatsioonina edasi, nüüd juba infoühiskonnas, kus teadmised on järjest tähtsamaks tootmisteguriks. Ühing on Soome raamatukogunduse koondav jõud, ideede andja, asjatundja, mõjutaja, huvide kaitsja, algataja jne. Meie tegevus ja eesmärk on arendada raamatukoguteenindust, valdada õiglast riiklikku finantseerimist, raamatukoguvõrku, rahva- ja teaduslike raamatukogude koostööd, parandada raamatukogutöötajate seisundit, koolitust, kogude tundmist, arendada infootsisüsteeme, uurimistööd jms. Osaleme ülemaailmses raamatukoguliikumises (IPLA) ja arendame mitmel muul viisil rahvus-

vahelisi suhteid, mida tahame nüüd ja ka tulevikus tugevdada teie ühinguga, meie sugulasrahva ühinguga.

Soomes on 460 vallas 1543 rahvaraamatukogu ja umbes 230 raamatubussi. Teaduslikke ja eriraamatukogusid on meil üle 600. Raamatukoguühingut võib tänapäeval iseloomustada kui ideepanka raamatukogudele ja andmepankadele. Avatud meelel tuleb alati otsida ja leida vastuseid küsimustele, mis koonduvad ühe suure küsimuse ümber: kuidas me kõige paremini teenindame neid, kelle jaoks Soome Raamatukoguühing on loodud?

Head sõbrad! Toon teile südamlikud tervitused Soome Raamatukoguühingult.. Olen kindel, et meil on ees palju häid tarku koostööaastaid. Tahan teid tervitada, laenates üht luuletust ja soovida teie koosolekule ja kogu teie tegevusele õnne ja edu! Annan teile üle ka raamatuid, sealhulgas Soome Raamatukoguühingu 75aastase ajaloo ja raamatu minu töökoha - Soome Parlamendi kohta. Lisaks annan teie esimehele üle ametliku kutse meie raamatukogupäevadele.

Nüüd luuletus (tõlk. A. Suuman):

Pingest üksi on vähe, peab
hõõguma
Mitte plahvatada, vaid põleda
Igatsus ei loe midagi
tahtmiseta
Tahtmine jääks tühjaks
teatudeta

Viesturs ZANDERS

Läti NSV Riiklik Raamatukogu

Lugupeetud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolekust osavõtjad]

Täna osalevad teie aastakoosolekul kolleegid Leedust, Leningradist, Soomest, Ungarist, Bulgaariast ja meie, Läti raamatukogutöötajad. Eelmise aasta juunis olime Eesti raamatuko-

gutöötajate V kongressil. Meil Lätis vaadatakse Eestile, siin toimuvatele suurtele sotsiaalsetele üritustele - Rahvarinde loomisele ja tegevusele, suveräänsusdeklaratsiooni ja keeleseaduse vastuvõtmisele - suurte lootustega..

Muidugi, raamatukogutöötajatele pakuvad erilist huvi Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu esimesed ettevõtmised. Soovime teile edaspidiseks tegevuseks palju edu! Lubage teile üle anda raamatud, mis on pühendatud läti raamatu juubelile ja skulptor Karlis Zale 100. sünniaastapäevale. K. Zäle loodud Vabadussammas on Läti vabaduse sümbol.

Urmas AUNIN

TRÜ Teaduslik Raamatukogu

Valitseb mõttestereotüüp, et raamatukoguhoidja on tagasihoidlik inimene, kes loeb, ja raamatukogu on ainult laenutamise koht. Muude hulgas on täiesti tähelepanuta jäänud raamatukogu kui klassikalise klubi funktsioon.

Paljud raamatukogud seda juba on. Nad mitte ainult ei laenuta raamatuid, vaid kindlustavad lugejatele meeldiva olemise - loovad võimaluse kohtuda sõpradega, puhata, einestada, võib-olla isegi ööbida. Neid teenuseid võiks hakata täiesti teadlikult pakkuma.

Raamatukogud võiksid luua oma lugejate klubid, mille eesmärk oleks leida täiendavaid finantseerimisallikaid ja uut tüüpi organisatsioonilisi lahendusi, et tõsta lugejateenunduse taset. Klubi liikmeks saaks astuda vabatahtlikult, liikmeks võiks olla diferentseeritud. Klubi liikmetele võiks pakkuda neid teenuseid, mida raamatukogu oma praeguste vahenditega kõigile pakkuda ei jõua. Eelkõige tehniliste vahendite kasutamist: klubi liikmel võiks olla eelisõigus kasutada kopeerimistehnikat, andmetöötlustehnikat, videot jm. Lisatasu eest

võiks osutada nn. luksusteenuseid, näit. laenussoovi esitamine telefoni teel, õigus reserveerida raamatukogu kohvikut või kohta lapsele raamatukogus oleku ajaks vm* Hea fantaasia korral võib neid teenuseid palju välja mõelda. Näiteks võiks osa kirjandust laenutada koju vaid klubi liikmetele. Tagatissummaks oleks sellisel juhul liikmemaks, millest eeskirjade rikkumise korral (viivised, kaotatud raamatu maksumus) võetakse maha trahvid.

Klubi võiks korraldada konverentse, seminare, tuluõhtuid, oksjone, näitusi, ekskursioone, korjandusi jms. Klubil oleks muidugi valitav juhatus ja revisjonikomisjon. Juhatusel peaks olema õigus sõlmida lepinguid (ka töölepinguid) nii asutuste ja organisatsioonidega kui ka üksikisikutega.

IMEst. Praeguses IME kontseptsioonis on kõige rohkem ohustatud, vallaraamatukogud. On öeldud, et valla eelarvest kaetakse kohaliku kuituuritegevuse, s.h. polüfunktsionaalsete kultuurikeskuste rajamisega ja nende tegevusega seotud kulutused. Mida see võib kaasa tuua? Kui küsimuse otsustajaks on valla volikogu, siis: kui palju jätkub meil Eestis vallavanemaid, kes suudavad kindlakäeliselt säilitada raamatukogu, mis mitte midagi sisse ei too, ainult kulutab? Kuigi eesti vanasõna ütleb, et iga vald toitku oma sandid. Selleks, et kultuur võiks olla de-centraliseeritud, peaks nii poliitikas kui ka majanduses midagi enam muutuma. Kohapeal peaksid olema sellised inimesed, kes on huvitatud, et raamatukogu tegutseks nende sissetulekute suurenemise huvides. T. Etvergi ettepanek korraldada nende küsimuste arutamiseks spetsiaalne seminar, väärrib tõsist toetust.

Hans HANSEN

Tallinna Pedagoogiline Instituut

Üle ootuste meeldiv oli vaadata infolehte. Poleks uskunudki, et üle kivide ja kändude käima läinud ettevõtmine on küllaltki head vilja kandnud.

Aga ma ei tahaks peatuda sellel, mis on hästi tehtud. Tahaksin rääkida paarist üldisemast probleemist. Mulle tundub, et - kas teadlikult või ka rutiinist - ei ole piiritletud, mida peavad tegema ametiisikud ja ametkondadevahelised komisjonid. Inimene, kes teatud probleemiga tegeles töö korras, on lihtsalt "nihutatud" sedasama "rida vedama" ühingu liinis. Võibolla kõrvalt vaadatuna tundub see oht suurem, võibolla inimesed, kes on asjaga rohkem seotud, tajuvad, et nii ongi õige. Kuid küsimus on õieti selles: kui ametiisik ei suutnud teatavaid probleeme lahendada siis, kui ta nende eest palka sai, miks me loodame, et ta selle asja ühiskondlikus korras nüüd ära teeb?

Infolehes on öeldud, et üks ametkondadevaheline komisjon läks üle ühingu toimkonnaks. Minu arust ei ole see samm kõige otstarbekam. Kui meil on haaratud rohkem inimesi, tekib ka selles plaanis pluralism ja see ei ole siis enam ühe või teise ametniku töö korras tehtav asi. Juhatus on demokraatlikult valitud, kuid siiski on kujunenud nii, et see on pigem ühendatud direktorite nõukogu - ülemused on seal valdavalt esindatud. Tahaks kuulda erinevaid seisukohti, ka vaidlusi, alternatiivseid lahendusi - see viiks asja edasi.

Ilmselt on üks suurem probleem, mis hakkab töö kvaliteeti mõjutama, nimelt toimkondade tase. On toimkondi, mida ei ole mõttekas ega võimalikki regioonis moodustada, näiteks kirjas-tamisküsimustega tegelev toimkond, mis peaks koondama kompetentseid inimesi üle terve Eesti. Toimkondade tegevus ei tohiks aga jääda kabinettide hämarusse, et lihtlikmed kord aastas kuulevad või loevad, mida on tehtud. See ei tähenda, et kõik toimkondade istungid peaksid olema avalikud. Mõnikord aga peaksid ühingu liikmed saama tulla ja oma sõna sekka öelda.

Kui ametkondadevahelised komisjonid tegutsevad, ärgu ühing nende funktsioone üle võtma hakaku. Ühing peaks andma suunad, õigemini strateegia. Taktikaline lahendus olgu aga nende käes, kelle käes on võim ja ressursid.

Laine PEEP

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Alustan oma sõnavõttu tsitaadiga, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 13.03.1984. a. seadlusega nr. 10926 kinnitatud NSV Liidu raamatukogunduse põhimääruses on kirjas nõnda: "Arenenud sotsialismi täiustamise tingimustes on raamatukogude põhiülesandeks: propageerida tuarksismi-leninismi, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi poliitikat ning nõukogude elulaadi eeliseid." Kardan, et kui ma jätkaksin, poleks teil enam tahtmist mind kuulata. Aga neist aegadest, kus nõnda kirjutamine ja mõtlemine oli kohustuslik ja avalikult ainuvõimalik, on möödas vähem kui viis aastat. Ja kõigest üheksa kuu eest pandi idanema mõte, et Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing võiks taas olla. Siis kutsuti rahvast üles sõnadega: Eestimaa raamatukogundus on jõudnud kriisiseisundisse. Kriisini on jõudnud pikaajalise väära poliitika tulemusena, mille põhitunnuseks on raamatukogude käsitlemine eelkõige päevakajaliste, sageli heitlike ideoloogiliste, poliitiliste jm. ülesannete propageerijana, aga mitte kultuuriasutusena. Jäigalt tsentraliseeritud juhtimismehhanism on laastavalt mõjunud raamatukogude komplekteerimisele ning pärssinud raamatukoguhoidjate initsiatiivi ning missioonitunnet. Raamatukoguhoidjaid on harjutatud elama korralduste, instruktsioonide ning soovitude ootel, võtma vastu kontrollijaid ja "abistajaid" ning orienteeruma mitte lugejaskonna vajadustele, huvidele ja ootustele, vaid korraldustele kõrgemalt.

Aitab filosoofiast. Asume asja juurde. ERÜ Tartumaa Kogu on kolmel korral arutanud meie ameti- ja kutseasju ning volitanud, mind pöörduma teie poole järgmiste mõtetega, selleks et meie kõikide ühise jõuga "arendada edasi raamatukogundust ja kaitseta kutsehuvisid" (vt. ERÜ põhikirja § 1).

1. Raamatukogutöötajate palgast ma pikalt rääkida ei pruugi. On kiiduväärt ja tore, et kultuurialatöötajate ametiühinguaktiivi nõudmisel asuti reguleerima kultuuritöötajate palku.

On aga imelik ja ehmatav, et see kukkus välja ametkondliku absurditeatri grotesksusega. Meie, Tartumaa raamatukoguhoidjad leiame, et kui reguleerida, siis mitte osaliselt ja ajutiselt antava toetusega, vaid meie soovime, et: 1) raamatukoguhoidjate palk oleks 30-50 % võrra kõrgem tööstustöölise palgast; 2) kehtestataks lisatasud vahetustega ja puhkepäevadel töötamise eest; 3) töötavatel kõrgharidusega raamatukogutöötajail oleks õigus täispensionile.

2. Raamatukoguasjade avalikustamise osas on meil samuti ühteist südamel. Nimelt on meil etteheide ühelt poolt meie värskeltnimetatud rahvusraamatukogule ja teiselt poolt Eesti NSV Kultuurikomiteele - ikka selle rahvusraamatukogu nimetuse andmise osas. Nimetus anti äkki ja sisuliselt motiveerimata. Ei saa motivatsiooni aluseks võtta Pr. R. Kreutzwaldi nime ärajätmist. Sisuliselt peaks selle taga olema raamatukogu töösuundade täielik muutmine - eesti rahvas ootab oma rahvusraamatukogult mitte ainult nime, vaid ka tööd. Õeldu kõlab halvasti, aga on mõeldud läbikaalutud murega. Nime muutmisele oleks pidanud eelnema Eesti Rahvusraamatukogu tegevusprogrammi avalik läbiarutamine. Ja kelle muuga kui Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu. Lootes tema toetusele ja abile, saab nende raskete ülesannetega kindlasti ka palju tänuväärsemalt hakkama. Me ei kahtle selles, et on vägagi võimalik, tänapäeval ilmselt ainuvõimalik ja -vajalik Riigiraamatukogu ja Riikliku Raamatukogu übersünd Eesti Rahvusraamatukoguks, aga see toimub palju lihtsamalt ja valutumalt, kui seda tehakse ühise nõu ja jõuga.

Sellele probleemile lisandus teine mure, kui meie Rahvusraamatukogu pühitses oma hiljutist juubelit. Kultuurirahvas nii kodu kui ka Välis-Eestis teab, et Eesti Vabariigi ajal ja hulk aega enne sedagi oli olemas Eesti rahvusraamatukogu. Selle sündimise mõtte algatajaks oli Oskar Kallas aastal 1889 ja Eesti rahvusraamatukogu alustas oma tegevust Tartus 1909. aastal. Ma ei tahagi valgustada ajaloolist teed. Tahan ainult öelda, et kui ERÜ arutas Eesti rahvusraamatukogu asju, siis kuuldus küll kahel korral P. Puksoo hääl, et rahvusraamatukogu võiks olla ka Tallinnas. Oli ju Eesti Vabariigi ajal Eesti rahvusraaraa-

tukoguks Eesti Rahva Muuseumi raamatukogu, praegune Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu, ja see sai alguse Eesti Üliõpilaste Seltsi raamatukogust.

Meie Tartus oleme teinud tõsiseid ettevalmistusi Pr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu juubeli pühitsemiseks. Võibolla kasutame seda kahekordset tähtpäeva - 100 aastat rahvusraamatukogu loomise mõttest ja 80 aastat rahvusraamatukogu loomisest Eesti Vabariigis - selleks, et öelda siin välja selline ettepanek: võibolla peaks Eestis olema kaks rahvusraamatukogu - üks Tallinnas ja teine Tartus. Vähemalt oma fondide poolest - peaaegu 100protsendiliselt eestikeelne trükis ja Estioa - sobib selleks hästi Kirjandusmuuseumi raamatukogu. Ja ma mõtlen, et me oleksime saanud neist valusatest asjadest palju lihtsamini üle, kui me oleksime neid asju avalikult ja julgelt rahvaga läbi rääkinud. Vähemalt selles küsimuses olen mina Kirjandusmuuseumiga läbi rääkinud.

Veel avalikustamisest. EPA väljaehitamine Tähtvere mäel on suures hoos., aga keegi ei tea ega teata avalikult, mis saab põllumajandusraamatukogust. Põllumajandushariduse ja -info paremustamisel ei ole suurt kasu mitmest pisilugemissaalist teaduskondade õppehoonetes. Iga suurema või väiksema raamatukogusüsteemi projekteerimisele asudes, ehitamist ette valmistades tuleks nõu pidada ERÜga, kes on valmis igal konkreetsel juhul moodustama nõuanderühma või eri toimkonna probleemide ettevalmistamiseks ja avaliku arvamuse väljaselgitamiseks.

3. Siin olemegi jõudnud kolmanda probleemi juurde - infoleevi ja teatmeinfo korrastamine. Raamatukoguhoidjaid, aga mitte ainult neid, vaid ka kultuuriüldsust, kirjarahvast, vaimuini-mesi (sõnu oleks rohkemgi) huvitavatest probleemidest, mis seoses kirjasõnaga, ei ole peaaegu mitte kuskil kirjutada. "Sirp ja Vasar" ei avalda, "Edasisse" ei mahu kõik sisse. Kord ütles mtfllle teravkeelne kolleeg, et tuleb kirjutada huvitavalt, siis avaldatakse. Me nüüd küll püüame, kuid ikka ei tule välja, "Sirbis ja Vasaras" seisab artikkel¹ selle kohta, kuidas endiselt lõhutakse raamatupakke ja kirju ning endiselt taotakse¹Peep, L. Ei tea, mis teha // Sirp ja Vasar. 1989. 10. veebr.

raamatutesse kuusnurkseid templeid. Ei tea, kes sellele siis vastab, kui avalikult küsidagi ei tohi. "Edasis" seisab paar artiklit, seal on asi lihtsam - lihtsalt ei mahu ära. Vajame siiski selliseid väljaandeid, kus meeleldi avaldatakse ka raamatukogude kohta käivaid, mõtteid. "Sirp ja Vasar" seda ilmselt praegu ei suuda teha.

Arvan, et samas seoses tuleb mul välja öelda mõte, mida palus teha ka Helene Johani. Nimelt, uus ENE on õudselt stagnaaja nägu. Märksõnade valik, see, mida nad sisaldavad, samuti ka bibliograafia osa ei vääri positiivselt esile tootmist. On küsitav, kas ENEt tasub sellisena - täis stagnavaimu - jätkata. Samast seisukohast tuleks üle vaadata ka kavatsetav Eesti kirjanduse biograafiline leksikon.

4. Eesti raamatu hoidmise pärast on ärevus nii suur, et ära-tan selle teema samas sõnavõtus teist korda. Eestimaa raamatukultuur on terviklik, on suur ja ilus asi, on rahva hinge ja vaimujõu tunnustaja. Meie ei ole nii vaesed, et hoida eesti kirjasaõna vaid ühes kohas, Rahvusraamatukogus, nagu kutsus üles eelmine "Sirp ja Vasar". Tahaksime, et meil oleks jõudu ja tahtmist eesti trükisaõna hoida ning kaua ja paljudele kasutada anda neljas raamatukogus - Tallinnas RRis ja TA raamatukogus Tartus Ülikooli raamatukogus ja Kirjandusmuuseumis. Seda ei ole sugugi üleliia palju, meie rahva vaimsus vajab seda. Kui millestki loobuda, siis võiks vähendada ja nõrgendada venekeelse sundeksemplari tulva meie vabariiki. Omakeelset on vaja hoida ja kaitsta.

5. Meil on hädasti vaja, et me mõtleksime põhimõtteliselt ümber oma lasteteeninduse meie raamatukogudes. Suure Venemaa "võrguskeemi" jälgides on meie jalad ja teod takerdunud selle võrgu silmadesse. Ma arvan, et lasteraamatukogud on probleem, millest tuleks väga tõsiselt kõnelda. Miks otsib lasteraamatu-

'Peep, L. Mida teha ENE-ga? // Edasi. 1989. 28.. jaan.

Peep, L. Raamatukogu : Rahvusraamatukogu ja riiklik raamatukogupoliitika // Edasi, 1989. 3. veebr.

2

Palve infolehtede väljaandjaile // Sirp ja Vasar. 1989. 20. jaan.

kogu juhtkond oma hoolealustele kaitset ja turvalisust Tallin-
nas? Meil on ju ehitamisel suur raamatupalee. Kuidas siis meie
lapsed ei mahu neisse samadesse raamatukogudesse kus käivad
nende vanemad? Põhimõtteliselt oleks see meie väikesel maal
ju oike. Vähemalt mina alustasin nelja-aastaselt oma lugemist
raamatukogus isa käekõrval. Ja eestlased on last ikka inime-
seks pidanud, vähemalt sellest ajast, kui ta loeb.

Veel mõned mõtted. Meil peaks olema oma, Eesti raamatukogu-
seadus (selleks, kuulsin, teeb ettevalmistusi ERÜ) ja meil
peaks olema oma, eestilikud põhimõtted raamatukoguhoidjate
kutsehariduse jätkamiseks.

Kavatsesin rääkida sellest positiivsest, mida tehakse Tar-
tus, aga aeg on läbi. Arvan, et peaksime tõsiselt mõtlema sel-
lele, et inimesekeskne, inimesele suunatud teadmiste ja oskus-
te külg vajab tõsiselt järeleaitamist. Me oma treeningrühmadega
Tartu Ülikooli Raamatukogus püüame seda teha ka kogu Louna-
Eesti jaoks. Meie kultuur.iteadmised on pisikesed, meid tuleb
järele aidata kultuuriloo, kultuuri ajaloo ja väliseesti kul-
tuuri tundmises.

Kaljo VESKIMÄGI
Tallinna Pedagoogiline Instituut

Lugupeetud raamatukoguhoidjateühingulased!

Tahaksin rääkida viiest-kuuest asjast, aga alustada IMEst.
Nimelt sõna võtta IME kontseptsiooni kaitseks. Mul on etteku-
jutus, et suure IME kõrvale tuleb veel terve rida väikesi IMEsid.
- põllumajandusele oma ja ka raamatukogundusele oma. Ja selles
ma toetan täielikult sm. Etverki - on vaja oma, Eesti raamatu-
kogude arengukontseptsiooni, mida algustähtede järgi lühenda-
tult võiks nimetada ERAKiks. (Ärgem võtkem seda nii, et erakuks
hakkame.) ERAKi väljatöötamine on hädavajalik. Selle aluseks

saab võtta IME, aga ka mitmeid teisi dokumente, näit. Rahva-
rinde dokumendid, tema programmi. Loodetavasti annavad selleks
palju ka tänased sõnavõttud. Kui laiemalt võtta, siis IME läh-
tub inimesest ja ka raamatukogu peab lähtuma inimesest. Niisiis,
peame tõstma oma raamatukogunduse pea pealt jalgadele, eesmärk
on objekti ja subjekti õigesse vahekorda asetamine. ERAKi väl-
jatöötamisele järgneks Eesti raamatukoguseaduse väljatöötamine.
Seaduselt tahaksin põhiliselt kolme **a3ja**.

Esiteks, Eesti raamatukoguseadusesse tuleb võtta kõik posi-
tiivne NSV Liidu raamatukogunduse põhimäärusest. Näiteks see,
et raamatukogud on loodud kultuuriväärtuste kättesaadavaks te-
gemiseks. Seaduse väljatöötamisel tuleb arvestada ka UNESCO ja
IFLA poolt vastu võetud rahvusvahelisi dokumente. Peamine on,
et raamat oleks vaba. Me ei tohi. teda piirata; me peame hoidma
raamatut, ei tohi aga olla "koerad heintel", kes peidavad teda
erihoidudesse. Tuleb selgelt väljendada eitavat hoiakut erifon-
didesse.

Teine küsimuste ring seaduses oleks majanduslik kindlustatus
ja garanteeritus, kolmas aga hõlmaks ettepanekud korraldada
meie raamatukogude elu hoopis teisiti.

Tuleks kriitiliselt vaadata, kuhu me oleme oma tsentralisee-
rimisega jõudnud, ühtki asja ei ole ju halva eesmärgi nimel
välja kuulutatud, aga paljugi kukub praktikas nirult välja. Ka
tsentraliseerimise idee on ju põhimõtteliselt ilus, aga eks ta
ole sandist! välja kukkunud. Tahaks saada neilt, kes on "ära
tsentraliseeritud", arvamusi raamatu saamise kiiruse, valiku-
võimaluse jms. kohta. Need asjad tuleks ka raamatukoguseaduses
fikseerida. Urmas Aunini sõnavõttus **kõla3** mure vallaraamatukogu-
de pärast. See mure oleks ületatav, kui Eesti raamatukoguseadu-
ses oleks fikseeritud, et iga vald peab oma raamatukogu ülal
pidama. Isevoolu teed me siin vaevalt minna saame, lubades, et
iga vald kas teeb või ei tee raamatukogu. Minevikku vaadates
näeme, et selles osas ei olnud asjad kuigi head. Kreutzwald
kutsus 1869. aastal vallavolikogusid üles raamatukogusid asu-
tama, sellele aga ei reageeritud ei siis ega hiljem. Seda te-
gid hoopiski mitmesugused seltsid eraalgatuslikuta Ja alles

Eesti Vabariigi aegne avalikkude raamatukogude **3eadus** pani asjad paika, kohustades iga valda looma vähemalt ühe avaliku raamatukogu ning reguleerides väga ilusasti, briljantselt ilusasti valla ja ühiskondliku aktiivi (kõikvõimalike seltside) vahekorrad.

Laiematele poliitilistele küsimustele üle minnes puudutaksin kultuuriautonomiat. ENE 2. trükk teatab, et Eestis on peale eestlaste ja venelaste 7,4 % (ca 115 000) teistest rahvustest inimesi. Oleks väga kena, kui ERÜ toetaks neid. Toetaks, muretsedes kirjandust nende rahvaste keeltes. Soovitus ja palve suurtele keskraamatukogudele: hankige seda kirjandust oma kogu jaoks, aga ka rahvusseltsidele deponeerimiseks, et nad saaksid oma raamatukogutegevust arendada. See saaks teoks siis, kui kodakondsuse seadus on vastu võetud.

Tahaksin ühingulaste tähelepanu juhtida ka suhetele **tei3te** Nõukogude Liidu väikerahvastega, eeskätt soome-ugri rahvastega. Kas me - tunnetades, et oleme perestroika eesliinil - ei käiks neis kauges kohtades külas. Kohtuksime raamatukoguhoidjatega, kutsuksime neid oma juurde külla. Lätile ja Leedule lisaks võiks vahetevahel ka kaugematesse linnadesse sõita, otsida sealt kolleege ja kuidagi (ma ei oskagi öelda, mil viisil) neid toetada.

Perestroika Nõukogude Liidu raamatukogudes: meie erialasest ajakirjandusest ei leia perestroikast midagi. Rabav oli 1988.a. detsembris saabunud nn. Tsubarjani õpik "Raamatukogundus (üldkursus)". Nüüd on väljaandel kaks toimetajat - K. Abramov ja N. Kartašov, sõna "perestroika" esineb üks kord esimesel leheküljel, ja sealgi on räägitud perestroikast majanduses. Ja kõik seesama, mis oli Tsubarjani õpikus, läheb siin endist viisi edasi, nüüd juba Lenini nim. Raamatukogu direktori ja raamatukogunduse keskse õppeasutuse juhtiva kateedri juhataja kirjutatuna. Samas vaimus, nagu Laine Peep juba ütles: need, need ja need ülesanded.

Kutsun üles, et ERÜ - ikkagi suur jõud, **506** liiget - astuks Rahvarinde poolt juhitudavasse Konsultatiivnõukogusse. Seal on liikmeteks Eesti Arstide Selts, Eesti Haridusliit jt. Selle kau-

du saaksime osaleda Eesti suuremates asjades ja ka omi asju ajada.

Peavarju küsimus. Ajalehtedes on kirjutatud J. Kreuksi nim. Noorsoo Kultuuripaleest, s.o, endisest Mustapeade Vennaskonna majast - küll oleks tore, kui sellest saaks Tallinna seltside maja. Ka TPedI kultuuriteaduskond tahtis seda maja enesele. Kultuuripalee töötajad vastasid "Noorte Hääles": ärge tulge meie ruume ära võtma, see pole eetiline! Me oleme täiesti olemas! Me ei otsusta, kas nad sellisel kujul peavad olemas olema aga oleks kena, kui Tallinnas oleks oma seltside maja. Saaksid koos käia Eesti Arstide Selts, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing Armeenia Selts, Ukraina Selts, Juudi Selts. Voib-olla mahuks nad kõik sinna ära ja jääks ruumi kultuuripaleelegi. Voib-olla võiks igal seltsil olla seal oma kepikene. Me saaksime toetada seltside raamatukogusid ja vaadata, et nendest tulu tõuseks.

- Algirdas KANCLERIS

Palusin sõna teist korda. Tahan väga lühidalt peatuda Leedu filosoofide konverentsi ettekandel "Stalinism informatsioonilisest aspektist".

Esimene tees seisneb selles, et stalinism, kui spetsiifiline autokraatne režiim manipuleerib informatsiooniga teisiti/ kui see toimub teistes riikides, kogu tsiviliseeritud maailmas. See manipuleerimise mehhanism on küllalt keerukas, kuid kui me tahame rahvuslikku raamatukogukontseptsiooni luua, peame me seda mehhanismi algallikate, Stalini ja teiste stalinistide tööde alusel hästi tundma õppima, võibolla roe siis suudame luua tõelise rahvusliku kontseptsiooni. Me Leedus kujutame seda nii ette.

Teiseks. Stalinismil on eriline inimväärtuste skaala. Inimene kui selline ei maksa midagi, tal ei ole mingit väärtust. Tema väärtus sõltub ta funktsioonist, s.t. sellest, kuivõrd ta aitab täita kas globaalseid (sotsialismi, kommunismi ehitamine)

või mingeid jooksvaid ülesandeid (viisaastaku- või aastaplaani täitmine). See kehtib täielikult ka raamatukogunduse, lugejate kohta. See lugeja on hea, kes loeb x, y, z jne., aga kui ta loeb seda, mida ise tahab, võime teda liigitada halbade lugejate hulka.

Ja lõpuks kolmas. Stalinismile pole informatsioonikultuuri kui sellist üldse vaja. Siin juba räägiti, et meie kool on mälukool, s.t, kõik tuleb meelde jätta. See kujunes nii juba stalinismi lätetel. Umbes 1929.-1934. a. paiku kujunes nõukogude kool ja ilmus kooliasju käsitlevaid ÛK(b)P otsuseid. 1934. a. paiku anti välja ÛKTK määrus raamatukogunduse kohta. Selles räägiti ÖHÖJIHOIOXO^'ist, mille sisu seisnes iga lugeja funktsionaalses, eriti poliitilises õpetamises. Siia kuulusid lugejate õpetamise vormid ÖHÖJIHGHrpäjÖHÖJIHOÖopBÖa, ÖHÖJIHOγao^Oca. Nõukogulikku perioodi tuleb väga tähelepanelikult tundma õppida, selle perioodi raamatukogundusele tuleb anda kriitiline hinnang. Tsubarjani, Abramovi jt. kirjutatul on mingi faktoogiline väärtus, kuid hinnanguline plaan on neil täiesti vale ja lähenemine ebateaduslik.

On väga meeldiv, et Eestis nagu ka teistes vabariikides, luuakse oma, rahvuslikku raamatukogunduse kontseptsiooni'. Ka meie tahame välja' töötada oma, vabariikliku raamatukoguseaduse. Te olete selles suunas jõudnud teha rohkem, kuid ka meie pingutame.

Konrad KIKAS

TPI Teaduslik Raamatukogu

Me kõik töötame, et olla raamatuvahendajaiks. Kogude sisust sõltub meie lõppeesmärgi saavutamine. Osalt vihjas sellele juba Laine Peep. Tahaksin siiski eraldi rääkida eestikeelsetest, venekeelsetest ja teistest võõrkeelsetest raamatutest.

Eestikeelsest raamatust ja tema valikust oli täna-juba palju juttu. Silvi Saul ja Elle Tarik kõnelesid, kui vähe meil on nimetusi ja kuivõrd suured on tiraažid, mis kipuvad, suurenemagi. Ju siis ikka on aeg meie ühisaktsioonideks, sest meie üksikud väikesed kirjutised ei ole küll kedagi mõjutada suutnud ega asja muutnud. Et olukord tõepoolest muutuks, peame resoluutselt sõna võtma.

Venekeelsest raamatust. Juba aastaid tagasi ütlesin kolleegile Rahvusraamatukogust, et see on ju venekeelse kirjanduse ladu. Ja kui me tahame olla rahvusraamatukogu, peame hakkama mingeid, mõõdupuid, kasutama. Kas rae vajame nii suurt rahvusraamatukogu, kus on nii palju venekeelset kirjandust? Peame tõsiselt **va3tu** astuma seisukohale, et me ei saa maailmakirjandusest muidu osa, kui meil pole venekeelset kirjandust. Mul ei ole täna siin numbreid kaasas, kuid fondiuringud on näidanud, millistes valdkondades rohkem ja millistes vähem raamatuid, vaja on. Neid andmeid saavad huvilised kasutada. Toepoolest, suurtes raamatukogudes on kolm neljandikku nimetustest venekeelsed. Venekeelset kirjandust on vaja, aga seda tuleb mõistlikult valida. Need asjad on mind ammu vaevanud.

Nüüd siis muud võõrkeeled. Toepoolest, "väljatungimise" võimalusi on meil vähe. Selleks tuleks leida endale partnereid, kes meid toetaksid. Olin möödunud aastal Ungaris. Ungari kõrgkooliraamatukogud on leidnud endale tööstuses sponsoreid ja saavad niiviisi lisavõimalusi kirjanduse hankimiseks."

Välissidemete edasiarendamine. Siin saab. kaasa aidata ka Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing. Välissidemete arendamine peaks meil olema väga mitmeplaaniline. Iga meie spetsialist peaks välissõidul tutvustama mitte ainult oma, vaid ka teisi raamatukogusid ja seeläbi sidemeid laiendama.

Aeg on nii kaugel, et meie **teadU3-** ja kuituuriväljaanded peaksid, jõudma ingliskeelsena välismaailma. Muidu ei ole meil lihtsalt midagi vahetada* See küsimus on järjest enam teravnud TPIs: raamatukogu vahetuspartnerite arv on vähenenud, kuna venekeelsest raamatust ei saada aru ega olda seetõttu huvitatud.

Rõhutaksin veel kord, et **3ona** "komplekteerimine" on algselt

tähendanud valikut, mitte kokkuostmist, mida me aga aastaid oleme teinud.

Räägiksin ERÜ toetamisest kahest aspektist. Esimene: ERÜ1 on põhikirja järgi individuaal- ja toetajaliikmed. Kutsun neid raamatukogusid, kes seda veel teinud ei ole, astuma ERÜ toetajaliikmeks ja maksma (oma eelarvest) liikmemaksu. Muidu ei ole mõeldav ühingu tegevust arendada. Tuleb toetada initsiatiivi, kuid materiaalne kriteerium on nähtavasti ikkagi üks kõige tähtsam kriteerium.

Teiseks: kui oma asjade eest võitleme ja tegutseme, siis tegutsegem nii, et oma pere seest tüli välja ei vii. Katsume asju omavahel klaarida! Pean siin silmas, et mõned statistilised andmed võivad anda üllatavaid tagasilööke, eriti siis, kui need andmed pole tegelikult võrreldavad.

Sergei BASSOV

NSVL TA Raamatukogu

Tervitan teid leningradlaste poolt ja tänan, et meil on võimalus teie aastakoosolekul osaleda Nõukogude Liidu esimese raamatukoguhoidjate ühingu tegevuses.

Tahan juhtida teie tähelepanu mõnedele asjadele. Paljud need hädad, millest räägite teie, puudutavad ka meid Venemaal. Need on üldised küsimused, rahaküsimused, raamatukogude komplekteerimise, raamatukogutöötaja palga jm. küsimused. On vaja ideid ja tõsisemaid lahendusi, mille puudumine praegu tunda annab..

Hiljuti toimus Tšerkassos Ametkondadevahelise Raamatukogude Nõukogu pleenum. Seal oli märgata mõningast ideede võitlust, kui. veel mitte vastasseisu. Muidugi võib perestroikat mõista erinevalt. Toimub polariseerumine: üks osa valitsemisaparaadist sõdib oma perestroikavariandi eest, inimesed kohtadelt näevad aga seda mõnel määral teisiti* Ajakirjas "Novõi Mir" oli termin, mis sellisele situatsioonile sobib - see on ühelt

poolt "sundperestroika", teiselt poolt "vabanemise perestroika". Majandusmehed nimetavad sundperestroikat sageli ka "aparaadi perestroikaks". Raamatukogunduses algas perestroika nii, nagu seda kujutavad ette raamatukogunduse juhtimisorganid.

Et seda protsessi aidata, on esimesi arglikke samme, enne kõike ideede tasemel hakanud astuma meie raamatukogunduslik ajakirjandus. Põhiküsimusi ei ole siiski veel tõstatatud, ei ole püstitatud küsimust raamatukogu ja ühiskonna suhetest poliitilises ja ideoloogilises aspektis. Kuni neid suhteid ei määratleta, on väga raske rääkida mingist konkreetsest perestroikast.

Nõukogude võimu 70 aasta jooksul tegelikult raamatukogud riigistati täielikult ja see tekitas raamatukogudele endile teatud kahju. Seepärast tundub mulle, et praegu tuleb mõelda nende vahendite peale, mis võimaldavad anda võimu raamatukogunduses riigi ja ametkondade käest ühiskonna enda kätte. See tähendab, on vaja vahendit, millega ühiskond vahetult raamatukogusid mõjutaks. Tugevamaid ja reaalsemaid jõude on tänapäeval raamatukogutöötajate erialaühendused. Nimelt seepärast on teie esimene samm (ERÜ asutamine. Toim.) väga kaalukas, innustav samm ka teistele vabariikidele. Tahan soovida teie koosolekule viljakat tööd just selles põhimõttelises küsimuses - võimu ümberjaotamises institutsioonide - riigi, ametkondade, kutseorganisatsioonide - vahel.

Olen metoodik ja tahaksin öelda mõned sõnad selle raamatukogutöötajate kategooria kohta. On arvamusi, et metoodikud on oma aja ära elanud. Millega seda põhjendatakse? Ajalooliselt. Jah, aja jooksul on metoodikust kujunenud raamatukogunduse ideoloogiline kontrollija. Metoodilise juhendamise süsteem ja metoodiline töö omandasid teatud, lõpetatuse, nagu näiteks administratiiv-pedagoogiline süsteem, s.t. olid toetatud administratiivse võimuga. See on väga halb, tegi ja teeb väga palju paha sellele tähtsale raamatukogutöö erialale. Kas on olemas alternatiiv? Mulle tundub, et on. Iga elav organism, ühiskondlik organism järgib kaht dialektiliselt võitlevat eesmärki: oma seisundi säilitamise ja arengu eesmärki. Arengu jaoks pole meie raama-

tukogunduses vahendeid loodud. Ja kujunes nii, et väga pika aja jooksul surusid funktsioneerimise mehhanismid ja eesmärgid arengu mehhanismid, eesmärgid, elemendid maha. Selle tagajärjel tekkis tänane tasakaalutus. Meil pole raamatukogunduslikke uurimisinstituute, administratsioon ja teatud, osa praktikuid suhtub raamatukoguteadusesse väga jahedalt. Miks? Sest oodatakse mingeid otseseid soovitusi, tulu. Fundamentaalsete probleemide uurimisega ei tegele keegi. Metoodik, kes võiks olla ühendav lüli teaduse ja praktika vahel, on kujunenud lüliks administratsiooni ja praktika vahel. Peaksime mõtlema selle üle, kuidas suur metoodikute vägi saaks raamatukogu arengueesmäärke realiseerida, sest just nemad on vahetult seotud, nii praktika kui teadusega. Tugevamad metoodikaosakonnad on suurtes raamatukogudes. Oma suhtlemisel Rahvusraamatukogu metoodikutega sain selgeks, et seda ideed võib realiseerida, kui metoodik suurema osa tööajast kulutab arengu eesmärkidel.

Leedus on loodud väga huvitav infosüsteem uuenduste kohta raamatukogunduses. See ongi raamatukogude arengu informatsiooniline toetamine.

Ka teie võiksite oma ühingus mõelda metoodiku eriala tulevikku üle. Rahvaraamatukogudes on palju metoodikuid. Metoodilist tööd võib vaadelda kui informatsiooniprotsessi, teaduslik-tehniliste ja sotsiaalsete saavutuste raamatukogupraktikasse juurutamise protsessi.

Tiiu PIHLAKAS

Jõgeva Keskraamatukogu

Kui Laine Peep sõna võttis, hakkasin kartma, et nüüd "läheb jälle lahti". Olen palju aastaid, isegi aastakümneid osa võtnud raamat\ikogutöötajate konverentsidest. Meie, väiksemate raamatukogude töötajad, oleme õnnetud seepärast, et suured raamatukogud lähevad omavahel riidu: kes on kõige tähtsam, kuidas jaota-

da vahendeid, s.h. vähest valuutat, kuidas koordineerida fonde jne. Kutsuksin üles: püüame siiski - oleme nüüd kõik ühingu liikmed ka - leida ühised seisukohad.

Tahaksin rääkida väikeste raamatukogude (rahvaraamatukogude ja ka teiste) probleemidest. Meid on palju, töötajaid isegi rohkem kui suurtes raamatukogud.es. Paar aastat tagasi oli rahvaraamatukogudes 1153 töötajat, suurtes raamatukogudes 903. Peale selle on veel terve rida haridussüsteemi (tehnikumide, kutsekoolide jm.) raamatukogusid, kelle probleemid on hoopiski tähelepanuta jäänud. Rahvaraamatukogude probleeme on siiski käsitletud.

Tahaksin rääkida ühest mulle eelmisel aastal hinge jäänud asjast. Laine Peep on mitmes kohas öelnud, et meil Eestis on raamatukogusid liiga palju. Kohe tekib mõte, et kui suuri ei ole palju, küllap on siis väikesi, s.t. rahvaraamatukogusid. Meie ise küll ei leia, et meid palju oleks. 1950, a. oli meil 1409 rahvaraamatukogu (s.h, kolhoosi- ja ametiühinguraamatukogud), 1986, a, andmetel 623. Maal oli sel ajal 1130, nüüd ainult 475 raamatukogu. Ja nende arvu ei võiks enam mingil juhul vähendada ning ka raamatukogutöötajaid ei tohiks mingil juhul ära võtta. Kuigi võib tunduda, et ehk väikesi rahvaraamatukogusid ei olegi vaja - tiraazid. on meil ju suured ja raamatud nii kättesaadavad! Aga ega raamat ikka iga inimese kätte jõua, eriti maal. Meil on küll raamatulevitajad ja ka kauplused, kuid raamatuid saavad nende kaudu ikkagi väga vähesed, suurem osa jääb ilma. Ma mõtlen, et nende inimeste, eriti pensionäride ja vanurite jaoks, on vaja raamatukogu. Rahvaraamatukogu on viimane suhtlemiskoht; me oleme maalt kõik - poed, koolid, kultuurimajad - ära kaotanud, hädavaevu hingitseb "pool" raamatukogu.

Ei ole oige ka see, et maal on raamatukogu poole kohaga.. Maaraamatukogutöötaja peaks olema haritud ja teatud inimene, mitte ainult raamatute väljaandja, vaid nende tundja. Olgu piirkonnas kasvõi ainult 50 inimest, ikkagi peaks raamatukogus olema täiskoht. Meil, suurtel raamatukogudel, ei tuleks muretseda, et tal on vähe tööd ja et ta peaks tegema kõiki neid töid, mida

tehadse suures raamatukogus. Teda võiks midagi kasulikumat tegema panna - ta võiks olla see, kes korjab kokku meie valdade, külade ajaloo ja kultuuriloo. Sellest oleme, me kõik 1940. aastast ilma jäetud. Maal ei ole enam mingeid andmeid selle kohta, mis seal oli, ja tolleaegseid raamatuid on suurtest raamatukogudest raske kätte saada. Raamatukogutöötaja võiks olla see, kes koguks need kokku. Ta võiks (oma täispalga eest) käia töötamas Kirjandusmuuseumis, arhiivides jm. Ja ega maal ei ole ainult pensionärid ja vanurid. Meil on küllalt palju haritud inimesi, kasvõi õpetajadki, kes tahavad oma haridust täiendada. Aga meil ei ole neile suurt midagi anda: meil endil ei ole, meil puudub vanemast kirjandusest ülevaadegi. Ei ole meil ju kirjanduse üldnimestikku, et vähemalt teada saada ja välja tellida.

Kirjanduse tellimisega on raskusi. Meie rajoonis funktsioneerib süsteemisene laenutus väga hästi: kui rajoonis on raamat olemas, võib soovija selle järgmisel päeval kätte saada. Kahjuks meie suured raamatukogud seda ei suuda: teinekord saab raamatu kätte 2-3 nädalaga, aga vahel ka 2-3 kuuga. Mida teeb siis õppija või spetsialist, kui ta saab raamatu liiga hilja kätte? Venemaalt tellides läheb aga raamatu saamisega vähemalt pool aastat aega. Raamatu asemel võib tulla ka mikrofilm, ja maal ei ole ju mikrofilmi lugemiseks tehnikat!

Mis teeb kõige rohkem muret? Ainelisest olukorrast ei hakka rääkimagi, sest sellest on juba küllalt räägitud. Oleks vaja, et kirjandus jõuaks raamatukogudesse varem kui kauplusesse. Sellega on vaja tegelema hakata! Oli tõeliselt suur rõõm, kui esimest korda üle 25 aasta raamat - "Arbati lapsed" - jõudis raamatukogusse varem kui kauplusesse! "Milline hea asi!" ütlesid raamatukogutöötajad. Oli hea ka see, et raamatulevitaja maal sai raamatukogus uut kirjandust vaadata ja otsustada, mida oma inimestele tellida. Kui see oleks alati *nii*, jääksid kauplustesse -seisma need raamatud, mida tööpoolest ei taheta. Kahjuks kauplused sokutavad need *kõik* levitajatele kaasa ja nii nad maha müüaksegi.

Raamatukogu raamat peaks olema siiski kõvas köites ja vane-

ma raamatu jaoks peaks olema spetsiaalne, suure võimsusega kõitekoda.

Silvi Saul küsis, kuidas saaks raamatukogule vanemat raamatut. Kahjuks on see täiesti võimatu. Oleme oma rajoonis mitmel korral püüdnud saada, aga midagi ei ole välja tulnud. Püüdsime hankida näiteks Laiuse kihelkonna ajalugu - teame, et inimestel on -, aga keegi ära ei anna. Nii et tegelikult oleks vaja raamatukogudele eelisõigust antikvariaadist ostmiseks. Väliseesti raamatut peaks tulema ka rajooni, seda peaks saama kasutada ka maal, mitte ainult suurtes raamatukogudes.

Tahaks tõesti, et vaadataks, miks raamatukogudevaheline laenutus nii palju aega võtab. Voib-olla on vaja suurendada töötajate arvu, võib-olla tuleks anda infot järjekorda panemise kohta vm. Kuna on karta, et kõiki vanu raamatuid välja ei anta, peaks olema võimalus teha tõmmiseid - just koduloolistest raamatutest, mida antikvariaatidest on võimatu kätte saada - ja tehnilisi vahendeid selleks.

Valentine MÄGI

Palometsa raamatukogu (võru rajoon)

Esindan külaraamatukoguhoidjaid ja tahtsin rääkida asjust, millest juba rääkis eelkõneleja. Piirdun vähesega.

Kõigepealt: et me suudaksime maainimesega suhelda, ta juttu ja muresid kuulata, on meil vaja rohkem eneseharimist. Toepoolt, külaraamatukoguhoidjale on eneseharimine keeruline töö. Linnas on igasugused kursused ja loengud, mida maal ei ole. Neid tuleb kuidagi organiseerida, kas metoodiku või ühingu' abil.

Puudust tunneme keeltekursustest, neid ei ole isegi võru linnas. Just külakogudele oleks vaja anda vahendeid ja võimalusi eneseharimiseks.

Siin oli juttu sellest, kas külakogusid on vaja vai ei. Minu arust on vaja juba sellepärastki, et maal on ka lapsed. Kuigi

kooliraamatukogud on olemas, suvel need ju ei tööta. Ja vaata-
mata sellele, et lapsed käivad vähe raamatukogus, peab neil
olema võimalus raamatukogusse tulla, kui nad tahavad.

Ka minu seisukoht on, et külasse peab raamatukogu jääma,
vaatamata sellele, et lugejaid on vähe. Mõnikord, kui ootan
lugejaid pool päeva, mõtlen ise ka: "Pane või kinni, milleks
teda vaja on!" Kuid. ma loodan, et inimesi tuleb maale rohkem
ja majandus saab jalad alla. Inimestel, kes hakkavad talu pi-
dama, jääb rohkem aega lugeda ka. Praegu peavad nad tegema ma-
jandi tööd ja talutööd ning neil ei jää tööpoolest lugemiseks
aega.

Kui me juba lugemisest räägime, siis - raamatuid, mida võiks
anda, on vähe. Praegu on nii, et inimene seisab ja valib, aga
valida ju ei ole midagi - on üksainus raamat, mida kõik korra-
ga lugeda tahavad. Kui mu kogus cleka aga neid mitu eksemplari
ja nimetusigi rohkem, siis oleks ka lugejale rohkem anda.

Elle TARIK

0. Lutsu nim. Tartu Linna
Keskraamatukogu

Ühingu liige Heino Porgassaar esitas ERÜ Tartumaa Kogule
konkreetse ettepaneku, millega ühing võiks tegelema hakata.
Ja kuna teda ennast tänasel aastakoosolekul ei ole, võtan en-
dale vabaduse tema ettepanekut vahendada ja võimendada. Ette-
paneku sisu on lühidalt järgmine.

Raamatukoguhoidjad on üldiselt väga tagasihoidlikud inime-
sed, aga see ei tähenda põrmugi seda, et neil puuduksid võimed.
Kahtlemata on meie hulgas küllalt palju neid, kellel on näitle-
javõimeid, etlejavõimeid, taidlejavõimeid. H. Porgassaar teeb
ettepaneku, et kohalikud keskused (rajooni- ja linnaraamatuko-
gud) koostaksid (ta ise on nõus sellekohast abi pakkuma) väik-
semaid luule- või proosakavu. Eriti haakub see tuleva raamatu-

kogukuuga, mille teema on eesti raamat. Nagu me tänagi mitmel korral kuulsime, ei ole valis- ja ka vanemat eesti raamatut saada ning seetõttu võiks niisugune asi autorite tutvustusena pakkuda lugejatele huvi ja ka kasu. "Varius" ja "Valhalla" teevad ju küll väga häid kavu (Eestis on teisisigi taolisi grupe), kuid igale poole nad ei jõua.

Ma tahaksin oma hääle ühendada nende eelkõnelejatega, kes ütlesid, et olgu raamatukogu teeninduspiirkond kui väike tahes, ikkagi peaks vähemalt püüdma lugejatega suhelda ja kõike seda neile pakkuda, mis suurtes keskustes võimalik.

KajaNOODI»A.

Tuleval aastal möödub pool sajandit sellest, kui hakati keelama ja raamatukogudest kõrvaldama eesti kultuuri puudutavat kirjandust, See oli raske aeg meie raamatukogudele. Ükski raamatukogu ei jäänud sellest hävitustööst puutumata, nii et see oli tõepoolest bibliotsiid (seda sõna on täna siin juba terminina kasutatud). Aga kui palju kõiteid meil tegelikult hävitati, seda me ei tea. Nii et peaksime püüdma konkreetset selgitada, kui palju ja missuguseid raamatuid hävitati. Praegu kogutakse ju andmeid represseritud inimeste kohta, ehk püüakse me teha sedasama kirjanduse osas. Täpset ülevaadet me päris kindlasti ei saa, sest meil pole täielikke nimestikke. Ja hävitati ju ka terveid raamatukogusid, need rüüstati tühjaks. Nendest tasuks vähemalt osagi taastada. Aga ära korjati meil kirjandust mitte ainult raamatukogudest, vaid ka kirjastustest, raamatukauplustest, ja kes mäletab, isegi kodudest.

Hea tahtmise korral mingi pilt ikkagi kujuneks. Eriti oleks vaja andmeid maaraamatukogude kohta. Ehk on seal olemas inventariraamatud või mingid muud allikad.

Tõstataksin ka keelatud kirjanduse nimestiku koostamise küsimuse. Glavliti nimestikud pole ju täielikud, aga ka need tu-

leks kõigepealt kokku otsida. Samuti puuduvad andmed represseeritud raamatukogutöötajatest. Rahvarinne ja Eesti Muinsuskaitse Selts alustasid küll andmete kogumist, aga nad ei küsi inimeste eriala.

Oleks vaja koguda asjaosaliste mälestusi sellest, kuidas kohtadel raamatute kõrvaldamine toimus. Kas need viidi ära (kuidas, kes, millal viis?) või saadeti kuhugi (kes saatis, millal, mil viisil?), kas hävitati kohapeal (põletati või rebiti katki), kas peideti kuhugi või kanti laiali või olid veel mõned muud moodused? Andmete ja mälestuste kogumiseks võiks ühingu juhatuses olla omaette toimikond. Kindlasti tasuks teha koostööd Muinsuskaitse Seltsiga, sest nad on mälestusi kogumas. Tõsi küll, ka raamatukogud on memuaaridega tegelnud, aga ma ei tea, kas seda perioodi on seni hõlmatud.

Kas on rüüstatud raamatukogude mõningase taastamise võimalusi, millest eelkõnelejad*siin rääkisid? Meil on 20.-30. aastate ja vanemat kirjandust praegu ametlikult olemas ainult neljas teaduslikus raamatukogus, teistes raamatukogudes on selle koha peal tühi auk. Kuidas saavad töötada rajoonide kuituuri-meeskonnad ilma Eesti Vabariigi aegsete raamatuteta? Mida siin ette võtta?

Kõigepealt peaksime püüdma saada ülevaadet, missuguseid teoseid eeskätt vaja on. Ilmselt kohapealse kultuuriga seotud trükiseid ja mitmesuguseid teatmeteoseid. Seejärel oleks vaja teada, kui palju eksemplare on meil neist praegu raamatukogudes säilinud. Ei tea küll, kas see ühingu kaudu võimalikuks osutub, aga vaja oleks selgitada, kui palju meil olemas on ja kas säält jätkuks ka midagi ära anda ja kui, siis kellele esmajoones. Omal ajal (1941-43) seda Tartu Ülikooli raamatukogus praktiseeriti - koostati raamatukomplektid, mis anti maakonna keskraamatukogudele.

Võiks ehk üritada ka raamatute kogumist rahva käest. Siin on küll öeldud, et sellest ei tule midagi välja ja on kahtlane, kas inimestel üldse veel midagi on. 15-20 aastat tagasi käisin ise natuke ringi, siis üht-teist veel oli. Kuidas seda teha?. Mõtlen, et oleks vaja selgitavaid üleskutseid rajoonilehtedes.

Tuleks kasutada ka isiklikke tutvusi. Võiks ehk proovida isegi raamatuloendust kodudes. Igal juhul peame aga toimima nii, et see ei tunduks inimestele pealetükkivana ega vägivaldsena.

Siin-seal võiks kujuneda ka mõni kodune laenutuspunkt. Mul on isiklikke kogemusi - olen laenutanud oma raamatuid tuttavatele ja mõnikord ka võõramatele, kes oskavad raamatut ilusasti hoida ja kasutada, sest miks peab raamat riiulil seisma.

Kaalumisele võiks tulla veel fototehnillne paljundus, millele muidugi suuri lootusi panna ei saa - selleks on vähe võimalusi ja see on kallis. Ja muidugi uustrukid, mis jäävad kaugemasse tulevikku. Aga kõigepealt peaksid raamatukoguhoidjad püüdma selgitada, mis meil kõige hädapärasemalt vaja on. Nii et murelikud küsimused.

Nüüd muust. Meil ei ole oma häälekandjat. Kas me ei võiks kokku leppida mõne ajalehega, et see eraldaks kord kuus lehekülje või ka pool raamatukogunduse teemale. See võiks olla isegi "Rahva Häääl", kui ühingu juhatus suudab toimetusega kokku leppida.

Meie eriala, st. raamatukogunduslike ja bibliograafiaalaste artiklite tutvustamisest ja retsenseerimisest ajakirjanduses. Eesti Vabariigi ajal jälgis Raamatukoguhoidjate Ühing väga hoolikalt, et ükski väljaanne ei jääks tähelepanuta, ilmus kas retsensioon või lihtsalt tutvustus. Ühingu liikmed leppisid sageli omavahel kokku, kes mille kohta kirjutab. Tõsi küll, avaldamisvõimalusi oli tol ajal ju rohkem kui praegu, ent isegi olemasolevad võimalused jätame teinekord kasutamata.-Konkreetne näide: ilmus Ilse Hamburgi põhjalik ja meie oludes tähelepanuväärne monograafia Eesti bibliograafia ajaloost. Ilmus juba 1986. aastal. Me aga oleme selle väärtteose maha vaikinud! Ometi on "Keele ja Kirjanduse" toimetus seda retsensiooni korduvalt küsinud ja ootab tänapäevani. Hakakem edaspidi sõna võtma raamatukogundusliku kirjanduse kohta!

Evi RANNAP

Tänast arutelu kuulates tekkisid mul veel mõned mõtted, mida tahaks teiega jagada. Arutelu jätkub ju homme. Oma tegevuse põhisuundade üle arutledes tahame jõuda selleni, et homme võtame vastu ka resolutsiooni. Meil on tõesti vaja ühingu liikmete abil välja töötada ERAK (Eesti raamatukogude arengukontseptsioon) ja Eesti raamatukoguseadus. Ja mitte ainult meie endi pärast. Toimub ju 1990. aastal Moskvast raamatukoguhoidjate kongress. Oleks väga vaja, et enne seda kongressi me omavahel kõik läbi ärataksime, vaidleksime, ja kuigi on erimeelsusi, läheksime üleliidulisele kongressile ühel meelel ja ühiste seisukohtadega. Veel parem, kui me suudaksime läbi rääkida ka Leedu ja Läti kolleegidega, nad on selleks oma valmisolekut avaldanud. Kolme liiduvabariigi hääl on **Moskva** tugevam ja jääb kõlama. Loodan väga, et me selle töö juurde asume. Resolutsiooniprojektis on see suund ka sees.

Meie ühing on oma liikmete poolest praegu valdavalt rahvaraamatukoguhoidjate ühing. On tore, et neid on nii arvukalt. Võiks ju ka nii võtta, et kes on liikmed, nende huvides ühing ka toimib. Muidugi ei ole me ühingu sihte nii kitsalt seadnud, vaid oleme püüdnud asju laiemalt vaadata ning kõigi raamatukogude ja raamatukoguhoidjate huvides toimida.

Aegade jooksul on välja kujunenud ametkondlikud piirid. Väga valusalt tunnetasime seda ametkondlikkust just nüüd, kui saadi palgalisa. Olgem ausad, see palgalisa kultuurisüsteemi asutuste töötajatele ei ole meie ühingu teene. Meie taasasutamiskoosolekul rääkisid ju mõned sõnavõtjad, et milleks see ühing, kui on olemas ametiühing, kes peab töötajate kutsehuvisid kaitsma. Ei ole ametiühing ju seni seda teinud, ja alles nüüd tunnetame, et Kultuuriala Töötajate AÜ EVK on tõesti püüdnud oma töötajate huve aktiivselt kaitsta. Ühelt poolt on see ju väga tore, et see on korda läinud. Teiselt poolt on kurb, et teised ametkonnad ei ole sellega kaasa läinud ja ka ühing ei ole suutnud asja mõjutada nii, et sellest tõesti ka kasu oleks. Lahendamata on ju osaliselt hariduskomitee süsteemi raamatuko-

gutöötajate lisatasu küsimus; kooliraamatukogude jaoks leidis väljapääs, kõrgkooliraamatukogude jaoks veel mitte. Meditsiini- ja raamatukogude töötajad said lisatasu, aga samal ajal ei ole midagi tehtud tehnikaraamatukogude töötajate heaks. Meid piiravad siin tõesti ametkondlikud barjäärid. Peaksime püüdma neid ühingu abiga ületada ja ühingu mõju peaks siin olema tugevam.

Aga eks see ole ka meie kultuurikeskkonna rikkus, et meil on olemas eripalgelised, eri ülesandeid täitvad raamatukogud. Ja ega ükski meie ühingu liige ega ka Eesti raamatukogutöötaja ei ole nii rumal, et ta aru ei saaks, mis ülesanded ühel või teisel raamatukogul on. Seepärast tundub mulle selgelt stagnatsiooniaja mõtlemise märgina, et võrreldakse võrreldamatut, nagu see on juhtunud Laine Peebu artiklis "Rahva Hääles". Me ei ole kunagi unustanud seda, milline suur osa Tartu Ülikooli Raamatukogul eesti kultuuris täita on ja mida ta täidab. Me kõik tundsimme uhkust, kui ülikooli raamatukogu sai uue hoone, ja meil on tõesti hea meel, et juba seitse aastat on ta saanud uutes tingimustes töötada. Kuid minule, põhihariduselt matemaatikule, tundus nende arvude esitamine demagoogilise lollitamisenä. Kellele need mõeldud on? Raamatukogutöötajad ei ole nii rumalad, et nad aru ei saaks, ja ülemused ei ole enam nii rumalad, et nad ei paluks konsultantide abi, kui neile mõni arv või seisukoht segane on. Tii on sellest omamoodi kahju, aga eks see mõtlemisviis ja andmete esitamisviis on meile pärandmöödunult.

Ja siin on Hans Hansenil õigus - me ei ole ka oma ühingu sellest vabad. Võibolla ei ole tõesti õige, et ühe ametkondadevahelise komisjoni muutsime ühingu toimkonnaks. Ehkki - püüdes iseene vastu aus olla nii paiju, kui me seda praegu oskame - see komisjon oli üks neist, kes töötas resultatiivselt, ja seetõttu ei tekkinud kahtlust* H, Hansenil on õigus ka selles, et kui me mingit kogu valime, siis on see peaaegu alati funktsionäride kogu või laiendatud direktorite nõukogu. Me ei ole aegade jooksul andnud hakkajatele, julge mõtlemisega noor-

Peep, L. Ärapõlatud poja seisuses // Rahva Hääl. 1989. 22. jaan.

tele inimestele võimalust juhtpositsioonidele tõusta. Eks me kõik püüame sellest üle saada, olla ausamad iseenda vastu, aga kõigepealt, arvan, peame olema ausad oma ühingukaaslaste vastu. Ja ma arvan, et edu saavutada võime ainult siis, kui rae küll vaidleme, oleme erimeelsed, aga oma huvide kaitsel läheme välja ühisrindena.

Kalju TAMMARU

Eesti Raamatupalat

Ajutine juhatus, kes pool aastat tööd tegi, oli veidi omapärasel situatsioonis - meil oli vaba voli, sest meil ei olnud revisjonikomisjoni. Ka oli meie rahaline tegevus üpris ebaselge ja ebamäärane.

Kannan ette, mis meil on, ja lisan mõned mõtted teemal "ERU ja raha".

Ilmselt on kõigile selge, et me ei ole rikas ühing. Senine juhatus ei ole ka mingeid õhulosse ehitanud. Rahaasju on mitmel korral arutatud. Lubage, et ütlen välja need seisukohad, milleni jõudsin. Teie otsustada on, kas leiate need olevat sobivad või ei.

Juhatus jäi seisukohale, et meil on üks pangaarve, üks eelarve, üks rahaarve. Kui territoriaalsed ühendused soovivad avada oma pangaarve, jäävad neile kõik rahad, mis nad endale muretsevad, s.t. kõik liikmemaksud, kohalikule ühendusele annetatud toetused ja kõik muud tulud, mida ühendus endale leida oskab. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kui terviku rahad moodustuvad liikmete sisseastumismaksudest, nendest toetustest, mis on antud ERÜle kui tervikule ja rahadest, mis ühingu juhatuse suudab mingil muul viisil hankida. Juhatuses on olnud juttu väikeettevõtte loomisest, selleks on peetud ka läbirääkimisi. Praegu me ei saa veel öelda, et ta tuleb, kuid me vähemalt

püüame sinna poole. Esimene kavatsetav töö on köitmine. Et seda on vaja, oli mitu korda jutuks ka eile. Vestlusest Soome RaaraatukoguUingu esimehega selgus, et ka nende ühingul on firma, mis muu hulgas köidab raamatukogudele raamatuid. See on muidugi suurejoonelisem, kui meie oma saaks olla. Nad **3aavad** raamatukogude jaoks trükikodadest juba poognad, meie jaoks on see muidugi unistus. Kui väikeettevõtte peaks käiku minema, loodab ühing sellest ka raha saada. Et midagi teha, peab ka raha olema.

Eile oli palju kriitikat Kirjastuskomitee adressil. Kui me räägime rahast, siis on see üks väheseid asju, mille eest Kirjastuskomiteele võib aitäh öelda. Nimelt oli komitee üks viimaseid pangaoperatsioone 5000 rubla ülekandmine ERÜle.

1989. a* eelarve koostamine oli üpris keeruline, sest esimese poolaasta oli tegelikult sisseelamise aeg ning seetõttu 1989. aastat raske prognoosida. Püüdsime jääda nii oma plaanides kui lootustes võimalikult tagasihoidlikuks. Eks aeg näitab. Rohkem raha võib saada ja ka kulutada, aga õhulosse me ei ehitanud. Püüdsime säilitada puutumatusena nn. reservfondi, olgu selleks kasvõi 5000rublane algkapital. Ma loodan, et meie tegelik eelarve saab olema suurem ja ilusam, selle aasta algus on andnud veidi lootust,, Arvan, et meil kõigil oli eile hea meel kuulda Konrad Kikast, kes arvas, et raamatukogud võiksid ühingu toetada. Selle aasta algul on ühing saanud 500 rbl. väikeettevõttelt "Tehnos" ja 300 rbl. Kaanjaraaa fondilt võru. Rajooni Kultuuriosakonna kaudu. Loodame, et see tendents jätkub. Mida rohkem me leiame toetajaid, seda rohkem me suudame ära teha - ema kallite toetajate heaks.

Veel mõni sõna toetajatest. Eelmine juhatus jäi, mitmel korral asja juurde tagasi pöördudes, seisukohale, et toetajaliikme toetus ei pea alati olema rublades ERTL pangaarvel. Ma ei räägi praegu nõu ja jõuga **abiksolemise3t**. Toetus võib olla ka mingis muus materiaalses vormis. Peame tänama Eesti Rahvusraamatukogu, kes on trükkinud selle ürituse kutse, ja nii mõndagi raamatukogu, kes küll ruumi, küll mõne muu asjaga abiks on olnud, Nii et toetus on meie arusaamise järgi nii raha kui ka kõikvõimalikud muud vormid.

Aastakoosolekuks andsime välja ERÜ infolehe. Tahaksime seda ka edaspidi välja anda. See infoleht on kõigile tasuta. Arvan, et edaspidi saab infoleht või mõni muu meie trükis ka hinna. Kas aastakoosolek toetab seda mõtet? Vanade traditsioonide kohaselt saaksid ühingu liikmed kõik ühingu väljaanded tasuta. Kui need pakuvad huvi kellelegi teisele, tuleb tal nende eest maksta. Mulle tundub, et nii on õige.

Lõpetuseks tahan öelda aitäh kõigile, kes olid eile ERÜ esimesel seltskondlikul õhtul Glehni lossis ja osalesid loteri.¹³ - see oli meie esimene isemajandav üritus.

Evi LAIDO

Tartu Riikliku Kunstimuseumi
raamatukogu

Mul on üks konkreetne ettepaneks kogume kokku eesti raamatu kogu maailmas!

Meie, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu hoida on eesti raamat 1923. aastast. Praegu räägivad väliseestlased., et nende kolmas põlvkond on juba ingliskeelne ja nad annavad oma raamatud makulatuuri. Eesti raamatut on lääneriikidest saanud täielikumalt kaks raamatukogu* Pole usutav, et Eestimaal oleks ükski raamatukogu, kes ei tahaks saada neid raamatuid, mis erihoidu enam ei kuulu. Teen ettepaneku, et välissidemete toimkonnas hakkaks üks inimene infot koguma. Kui väliseestlased on tööpoolest nõus meid toetama, tuleks edaspidi luua eesti raamatu kogumise toimkond. Toimkonna võiks moodustada tõeliselt detsentraliseerituse põhimõttel. Toimkonna juhataja võiks olla näiteks Saaremaalt, sest ma ei usu, et keegi kahtlustaks saare naist selles, et ta jätab raamatu endale. Inimesed siin saalis on aastaid leppinud kõigest loobumisega selle nimel, et eesti kultuuril oleks järjepidevus. Sellepärast usun, et kui on tõesti tegemist ainukesemplariga, loovutatakse see loomulikult Rahvusraamatukogule,

Tartu Ülikooli raamatukogule või Kirjandusmuuseumi raamatukogule. Kirjandusmuuseum ise vaikib ja minul on natuke piinlik tema eest rääkima hakata, aga ei jää midagi muud üle. Eestis on esimest korda selline situatsioon, kus Arhiivraamatukogul ei ole võimalust saada kogu eesti raamatut. Olen aastaid eesti kirjanduse ajalugu uurinud ja võin konkreetselt öelda, et ilma Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukoguta ei saa uurida eesti kirjanduse ajalugu ega eesti raamatu ajalugu ja praegune Rahvusraamatukogu ei ole selles osas täielik. Nüüd on küsimus, ja võib-olla on see ka meie otsustada: kas me tööpoolest jätamegi Arhiivraamatukogu väliseesti raamatust ilma või me jätkame seda väga pikka traditsiooni, millele on juba eelmisel sajandil alus pandud?

Nüüd tahaksin rääkida eelmiste sõnavõttude jätkuks. Üliõpilasi peaks kohe mujale stažeerima saatma. Kui me ei saa praegu moderniseerida teadusraamatukogusid, ehk saaksime teha mõne väikese tänapäevase tehnikaraamatukogugi. Ühtegi moodsat raamatukogu meil ju ei ole. Ülikooli raamatukogu, kus on harukordselt hea töötada, on kasvõi oma laenutamisprotseduuriga siiski eelmises ajajärgus. Teame, et ida poolt meil eeskuju võtta ei oie. Me peame need noored inimesed saatma kohe välismaale, muidu me edasi ei lähe!

Mul on ettepanek veel ühe toimkonna moodustamiseks. Kaja Noodla ettepanek koguda andmeid eesti raamatu keelustamisest ja hävitamisest on harukordselt teretulnud. See on erakordne peatükk kogu Eesti ajaloos. Tuleks moodustada toimkond peatüki kirjutamiseks, mitte ainult andmete kogumiseks. Tuleks teha vastavad küsitluslehed. Meil on andmed 1940. a. raamatukogude kohta ja selle abil saame ehk tuletada, kui palju ja kuhu kadus ning enam-vähem ka, missugused raamatud. Küsitluslehel peaks samuti olema küsimus isiklike raamatukogude hävitamisest, sest neid oli omajagu. Raamatukogude teeninduspiirkonnad maal on läinud suureks ja vahest on raske kõiki küsitleda, kuid veel on elus inimesi, kes neid aegu mäletavad ja võivad öelda, mis konkreetselt juhtus. Töö töötab tulla laialdane, aga toime tuleme kindlasti. Kui saame oma väljaande, õnnestub peatükk ka ära trükkida. On muidugi võimalik, et iga maakond kirjutab oma osa ise.

Eraldi küsitlusleht peaks olema Nõukogude Venemaal ilmunud eesti raamatu saatuse kohta. Sealne hävitustöö oli nii täielik, et ilma Gustav Suitsuta ei oleks meil osa Nõukogude Venemaal väljaantud eesti raamatust vist üldse enam olemas. Eestis säilis Nõukogude Venemaal trükitud eestikeelne kirjandus tänu sellele, et seda 30. aastatel koguti, aga Leningradi raamatukogudes pole kõiki nimetusi olemas* 1938. aastaks oli hävitatud praktiliselt kogu sealne eesti intelligents. Sealsete kultuuri-traditsioonide jätkajaid tuli meile vaid paar inimest, raamatutest rääkimata. Abi tuleks paluda ka Liidueestlaste Seltsilt. Arvestades, et praeguses rahvusraamatukogus ei ole kindlasti kõiki Nõukogude Venemaal ilmunud eesti raamatuid, tuleks ühtlasi püüda neid kätte saada - äkki on inimeste käes säilinud. Võib muidugi arvata, kui suur oli väikerahvaste hirm säilitada Nõukogudemaaal rahvavaenlaste raamatut. Oleks harukordne juhus **leida neid Vladivostoki** lähedalt või Siberi eesti küladest. Me võiksime siiski üleskutse avaldada - võibolla on viimane aeg.

Ma usun, ma loodan, et me saame selle kõigega hakkama,, niikuinii!

Aira LEPIK

Tallinna Pedagoogiline Instituut

Vastan küsimusele raamatukogunduse ja bibliograafia eriala üliõpilaste stažeerimise kohta välismaal. Kui esineja ja kohalolijad oleksid lugenud "Raamatukogu", teaksid nad, et meie eriala diplomand Tiina'Lebane stažeeris aastail 1986-1987 5 kuud Budapesti Ülikooli raamatukogunduse ja informaatika kateedris. Meie kateeder on seni kahel korral saatnud üliõpilasi diplomieelsele praktikale. 5 kuu vältel on meie üliõpilastel võimalus töötada selles kõrgkoolis, kuhu ta on praktikale või stažeerima saadetud, ja loomulikult võib ta külastada ka vastava linna

voi maa teisi raamatukogusid, töötada nendes raamatukogudes, kohtuda selle maa lugemise ja raamatukogunduse uurijatega, infospetsialistidega Jt»» vastavalt sellele, mis teda huvitab.

Järgmisel õppeaastal on kavas saata diplomieelsele praktikalale kaks üliõpilast, üks neist, kes tegeleb kirjakunstialaste raamatute ajalooa, läheb Saksa DVsse, teine tegeleb Eesti ja Ungari kirjandus- ja kultuurisuhete uurimisega ja lähetaakse Budapesti Ülikooli raamatukogunduse ja informaatika kateedrisse. Seni oleme kasutanud ainult sellist varianti, mis tundub meile pakutud võimalustest kõige ahvatlevam. On veel võimalik meie üliõpilaste valutuavaba vahetus teiste kõrgkoolidega. Sea eeldab aga kõrgkoolidevahelisi pikaajalisemaid sidemeid, milleks me praegu valmistume. Kolmas variant on vahetus TPedI Üliõpilaste Teadusliku Ühingu ja välismaa kõrgkoolide teaduslike ühingute vahel.

Sellistes suundades püüame koostööd välismaa kõrgkoolidega raamatukogundushariduse vallas jätkata.

Laine PEEP

Tahaksin rääkida kahest asjast. Eile oli veel lootust, et "Sirp ja Vasar" avaldab avaliku küsimuse selle kohta, kuidas ja miks tsenseeritakse raamatukogude posti. Ma olen selles mures olnud sügavalt ja tõsiselt mõned kuud ja peab ütlema, et asi on tõesti kummaline ja kole. See, kuidas lõhutakse lahti postipakid, mis tulevad välismaalt meiega vahetuses olevatelt raamatukogudelt, on lihtsalt õudne. Ma ei saa aru, raiks-on täiesti häbitult vaja lahti kiskuda välismaalt tulevad kirjad? Viimane kiri, mis saabus ülikooli raamatukogule Münchenist, oli teel 17. novembrist 23. jaanuarini. Selles kirjas oli konkreetne infoküsimus ja meil oli väga piinlik, et ei saanud adressaadile vastata. Kui ma postis seda kirja näitasin (see

oli kinni kleebitud Nõukogudemaal toodetava sinise kleeperibaga), siis mulle öeldi, et see on Münchenis lehti tehtud. Kas München impordib tõepoolest seda Venemaa isolatsioonilinti?! Ja veel palju muid selliseid inetuid asju. Üks mulle täiesti arusaamatu küsimus on see, miks siiski taotakse eestikeelseisse või Eestimaad käsitlevaisesse trükistesse sisse kuusnurkseid templeid? Nende tagumine jätkub, ja see oleks pikk jutt, kui räägiksin, kuidas vastatakse mulle Glavlitis. Ma kait- sen ennast, küsides: kummal on õigus, kas kultuurikomiteel oma

1 *

viimase käskkirjaga või Glavlilit, kelle käskkirjad on salajased? Ei tea, mis jõud siin valitsevad. Olen oma järelepäri- mistega jõudnud EKP Keskkomiteesse. Sealt öeldakse, et nemad ei ole kunagi tsensuuriga tegelnud ega tegele sellega ka praegu. Ma ei tea kuidas olla, sest Rootsimaalt kaasatoodud raamatud tulid tõesti vabalt siia, aga nüüd samad teosed enam mitte. Annetati ju Eestimaale, anne- tati teistele raamatukogudele ka (ülikooli raamatukogu levitas just sellist kutset), annetati Kirjandusmuuseumile, annetati ükskõik kellele. Pakid tulevad, aga nüüd lüüakse raamatutesse sisse kuusnurkne tempel. Esimene ja avalik küsimus: kas raama- tutel on veel tsensuur ja kui, siis kes seda teeb ja miks seda teeb? Ja palume seda teha inimlikult.

Teine küsimus on see, et meil Nõukogudemaal on vist ainus valitsus, kes on ise tark küll, et kõiki asju ajada - meil puu- dub riiklik parlamendiraamatukogu. Ma arvan, et kui suur Nõuko- gude Liit ei saa algust tehtud, siis peaksid Eestima raamatuko- guhoidjad õhutama meie valitsust, et meil siiski oleks ka va- litsuse jaoks töötav informatsiooni- või raamatukoguteenistus. Umbe3 selline nagu Soome Parlamendi Raamatukogu, nagu Ameerika Ühendriikide Kongressi Raamatukogu, nagu raamatukogud ja spet- siaalse suunaga infoteenistused vähegi arenenud maades. Meil on viimane aeg seda teha. Arvan, et IME programmi raames tuleb

Eesti NSV Kultuurikomitee 2. detsembri 1988.a. käskkiri nr.82 "Tööst eesti pagulaskirjandusega".

sellest juttu. Ei saa olla komitee esimees ega minister, kui ei kasuta informatsiooni, mis saab otsuste langetamisel toeks olla. Niisiis - Uks raamatukogu peab selle ülesande võtma, või tuleb teha veel üks raamatukogu.

lvi TINGRE

Eesti NSV Kultuurikomitee

Kõigepealt väliseesti raamatust, mis on tõepoolest väga vajalik ja mida meil ei ole, ja suhetest Glavlitiga. Suhted Glavlitiga ei ole keerulised mitte ainult Laine Peebul, vaid kogu Eestimaa kultuuriintelligentsil. Pole vist mõtet rõhutada, et oleme oma erihoidud Eesti Vabariigi ajal ilmunud kirjandusest tühjaks teinud ja kõik need raamatud välja viinud. Neid kõiki ei saa lugejale anda, sest neid raamatuid on tõesti väga vähe järele jäänud ja kirjastused ei ole võimelised neid uuesti trükkima. Vastates konkreetselt L. Peebu küsimusele, kumba siis arvestada, Glavlititi või kultuurikomitee käskkirja (loodetavasti on kõik seda käskkirja näinud), ütlen, et raamatukogude jaoks on tähtis kultuurikomitee käskkiri ja mingit muud eeskirja meie raamatukogude jaoks ei ole. See ei ole "ineenese tarkusest" tehtud otsus. Pöördusime taotlusega EKP Keskkomitee poole ja meil on selle kohta ideoloogiasekretäri otsus. Kõik, mis puudutab eestikeelset kirjandust, ükskõik, kus see on ilmunud, kõik, mis puudutab Eesti kohta käivat kirjandust, ükskõik kus kohal ja mis keeles see on ilmunud, on vaid erifonde omavate raamatukogude - ERRI, TATRI, TRÜTRI, KMARI - otsustada. See tähendab muidugi seda, et me toome need raamatud erihoidudest välja. Konkreetsed, küsimused lahendab komisjon, kes seni töötas erihoidude küsimuses, kaasates sinna vajaduse korral spetsialiste-eksperte. Sellesamas käskkirjas on öeldud ka seda, et avalikuks kasutamiseks ei lubata kirjandust, rais on riigivaenulik, s.t. mis propageerib lõhkeaineid, nende valmistamist

ja levitamist, narkomaaniat, pornograafiat, vulgaarerootikat ja millegipärast ka karated. Meie komitee esimees Jaak Kaarma tutvus kogu sellealase seadusandlusega ja jäi oma seisukohtade juurde.

Väliseesti raamatust. Kuidas seda saada? See on keeruline probleem. Andjaid oleks nüüd juba tõepoolest väga palju. Seni meid eriti ei usaldatud, sest ei teatud, kas raamat jõuab lugeja kätte või läheb riiulisse. Nüüd hakatakse meid juba natuke uskuma. Väliseestlased ei ole seni eriti tahtnud riigivaltisemisaparaadiga suhelda (ma pean siin silmas komitee tasandit), nad on tahtnud suhelda raamatukogude tasemel. Väliseesti raamatut ei ole saanud mitte ainult kaks raamatukogu, vaid paljud. - Esialgu peaksime katsuma ise olla väga aktiivsed, leidma kontakte väliseestlastega. Mõned raamatukogud on seda juba teinud; väliseesti raamatut on 0. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogus, Võru Keskraamatukogus. Väga huvitav ja hea pakumine tuli Häädemeeste raamatukogule: kunagine kohalik elanik tahab oma raamatukogu üle anda. Siin peab raudselt järgima printsiipi; kuhu see raamat on mõeldud, sinna ta peab ka minema, mitte kusagile mujale. Sellega me ainult võidame usaldust. Eesti raamatut seisab välismaal väga palju, noored enam ei loe, ja ta läheb lihtsalt kaotsi. Kuid me ei tohi kahjuks kasutada postiga saatmise moodust - tollivalitsuse üle meil võimu ei ole ja seal meie käskkirjad ei maksa. Tuleb katsuda leida võimalusi ise ära tuua. Näiteks Häädemeeste raamatukogu juhataja saab ilmselt Rootsist väljakutse ja läheb ise raamatutele järele. Kultuurikomitee püüab seda sõitu toetada. On ka plaan, mida me ei ole veel jõudnud teoks teha. Suurel hulgal said ju kirjandust Rahvusraamatukogu ja Tartu Ülikooli raamatukogu. Praegu töödeldakse seda ja meil on Rahvusraamatukoguga otsustatud (ülikooli raamatukogu suhtes ei oska öelda), et kui endal on hädavajalik arv eksemplare olemas, jaotatakse ülejäänud keskraamatukogudele, et ka sellest piskust, mis olemas, jaguks paljudele.

Parlamendiraamatukogust. Minu arust on meil parlamendiraamatukogu tõesti tarvis ja esimesed alged selleks on ka olemas.

Tuletame meelde kaht viimast ENSV Ülemnõukogu istungjärku, kui Rahvusraamatukogus töötas pidevalt konsultatsioonipunkt, kuhu hangiti selleks puhuks kirjandust, kus delegaate sõna otseses mõttes hariti. On käimas läbirääkimised Ministrite Nõukoguga, kes paneb need ülesanded Eesti Rahvusraamatukogule. Kõige esimene probleem on, kuidas hankida valitsemiseks vajalikku kirjandust, mida pole aastakümneid õnnestunud saada. Nii et sellele on mõeldud. Ettepanek tuli hoopis kõrgemalt poolt, algatus ei olnud meie oma.

Sm. Hanseni sõnavõttus kõlas eile küsimus, et kas see, mida seni tegid ametnikud, tehakse nüüd ühiskondlikus korras. Jaa, suures osas küll. Kui senini oli neli ametnikku, siis nüüd olen mina üksi, ja selge, et ma nelja tööd ära teha ei jõua. Päris ühiskondlikus korras see ei ole, sest me püüame töö eest tasuda. Väga paljud ametkonnad peavad Ametkondadevahelise Raamatukogukomisjoni säilitamist väga vajalikuks. Ja kuna paljud küsimused lähevad riigiorgani käest teistele organitele, peame oma tööd kuidagi jagama. Arvestades, et Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing lähtub oma tegevuses raamatukoguhoidjast, oli kaadrikomisjoni ühingu andmine õige samm. Ja Ametkondadevaheline Raamatukogukoraisjon lähtub raamatukogust. Meid on küllalt vähe ja dubleerida ei ole mõtet. Ja minu arust ei ole oluline, kelle egiidi all - ERÜ, raamatukogukomisjoni, kultuurikomitee vmt. - mingi asi toimub. Oluline on see, et probleemid, mida me ei ole suutnud aastate jooksul lahendada (mitte sellepärast, et me ei ole tahtnud, vaid sellepärast, et me ühiskond oli selline, nagu ta oli), et need probleemid lahenevad.

ÜLESKUTSE

On ilmsiks saanud, et meie raamatukogundus on jõudnud kriisiseisundisse. See väljendub niihästi rahva eemaldumises raamatukogudest kui ka raamatukogude ja raamatukoguhoidjate aine- lise kindlustatuse madalseisus. Raamatukogude materiaalne mahajäämus, suure osa trükisõna kättesaamatus, komplekteerimise ühekülgus ja piiratus - selle kõige tagajärjeks on tänapäeva lugeja vajaduste vägagi kesine rahuldamine.

Kriisini on jõutud pikaajalise väära poliitika tulemusena, mille põhitunnuseks on raamatukogude käsitlemine eelkõige päevakajaliste, sageli heitlike, ideoloogiliste, poliitiliste jm. ülesannete propageerijana, mitte aga kultuuriasutusena, mis peaks tagama raamatuvarade kogumise, säilitamise ning üldkättesaadavaks tegemise. Rahvahulki manipulatsiooniobjektina käsitletud stalinistliku poliitika tagajärjel süvenesid arusaamad raamatukogudest kui "võitlevaist ideoloogiaasutustest" veelgi, täielikult eirates demokraatia ja sotsialistliku pluralismi põhimõtteid.

Järgalt tsentraliseeritud juhtimismehhanism on laastavalt mõjunud raamatukogude komplekteerimisele ning pärssinud raamatukoguhoidjate initsiatiivi ja missioonitunnet. Raamatukoguhoidjaid on harjutatud elama korralduste, instruksioonide ning soovitude ootel, võtma **va3tu** kontrollijaid, juhendajaid ja "abistajaid" nii lähedalt kui kaugelt, mitte aga orienteeruma oma töös lugejaskonna vajadustele, huvidele ja ootustele.

Eesti NSV liitumine NSV Liiduga tõi kaasa otsustavad ümberkorraldused meie raamatukogude töös. Kaduma läksid paljud eesti kultuuritraditsioone arvestavad raamatukogutöö vormid, likvideeriti ka rahvusliku raamatukogunduse loomises keskselt osalenud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing. Järgnenud vandalismiaktidest raamatute ja raamatukogude suhtes on juba siin-seal räägitud, täpne ülevaade toimunud veel puudub.

Tuleb otsustavalt lahti õelda senisest kultuuripoliitikast ning raamatukogus näha demokraatia ja sotsialistliku pluralismi alusel tegutsevat kultuuriinstitutsiooni, mille tegevus seisneb raamatuvarade kogumises, säilitamises ja üldkättesaadavaks tegemises. On vaja vabaneda teabe monopoliseerimisest ning hirmust rahva informeerituse ees, anda lugejaile võimalus osa saada maailmakultuurist.

Senine perestroika käik on näidanud, et juhtorganid ei ole suutnud oma tegevust Umber mõtestada. Selleks on tingimata tarvilik avalikkuse organiseeritud toetus ja otsingud. Oleme algatanud mõtte 65 aastat tagasi loodud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasloomisest. Ühingu eesmärgina näeme Eesti raamatukogunduse uuestisünniks tarvilike edumeelsete ideede genereerimise, nende elluviimise taotlemist, raamatukoguhoidjate kutsehuvide kaitset ja samuti raamatukogude sidemete tugevdamist üldusega. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing peaks koondama raamatukoguhoidjaid ja raamatukogundusest huvitatuid ühistegevusseks.

Pöördume kõigi poole, kes peavad südamelähedaseks raamatukogude käekäiku toetuse, ideede ning ettepanekute saamiseks taasloodava ühingu kohta kuni 20. maini k.a. aadressil: 200103 Tallinn, Raamatukogu plats 1, Pr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti HSV Riiklik Raamatukogu, teadusosakond L. Lepik (tel. 44 05 21).

L. Düüna, M. Ektermann, H. Hansen, H. Johanni, A. Karjatse, K. Kikas, A. Lepik, L. Lepik, P. Maimik, K. Oja. T. Pihlakas, A. Rände, E. Rannap, R. Ruutsoo, E. Tarik. E. Tuimann, H. Varvas, K. Veskimägi

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU
TAASASUTAMISKOOSOLEK PÕÖRDUMINE

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing käsitleb raamatukogude demokraatiseerimise eeldusena nende põhimõtete ja eesmärkide realiseerimist, mis on fikseeritud kultuuriprogrammina Eesti NSV Loominguliste Liitude ühispleenumi lõppdokumentides. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing on veendunud, et nimetatud dokumentides püstitatud eesmärged on võimalik saavutada vaid kogu Eesti NSV üleviimisega täielikule isemajandamisele. Samas on ERÜ seisukohal, et radikaalseid ümberkorraldusi Eesti NSVs on võimalik saavutada Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi parteiorganisatsiooni lahtise parteikoosõleku ettepanekuid (õigusriigi idee) ellu viies, eelkõige Rahvarinde tegevuse kaudu. Seetõttu Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing toetab ülalloeletatud aktsioone, et nende kaudu realiseerida demokraatia ja sotsialistliku pluralismi printsiipidele toetuvat raamatukogu.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasasutamiskoosolek pöördub üleskutsega kõigi Eesti NSV raamatukoguhoidjate poole igati toetada ja propageerida IME (Isemajandava Eesti) ideed ning aktiivselt osaleda Rahvarinde organiseerimistegevuses.

ERÜ avaldab toetust ka Eesti Rohelisele Liikumisele.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU
PÕHIKIRI

1. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing on vabatahtlik organisatsioon, rais ühendab raamatukogu- ja infotöötajaid ning raamatukogundusest ja informatsioonindusest huvitatud isikuid Eesti NSVs ja seab oma eesmärgiks raamatukogunduse arendamise, raamatukoguhoidjate kutsehariduse edendamise ning nende kutsehuvide kaitsmise.

Ühingu juhatus asub Tallinnas, Raamatukogu plats 1.

2. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevus rajaneb demokraatia põhimõtetel, liikmete omaalgatusel ja ühistegevusel, juhtkonna valitavusel ja valitud juhtide korrapärasel aruandlusel ühingu liikmete **ee3**.

3. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing juhindub oma tegevuses NSV Liidu ja Eesti NSV seadustest, kehtivast seadusandlusest, rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetest ja käesolevast põhikirjast.

4. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing teeb koostööd riigi-, teadus- ja kultuuriasutuste, ühiskondlike organisatsioonide, loomeliitude ning teiste raamatukogunduse arendamisest huvitatud asutuste, organisatsioonide ja üksikisikutega nii NSV Liidus kui ka välismaal.

5. Ühingu ees seisvate ülesannete lahendamiseks korraldab Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing kursusi, näitusi ja muid üritusi, annab välja vastavat kirjandust ja oma häälekandjat. Ühingul on kirjastamisõigus.

6. Ühingul on õigus:

avada ja sulgeda arveldus-, jooksvaid ja eriarveid krediitiasutustes ning sooritada finantsoperatsioone;
sõlmida lepinguid riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonidega, samuti üksikkodanikega nii NSV Liidu piires kui ka välismaal ;

võtta vastu pärandusi, kingitusi ja annetusi;
organiseerida oma eesmärkide huvides kooperatiivseid ettevõtteid jm. struktuuriüksusi;
taotleda oma tegevuse kindlustamiseks palgalisi töökohti;
omandada, omada ja võõrandada vallas- ja kinnisvara;
anda välja stipendiume, preemiaid ning toetusi.

7. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingul on ja selle üksustel võivad olla juriidilise isiku õigused, oma nimega pitsat ja nurgatempel. Ühingul on oma sümboolika.

8. Ühingul on tegev-, au- ja toetajaliikmed.

9. Tegevliikmeks võtab ühingu juhatus kõiki Eesti NSV raamatukogu- ja infotöötajaid ning raamatukogundusest ja informatsiooningindusest huvitatud isikuid, nende sooviavalduse põhjal. Tegevliikmel on sõna- ja hääleõigus ühingu üldkoosolekul. Auliikmed valib juhatuse ettepanekul ühingu üldkoosolek. Auliikmeks võivad olla valitud isikud, kel on erilisi teeneid ühingu tegevuses või raamatukogunduse arendamisel. Auliikmel on kõik tegevliikme õigused. Toetajaliikmeks võtab juhatus kõiki nii füüsilisi kui ka juriidilisi isikuid nende sooviavalduse põhjal. Toetajaliikmetel on sõna- ja nõuandev hääleõigus ühingu üldkoosolekul.

10. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmed maksavad üldkoosoleku määratud ulatuses sisseastumis- ja iga-aastast liikmemaksumu. Liikmemaks tuleb tasuda tegevusaasta jooksul.

11. Liige loetakse ühingust lahkunuks kas juhatusele esitatud kirjaliku soovi kohaselt või liikmemaksumu tähtajaks tasumata jätmisel. Vabatahtlikult ühingust lahkunud või väljaheidatud liikmele sisseastumis- ja liikmemakse ei tagastata.

12. Ühingu huve ja eesmärke mittejärgivad liikmed heidetakse ühingust välja üldkoosoleku otsusel käesoleva põhimääruse p*. 20 tingimustel.

13. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu majandusliku aluse moodustavad sisseastumis- ja liikmemaksud, ühingu ja selle üksuste majandustegevusest ja üritustest saadud tulud, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide ning kodanike vabatahtlikud maksed ja muud tulud (pärandused, korjandused, loteriid jne.).

H. Ühingu juhtiv organ on üldkoosolek, kes valib juhatuse ja revisjonikomisjoni.

15. Üldkoosolek peetakse vähemalt kord aastas, millest liikmeile teatatakse vähemalt kaks nädalat ette kas kirjalikult või oma häälekandjas.

16. Üldkoosoleku kutsub juhatus kokku kas omal algatusel, revisjonikomisjoni või vähemalt ühe kümnendiku liikmete nõudmisel. Kui juhatus sellekohase kirjaliku nõudmise korral kahe nädala jooksul üldkoosolekut kokku ei kutsu, võivad nõudjad seda teha ise.

17. Üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt üks viiendik liikmete üldarvust.

18. Jääb üldkoosolek kohalviibivate liikmete vähese arvu tõttu pidamata, peetakse järgmine üldkoosolek peol tundi hiljem, mis on otsustusvõimeline vaatamata osavõtjate arvale.

19. Üldkoosolek kinnitab ühingu tegevuse aruande ja eelarve, valib juhatuse ja revisjonikomisjoni, ühingu auliikmed ning otsustab teisi juhatuse ja ühingu liikmete algatatud ja esitatud küsimusi.

20. Üldkoosolekul tehakse otsuseid lihthäälteenamusega. Ühingu põhikirja muutmiseks, liikmete väljaheitmiseks ja ühingu tegevuse lõpetamiseks on vaja vähemalt kahte kolmandikku kohalolijate häältest.

21. Ühingu juhatuse esimees valitakse üldkoosoleku poolt salajasel otsesel hääletamisel üheks aastaks. Teised ühingu juhatuse liikmed ja kandidaadid valitakse samasuguses korras samaks tähtajaks. Juhatus liikmete ja kandidaatide arvu otsustab üldkoosolek. Juhatus liikme väljalangemisel astub tema asemele kandidaat hääletamisel saadud häälte arvu järjekorras. Aseesimehe, laekuri, kirjatoimetaja ja teised ametikohad täidab juhatus oma liikmete hulgast ise.

22. Juhatus ülesandeks on üldkoosoleku otsuste elluviimine, ühingu asjade ajamine, vara valitsemine ja käsutamine üldkoosoleku otsuste kohaselt, ühingu esindamine ja selle huvide kaitsmine kohtus ja muudes ametiasutustes, üldkoosolekute kokkukutsumine, aruannete, eelarvete ja tegevuskavade koostamine

ja esitamine üldkoosolekule. Ühingu tegevuse aruande esitab juhatus üldkoosolekule koos revisjonikomisjoni arvamusega.

23. Juhatus koosoleku kutsub kokku ja juhatab esimees või aseesimees.

24. Juhatus koosoleku otsused tehakse lihthäälteenamusega. Häälte pooleks jagunemisel otsustab juhataja hääl.

Juhatus koosolek on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt üks kolmandik juhatus liikmetest.

25. Ühingu asjaajamist ja vara revideerib revisjonikomisjon. Revisjonikomisjoni valib üldkoosolek salajasel otsusel hääletamisel üheks aastaks. Revisjonikomisjoni liikmete arvu otsustab üldkoosolek.

26. Juhatus moodustab vastavalt vajadusele ühingu eesmärkide saavutamiseks ja ühingu juhatuse ülesannete täitmiseks toimkondi. Nende juhtideks ja liikmeteks võivad olla kõik ühingu tegevliikmed. Toimkondade .juhtidel* kes ei ole juhatus liikmed, on juhatus koosolekuil nõuandev hääleõigus.

27. Moodustatakse vastavalt vajadusele raamatukoguhoidjate territoriaalsed ühendused. Need ühendused valivad enda äranägemisel kas juhatus või voliniku, kes esindab neid ühingu juhatuses.

28. Kui ühingu tegevus ja selle eesmärkide elluviimine osutuvad võimatuks, likvideeritakse ühing üldkoosoleku otsusel käesoleva põhimääruse p. 20 tingimustel. Teinud sellise otsuse, valib üldkoosolek vähemalt kolmeliikmelise likvideerimiskomisjoni, võlgadest ja kohustustest vaba. Ühingu vara antakse üle samasihilisele asutusele või organisatsioonile.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU JA TEMA
TOIMKONDADE TEGEVUSSUUNAD 1989. AASTAKS

ERÜ ajutine juhatus esitab aastakoosolekule arutamiseks all järgnevad ühingu ja toimkondade tegevussuunad.

1. ERÜ taotleb ühingu liikmete kutsehuvide kaitsmist ja töö õiglast väärtustamist, eriala haridussüsteemi täiustamist. Ühing aitab kaasa oma liikmeskonna vaimsete vajaduste rahuldamisele, isiksuse arengule, toetab liikmete ja piirkondlike ühenduste omaalgatust ERÜ tegevuse vormide mitmekesistamisel.

2. Ühing arendab koostööd Eesti Raamatuühingu, Eesti Raamatu Klubi, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja teiste ühiskondlike organisatsioonide ja asutustega.

3. Ühing loob kontakte teiste liiduvabariikide ja välisriikide raamatukoguhoidjate ühingutega. Võtab osa rahvusvahelise organisatsiooni IPLA tööst.

4. Ühing taotleb kirjastamisõigust ja raamatukogundusliku ajakirja väljaandmist Eesti NSVs.

5. Ühing kavandab oma tegevuse igaks aastaks kooskõlas piirkondlike koondiste, toimkondade ja liikmeskonna ettepanekutega

6. Ühing võtab osa Eesti raamatukoguseaduse koostamisest.

7. Ühing taotleb IME kontseptsiooni projekti täiendamist kultuuri- ja infopoliitika osas.

8» Ühing taotleb toetajaliikmete, teiste asutuste ja organisatsioonide materiaalset abi raamatukogu- ja infotöötajate premeerimiseks, stipendiumide määramiseks, raamatukogunduse arendamiseks.

x x x

Oma tegevussuunad olid 1989. aastaks kavandanud ka mõned toimkonnad.

KAADRITOIMKOND peab oma põhiülesandeks raamatukoguhoidja kutsehuvide kaitset, tema haridustaseme tõstmist ja töö õiglast väärtustamist.

Selleks:

1. Taotleda raamatukogundushariduse täiustamist.
2. Pidada otstarbekaks reorganiseerida täienduskoolitus ametkondadevaheliselt Eesti Rahvusraamatukogu ja TPedI ühise täiendusteaduskonnana.

3. Tutvustada raamatukogunduse eriala ja töötada välja alused kutseasuunitluse korraldamiseks koos õppeasutuste ja raamatukogudega.
- 4* Tutvustada teenekate raamatukoguhoidjate elu ja tegevust, ära märkida nende tähtpäevi.
5. Taotleda preemiade määramist väljapaistvate uurimuste ja publikatsioonide eest, mis käsitlevad raamatukoguhoidjate' osa Eesti raamatukogunduse arendamisel.

LASTETEENINDUSE TOIMKOND juhindub oma tegevuses IME kuituuri-kontseptsioonist ja Eestimaa haridusplatvormist. Toimkond teadvustab nii üldsusele kui riigivõimule raamatukogude lasteteeninduse tagamaad ja eesmärke ning tegelikku osa isiksuse arengus.

Selleks:

1. Analüüsida lasteraamatukogude hetkeseisu (materiaalset baasi, raamatuvara ja sisulist tegevust) ning aidata kavandada lasteteeninduse tulevikusuundi Eestis.
2. Taotleda raamatukogutöötaja õigusliku seisundi võrdsustamist pedagoogitööga ning osaleda kaadri väljaõpetamisel.
3. Teha koostööd teiste lastega tegelevate organisatsioonide ja asutustega .(ELO, Lastefond, Lastekaitse Liit, Muinsuskaitse Selts, lastekodud ja -haiglad jt.).
4. Luua ja hoida kontakte teiste maade lapsi teenindavate raamatukogudega.

TEABETOIMKONNA põhiülesandeks on vahendada ERÜ liikmetele vajalikku ja huvipakkuvat informatsiooni. Infovahetus on tulemusliku tegevuse üks eeltingimusi nii ERÜ juhatuse, paikkondlike ühenduste, volinike kui ka iga ERÜ liikme jaoks.

Selleks:

1. Välja kujundada ühingusisene infovahetus.
2. Tutvustada ERÜ tegevust Eesti üldsusele, raamatukoguhoidjatele teistes liiduvabariikides ja teistele raamatukoguhoidjate ühendustele nii NSV Liidus kui ka välismaal.
3. Koguda ja vahendada teavet raamatukoguhoidjate ühendustest kogu maailmas.
4. Tagada regulaarne informatsiooni edastamine ERÜ kohta Eesti perioodikaväljaannetes ja taotleda väljaandes "Raamatukogu" ERÜ rubriiki.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU
1988. a. RAHALISEST SEISUST

Tulud	
Toetused	5006.20
s.h. A. Lepik	6,20
ENSV Kirjastuskomitee	5000.00
Liikme- ja sisseastumismaksud	<u>1843.00</u>
	6849.20
Kulud	
Töölepingud	500.00
Majandus ja kantseleikulud	<u>200.00</u>
	700.00 ,
Jääk 1.01.1989.1.	6149.20

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU
1989. a. EELARVE

Tulud	
Saldo 1.01.1989. a.	6149.20
Liikmemaksud	700.00
Sisseastumismaksud	50.00
Mitmesugused tulud	<u>2000.00</u>
	8899.20
Kulud	
Kantselei- ja asjaajamiskulud.	300.00
Rakendusmaterjalide tellimine	100,00
Ürituste kulud	600.00
"Teataja" väljaandmine	1200.00
Õppekulud	1200,00
Mitmesugused kulud	<u>550.00</u>
	3950.00
Reservfond	<u>4949.20</u>
	8899.20

EESTI RAAM A.TUKOGUHO ID JÄTE ÜHINGU
AASTAKOOSOLEKU RESOLUTSIOON
28. jaanuarist 1989. a.

ERÜ aastakoosolek märgib rahuloluga ERÜ taasteket, Tänaseks on ühingusse koondunud 506 inimest. ERÜ aastakoosolek tänab ajutist juhatust tehtud töö eest.

1. Juhatusel organiseerida lähemal ajal laialdane ja avalik mõttevahetus ERÜ töösuundadest, andes selleks välja trükiseid* korraldades seminare, ajurünnakuid jm. ja kaasates sellesse töösse eksperte.

2. ERÜ loeb raamatukogude põhiülesandeks kultuuriväärtuste, eeskätt eesti kultuurile omase raamatu kogumise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise ning arendab selleks koostööd koi-gi samasuunaliste organisatsioonidega ja üksikisikutega.

3. ERÜ toetab IME kontseptsiooni ning peab vajalikuks raamatukogunduse arengukontseptsiooni ja Eesti raamatukoguseaduse väljatöötamist 1989. aastal.,

4. ERÜ nõuab Eesti NSV Kultuurikomiteelt kirjastamiskontseptsiooni väljatöötamist. ERÜ taotleb nimetuste arvu suurendamist ning maailmakirjanduse, erihoidu kuulunud teoste ja välismaal ilmunud eesti kirjanduse väljaandmist.

5. ERÜ taotleb raamatukogudele välismaal ilmunud eesti kirjanduse ostuvõimalust.

6. ERÜ peab vajalikuks lastateenindust eelisarendada.

7. ERÜ peab vajalikuks raamatukogunduse teooria ja praktika arendamist Eestis maailma tasemel, koostöö arendamist teiste raamatukoguhoidjate ühingutega ja kontaktide võimaldamist kolleegidega teistes maades.

8. ERÜ nõuab raamatukogutöötajate palkade tõstmist, ERÜ taotleb samuti lisatasude süsteemi rakendamist kõigis raamatukogudes ja taotleb õpilasi teenindavate raamatukogutöötajate õigusliku seisundi võrdsustamist pedagoogide omaga.

9. ERÜ peab vajalikuks osaleda Rahvarinde poolt juhitava Konsultatiivnõukogu tegevuses.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU
JUHATUS JA REVISJONIKOMISJON 1989. AASTAL

Juhatus

Evi Rannap, esimees - E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline
Instituut, RB kateeder, tel. 44 89 48

Lauri Lepik, aseesimees - Eesti Rahvusraamatukogu, tel. 44 05 21

Linda Kask, kirjatoimetaja - Eesti Rahvusraamatukogu,
tel. 44 10 60

Toomas Etverlc - Eesti In.foinstituut, tel. 43 81 02

Oove Korjus - Eesti Rahvusraamatukogu, tel. 44 54 21

Laine Peep - TRÜ Teaduslik Raamatukogu, tel. 32 577

Silvi Saul - ENSV Riiklik Laste- ja Noorteraamatukogu,
tel. 59 09 33

Elle Tarik - O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu,
tel. 33 091

lvi Tingre - ENSV Riiklik Kultuurikomitee, tel. 44 29 47
Liikmekandidaadid

Tiit Jänese - O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu,
tel. 32 903

Laine Meos - Tartu rajooni Rõngu raamatukogu, tel. 59 311

Kalju Oja - Eesti Rahvusraamatukogu, tel. 44 05 21

Kalju Tammaru, laekur - Eesti Raamatupalat, tel. 44 16 94

Revisjonikomisjon

Konrad Kikas, esimees - TPI Teaduslik Raamatukogu,, tel, 44 23 35

Riina Lõhmus - Võru Keskraamatukogu, tel. 23 912

Epp Nõges - O, Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu,
tel. 34 141

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU LIIKMESKOND

27. jaanuaril 1989. aastal

Ühingu tegevliikmeid 506.

Jagunemine vanuse järgi: 20-25 aasta vanuseid	14,8 %
30-39	26,3 %
40-49	25,5 %
50-59	26,0 %
60 ja vanemad	7,3 %

Pohigrupid töökohtade järgi:

juhtivtöötajaid (direktorid, nende asetäitjad, juhatajad, osakonnajuhatajad) 26,9 %\

vanemraamatukoguhoidjaid, -bibliograafe, -toimetajaid, -me toodikuid, sektorijuhatajaid - 25,3 %;

raamatukoguhoidjaid, bibliograafe, toimetajaid, metoodikuid - 10,5 %;

külaraamatukogude juhatajaid - 28,9 %*

63 % liikmetest on rahvaraamatukogude töötajad, 31 % teadus-raamatukogudest, 6 % muudest raamatukogudest ja asutustest.

35,8 % liikmetest elab Tallinnas ja 17,8 % Tartu linnas ja ra joonis.

Aktiivsemalt on ühinguga liitunud ka Haapsalu, Hiiumaa, Põlva Valga, Viljandi, Voru ja Kohtla-Järve linna raamatukogude töö tajad.

Auliikmed

Antonina Danilova	Aime Nael
Therese Edari	Kaja Noodla
Helene Johani-Mugasto	Ida Noppel
Meta Koch-Kirsipuu	Edith Poom
Elsa Kudu	Kaja Russov
Helene Kulpa	Leida Talvet
Hilda Lovi	Leo Tiik
Helmi Masing	
Linda Masing	

SISUKORD

Saateks	3
A. Lepik. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasasutamise- st ja tegevusest	4
Eellugu	4
Eesti raamatukoguhoidjate V kongress ja ERÜ taasasuta- mine	12
Tegevus 1988. a, juunist 1989. a. jaanuarini	23
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolek	30
Ülevaade	30
Ettekanded	34
T. Etverk. Raamatukogud ja IME	34
L. Lepik. Raamatukoguhoidja elukutse väärtustami- sest	41
E. Rannap. Raamatukogundusharidusest	43
S. Saul, Lasteraamatukogud kooliuuenduses	46
E. Tarik. Raamatukogud ja kirjastuspoliitika	51
Sõnavõttud	58
A. Kancleris	56
P. Lahti-Nuuttila	58
V. Zanders	60
U. Aunin	61
K. Hansen	62
L. Peep	64
K. Veskimägi	66
A. Kancleris	71
K. Kikas	72
S. Eassov	74
T. Pihlakas	76
V. Mägi	79
E. Tarik	80
K. Noodla	81
E. Rannap	84
K. Tammaru	86
E. Laido	88

A. Lepik.....	90
L. Peep.....	91
I. Tingre.....	93

LISAD:

1. Üleskutse	96
2. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasasutamiskoosole- ku pöördumine	98
3. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri	99
4. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja tema toimkonda- de tegevussuunad 1989. aastaks	103
5. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 1988. a. rahalisest seisust	105
6. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 1989.a. eelarve .	105
7. Eesti Raamatukoguhoidjate aastakoosoleku resolut- sioon	106
8. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatus ja revis- jonikomisjon 1989. aastal	107
9. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmeskond	108

Государственный комитет Эстонской ССР по культуре
Общество библиотекарей Эстонии
ОБЩЕСТВО БИБЛИОТЕКАРЕЙ ЭСТОНИИ
Воссоздание и деятельность з 1988 г.
Сборник
Сост, Линда Каск
На эст. яз.

Обложка: Линда Тамм

Vastutav toimetaja Evi Rannap

Kaane kujundanud Linda Tamm

Trükkida antud 20. juunil 1989.a,

Paber 62x84/16.

Trükipoognaid 7,0. Tingtrükipoognaid 6,51« Arvestus-
poognaid 5,59.

MB-^5222

Trükiarv 750.

Eesti USV Riiklik Kultuurikomitee. Tallinn, G. Otsa 5.

Eesti Rahvusraamatukogu rotaprint. Tallinn, Pikk jalg 14.

Teil. nr. 38,

Hind 1 rbl.

Государственный комитет Эстонской ССР по культуре
Общество библиотекарей Эстонии
ОБЩЕСТВО БИБЛИОТЕКАРЕЙ ЭСТОНИИ
Воссоздание и деятельность в 1988 г*
Сборник

Сост, Линда Каск

На эст. яз.

Обложка: Линда Тамм

Vastutav toimetaja Evi Rannap

Kaane kujundanud Linda Tamm

Trükkida antud 20. juunil 1989.a,

Paber 62x84/16.

Trükipoognaid 7,0. Tingtrükipoognaid 6,51. Arvestus-
poognaid 5,59.

MB-D5222

Trükiarv 750,

Eesti USV Riiklik Kultuurikomitee. Tallinn, G. Otsa 5.

Eesti Rahvusraamatukogu rotaprint. Tallinn, Pikk jalg 14.

Teil. nr. 3S,

Hind 1 rbl.

